

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף א' חינוך ילדים ונוער בסיכון

**קידום נוער תוכנית היל"ה
השכלת יסוד ולימודי השלמה**

מדריך למורה במקצוע

" עיין ערך - אני ישראל "

תוכנית לימודים למסלול 9-10 שנות

לימוד

כותבת התוכנית:

נילי טגליכט

2015

תוכן העניינים

3	הקדמה למורה
6	אבני יסוד- אקולטורציה הומנית
11	מבנה התוכנית – הנחיות למורה
16	רציונל ומטרות
19	סילבוס
20	יחידת לימוד ראשונה – פתיחה : אני ישראלי- זהות ישראלית
30	יחידת לימוד שנייה – זהות
54	יחידת לימוד שלישית – שיח ודיון- תקשורת
95	יחידת לימוד רביעית – תרבות
130	יחידת לימוד חמישית – ערכים
157	יחידת לימוד שישית- סיום
173	יחידת לימוד שביעית- עבודה/תוצר/ הערכה חלופית

הקדמה למורה

אמנון שמוש

"שאהיה גדול אני רוצה להיות עם שורשים וכנפיים"

"שחקי כי באדם אמין, כי עודני מאמין בך, גם ברוחו, רוח עז"

מתוך "אני מאמין" של שאול טשרניחובסקי

עיון ערך "אני ישראלי" היא תוכנית לימודים שמטרתה העיקרית היא הנחלת ערכים: העלאתם למודעות דיון ושיח לצורך בירור עמדות וחשיבה ביקורתית. זוהי תוכנית לימודים שתפקידה לעורר את התלמיד, לערב אותו בבעיות חברתיות, תרבותיות מורכבות; לגרום לו לחשוב, לסייע לו לבדוק ובהתאם לשנות עמדות, ולעורר אותו לפעולה אקטיבית עד כמה שאפשר.

הערכים המשולבים בתוכנית הם משני סוגים: **ערכים אוניברסליים** לכל אדם באשר הוא אדם, ו**ערכים מקומיים** המזמנים שיח ערכי העשוי לסייע בגיבוש זהות ישראלית תרבותית.

כידוע ערכים אינם נלמדים אך ורק בשיעור או במסגרת מוגדרת. לאדם יש מכ"ם ספוגי שבו הוא סופג את ההתנהגויות סביבו וקולט את הערכים המניעים את ההתנהגויות. השפעתן של דוגמה אישית וחוויה אישית גדולה עשרות מונים מהשפעתם של הטפות ומידע תיאורטי שאינו מגיע לכלל יישום במציאות.

העיסוק בסוגיות ערכיות בתוכנית, מעודד דיון בשאלות קיומיות מהותיות, מטפח חשיבה ביקורתית ותורם לפיתוח תפיסת עולם ערכית. מטפח כישורים אישיים, בין-אישיים וחברתיים, ומקנה כלים להתמודדות במצבים מורכבים עם רגשות, עם מחשבות ועם התנהגויות.

הבירור הערכי המשולב בהרחבת הידע מחבר את הלומדים להיסטוריה ולתרבות של קבוצות השייכות שלהם, מסייע בעיצוב זהותם האישית, החברתית והתרבותית, מחזק את מודעותם החברתית ומכשיר אותם לאזרחות פעילה במדינה דמוקרטית.

קיימות שלוש דרגות של ערכים שיש לחנך אליהם:

- א. **ערכים אישיים** – של האדם כלפי עצמו.
- ב. **ערכים חברתיים** – טיפול באלמנטים הרלוונטיים לכל חברה בפני עצמה.
- ג. **ערכים תרבותיים ספציפיים** – ערכים שמתאימים לחברה הישראלית ואשר נועדו לשמש "דבק" בין הקבוצות השונות באוכלוסייה.

- **ערכים אישיים**: הם סדרה של ערכים שמניעים כל אדם לכיוון חיובי לעצמו ולסביבה באופן שמגדיל את אושרו האישי, את התפתחותו האישית ואת האינטראקציה החיובית בינו לסביבתו.
- **ערכים חברתיים**: הם המורשת התרבותית שכל אדם מקבל. המורשת התרבותית משתנה מתרבות לתרבות בתוך המדינה בהתאם למקור התרבותי, שפת האם וכדומה, ויש ללמוד את התרבויות השונות כדי לזהות את החוזקות של כל אחת מהן ולטפל בבעיות הנובעות מהן.

• **ערכים תרבותיים ספציפיים**: לכל מדינה יש ערכים מובילים המגבשים את העם ומאחדים אותו סביב רעיון מורשת ונרטיב משותף. ההכרה בנרטיבים שונים חשובה, אך בסופו של דבר כל חברה חייבת לבחור אמת ונרטיב משותפים שישמשו "דבק" בין הפרטים בה. ככלל, הנרטיב ההיסטורי המשותף הוא שמגדיר קבוצה של אנשים כעם. לדוגמא, הייחוד של הרעיון הציוני היה השימוש במורשתו של העם היהודי לדורותיו כבסיס לגיבוש העם. אפשר להשתמש ברעיון זה כדי לבסס את החינוך, וכן בתור מצע רעיוני ותרבותי שנועד לחזק את הערכים האישיים והחברתיים שאנו רוצים לעודד בקרב כלל תושבי ישראל, ובכלל זה בני המיעוט הערבי.

אחת החלוקות המועילות במסגרת החינוך הערכי היא בין ערכים בעלי זיקה אוניברסלית-גלובלית לבין ערכים בעלי זיקה מקומית לאומית, דתית, קהילתית. בתחום **התרבות האוניברסלית**, הרי כאן עומדות לרשותנו הסכמות רחבות בדבר נכסי צאן ברזל כלל-אנושיים. מורשות הדעת או המעגל האינטלקטואלי. הערכים של פתיחות דעת ורוחב דעת, להט סקרני וחקרני, חשיבה אוטונומית וביקורתית, וגישה רציונלית להתמודדות עם בעיות ומחלוקות, המבוססת על הנמקות הגיוניות ועל ראיות עובדתיות. הערכים כבוד האדם ושוויון ערך האדם, גישה הומנית וסולידריות אנושית, צדק חברתי, יושרה אישית והתנהגות כנה והוגנת כלפי הזולת. וכך גם ברור ומקובל במסגרת מעגל התרבות הדמוקרטית, שבליבתה ניצבים הערכים וכמובן גם תרגומם למידות של שוויון בזכויות ובהזדמנויות, חירויות הפרט, כיבוד החוק וגישה הוגנת, פלורליסטית וסובלנית.

בתחום **התרבות המקומית**, גם כאן התכנים הערכיים משקפים את שחשוב ויקר לנו ושהיינו רוצים בשימורו ושגשוגו לדורות הבאים. בהקשר זה הדגשים הם על היכרות מעמיקה ודיאלוג ביקורתי ופורה עם מורשות החיים והיצירה של העם, האומה והקהילה; שמירה על נכסי טבע ומורשות קהילתיות, וכיוצא באלה היבטים הקשורים בזהות, הזהות ופעילות המקדמת את שגשוגו של הבית – החברה, התרבות, המדינה, הדמוקרטיה.

בתוכנית זו אנו יוצאים למסע פנימי וחיצוני, שיש בו הבטחה....

מתוך מחזור תרגום-עיבוד לשירים מהספר "מאה רסאלת חב" של ניצאר קבאני (מאה מכתבי אהבה, ביירות 1972)

הַחֲשֵׁבֶת אֵי-פֶעַם לָאֵן אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים ?

הַסִּירוֹת יוֹדְעוֹת לָאֵן הֵן שְׁטוֹת.

וְהַדְּגִים יוֹדְעִים לָאֵן הֵם שׁוֹחִים.

וְהַצְפּוּרִים יוֹדְעוֹת לָאֵן הֵן עֲפוֹת.

ואנחנו רק בוהים במים
בלי להרטב. אנחנו לובשים
את בגדי המסע בלי לצאת למסע.
אנחנו כותבים מכתבים בלי לשלח אותם.
אנחנו קונים פרטיסים אל כל הטיסות היוצאות
ונשארים בשדה התעופה של בירות. את ואני
הסלעים בחצר, מביטים עוד יום בשמים
ומבטיחים שמחר נחליט את כל ההחלטות החשובות
ונבחר בין המסע הארץ לאפריקה לבין הולדת הילדים.
בינתים מחפים.

הקדמה למורה

העולם בו אנו חיים גדוש במידע רב ומגוון המשתנה ומתחדש בתדירות גבוהה. שינויים אלה באים לידי ביטוי בין השאר בתחומי התרבות, הכלכלה, המדע והטכנולוגיה. לצורך התמודדות עם האתגרים ששינויים אלה מציבים בפנינו, על מערכת החינוך לאפשר לתלמידים לפתח את כישורי החשיבה והלמידה שלהם, לפתח כישורים לעבודה צוות, לעודד את הסקרנות הטבעית, וגם להביא לידי ביטוי את היכולות של כל התלמידים.

בוגרי מערכת החינוך, אזרחי העתיד, זקוקים ליכולת חשיבה ברמה גבוהה, שתאפשר להם להבנות ידע חדש באופן עצמאי תוך הפעלת חשיבה ביקורתית ויצירתית. יכולת זו תסייע להם להתאים את עצמם למציאות משתנה ולקבל החלטות שקולות.

השגת יכולת זו בקרב התלמידים מחייבת שינוי בדרכי ההוראה, הלמידה וההערכה. השינוי כרוך במעבר מלמידה המדגישה שינון של מידע, ללמידה משמעותית, המדגישה פיתוח הבנה מעמיקה של תכנים ויכולות למידה וחשיבה. למידת תוכנית עיין ערך "אני ישראלי" בדרך חקרנית ושאלת שאלות מבוססת על השקפה זו וניתנת ליישום בכל תחומי הדעת. גיון דיואי, הפילוסוף האמריקאי הגדול, התייחס לשלושה היבטים של למידה משמעותית:

- רכישת יישום מיומנויות,
- הבנת הדרך בה נוצר ידע
- הבנת נושאים ותוכן מהותיים

הוא טען, שידע משמעותי לא יכול להילמד מעצמו. ידע אינו רק קליטת מידע, אלא צורה של יישום

אינטליגנטי של מידע. רק מעורבותו השתתפות פעילה במעבר מניחוש והבעת דעה למצב של הבנה מבוססת חקר יכולה לאפשר הבנה.

הם לומדים להציג שאלות, לבחון אותן, לחפש עליהן מענה, לאתר ולאסוף מידע ממקורות שונים, לעבדו לארגן מידע זה מחדש, ולהציגו באמצעים מגוונים.

<http://www.branco weiss.org.il/1091>

אקולטורציה הומנית וערכים

חברה מתקיימת ומתווה לעצמה כיוון באמצעות החזון והערכים שהיא מציבה. האמצעי המרכזי לכך הוא החינוך.

במציאות היום שהיא כה תכליתית, כה חותרת לתוצאות, דיבורים על ערכים ועל רעיונות נתפסים כדברים שאין בהם ממש.

למורים המחנכים מחויבות עליונה לקידום התפתחותם התקינה ולרווחתם של לומדים, למען יוכלו לחיות חיים אנושיים משמעותיים ומכובדים, וכן לביסוסה של חברה דמוקרטית נאורה וסולידרית. במילותיו של נמרוד אלוני: "מורה אשר מתעקש כיום להיות גם מחנך לתלמידיו, ולאתגר אותם שיעשירו את חייהם באמת, בצדק, ביופי ובמשמעות, נתקל על פי רוב בפיהוק רחב ובמבט ציני של 'בחיך, זה לא לעניין'. " מדוע? כי עוצמתם של הערכים המנוגדים גדולה בהרבה. ...ילדינו גדלים, בשנים האחרונות, לתוך מציאות או מרחשה תקשורתית, שנעשתה שטחית יותר מבחינה אינטלקטואלית, צהובה יותר ברכלנותה, כחולה יותר בבוטותה המינית, ואדומה יותר ברצחנותה ובאלימותה... ריגושים חזקים, נעדרי הקשרים רעיוניים וערכיים, נעשו למשאת הנפש הדומיננטית ביותר של הדור הצעיר... עדיפות ניתנת למה שיותר חזק, מעורר, מסעיר ומגרה, והשיא של אתמול הוא נקודת ההתחלה של היום. על רקע מגמה זו קשה לרגש את הילדים של היום, וקשה שבעתיים לזעזע אותם. אחרי שצפו כמעט בכל זוועה אפשרית, רגישותם הביקורתית לרע, למפלצתי ולולגרי קהתה עד כדי כך שהם למדו להתבונן ברצחני, בשפל ובגס ביותר מתוך שוויון נפש ובניטרליות מוסרית ואסתטית"

הבעיה המרכזית של החינוך לערכים היום איננה הימיה, אלא היאיד'. לא מה הם ערכים והשקפת עולם הומניים, אלא האם, וכיצד, אפשר לחנך אליהם. מטרתנו כמחנכים, חייבת להיות: לעורר את התלמיד; לערב אותו בבעיות חברתיות, תרבותיות ופוליטיות, לגרום לו לחשוב, ליזום ולשנות.

התפיסה הפדגוגית של התוכנית

התפיסה החינוכית העומדת בבסיס תוכנית הלימודים עיין ערך "אני ישראלי" היא אקולטורציה הומנית, שמטרתה לעצב את רוחו ואופן חשיבתו של התלמיד לאור ערכי התרבות בה הוא חי.

המורה האקולטוריסטי מייצג בהתנהגותו את הערכים והאמיתות של התרבות. ההוראה מבוססת על ארגון "החומר" סביב "רעיונות גדולים", הצגתם באופן "מפתה" או "כובש" ויצירת מעורבות אינטלקטואלית, אתית ואסתטית.

למה דווקא אקולטורציה בהיל"ה?

- כי אי אפשר לנתק את החיים מתרבות וחברה. הבוגר מתגבש ופועל בשיח ודיאלוג בסביבה חברתית תרבותית.
- כי האקולטורציה מאפשרת הרחבת אופקים, הבנת העולם, והבנת "עצמי".
- כי האקולטורציה מקנה לנוער שלנו: ערכים, יופי, עושר, עומק תרבותי "שורשים וכנפיים"
- כי תרבות היא דבר נרכש והיא לא DNA

למה כל כך חשוב לטפח ערכים?

- כי הכול משתנה במהירות ואנו זקוקים ל"שורשים"
- כי ערכים מעניקים יציבות, משמעות, שלאורם אנו פוסעים.
- כי הגלובליזציה, התקשורת והטכנולוגיה, חושפות אותנו לשונות חברתיות, תרבותיות וכלכליות.
- כי הערכים מאפשרים שותפות אנושית בסיסית.
- כי בעולם שבו מתרבים קונפליקטים חברתיים, תרבותיים ולאומיים, יש מקום חשוב לערכים.
- כי טיפוח גישה רב-תרבותית פלורליסטית - היא הכרח המציאות בחברה מגוונת ומורכבת.

המורה בהיל"ה הוא מורה הומני

- מקבל את הנערה/ה כאדם.
- מקבל את הנערה/ה ללא שיפוט
- נותן אמון בנערה/ה וביכולות שלהם ללמוד
- מגלה הבנה ואמפתיה
- יוצר יחסים חמים ומקבלים
- מכיל אבל לא מוותר

יישום האקולטורציה ההומנית

אקולטורציה הומנית היא פדגוגיה המאפשרת ללומדי היל"ה להתנסות באופן משמעותי בערכים, בתרבות, בתכנים הנלמדים בדרך התנסות חווייתית. פדגוגיה זו הינה רלוונטית ללומד, רואה את האינדיבידואל, מטפחת מסוגלות, אמון, חוזקות, וחווית הצלחות. פדגוגיה אקולטוריסטית מיישמת הוראה לשם הבנה. פדגוגיה ברוח אקולטורציה מזמנת שיח ערכי העשוי לסייע בגיבוש זהות אישית תרבותית.

העיסוק הקבוע בסוגיות ערכיות בכל תחומי הלמידה מעודד דיון בשאלות קיומיות מהותיות, מטפח חשיבה ביקורתית ותורם לפיתוח תפיסת עולם ערכית. מטפח כישורים אישיים, בין-אישיים וחברתיים, ומקנה כלים להתמודדות במצבים מורכבים עם רגשות, עם מחשבות ועם התנהגויות.

מהו ערך

למושג "ערך" הגדרות רבות, להלן כמה מהן:

- ערכים הם אבני בוחן, קני מידה הקובעים מה צודק ומה אינו צודק, מה נכון ומה אינו נכון, מה טוב ומה רע.
- ערכים הם עקרונות הפעולה או הנורמות של התנהגותנו. הם מיני תוכן המביאים אותנו להעדיף מעשה אחד או מהלך פעולה אחד על פני מהלך אחר.
- ערך הוא דבר שלא ניתנת לו הנמקה מן המציאות האובייקטיבית, דבר אשר אדם איננו צריך לקבל אותו. ערך הוא דבר שהאדם, מבחינה אובייקטיבית, איננו צריך לו, אך הוא מכריע עליו, ולא זו בלבד, אלא שלמען הדבר הזה, אשר הוא איננו צריך לו, הוא מוכן לשלם מחיר.
- ערך הוא רעיון שאדם או קבוצת אנשים או חברת בני אדם מאמינים בו וחיים על פיו. שעל כן הם מסוגלים - באין דרך אחרת - גם להקריב את חייהם.

אפשר לציין שלושה אפיונים של המושג "ערך"

- ערכים הם מטרות או אידיאלים ראויים מצד עצמם.
- ערכים הם אמות מידה שלפיהן אנו מעריכים ושופטים תופעות ומעשים.
- ערכים הם עקרונות המנחים את התנהגותנו.

הוראה לשם הבנה

הוראה לשם הבנה מבוססת על עקרונות: התלמיד בונה, יוצר או ממציא הבנות, בעזרתו של המורה/מנחה. הוראה לשם הבנה אינה הוראה ישירה, הוראה שבה המורה מעביר לתלמידים את ההבנות שלו, אלא הוראה עקיפה, הוראה היוצרת תנאים המסייעים לתלמידים לבנות, ליצור או להמציא הבנות.

מורה טוב אינו שואל את עצמו לפני השיעור "מה אני הולך להגיד להם", אלא "מה אני הולך לגרום להם לעשות". עיקרה של ההוראה לשם הבנה אינו במה שהמורה עושה, אלא במה שהוא גורם לתלמידים לעשות. פיאז'ה נהג לומר לתלמידיו "בכל פעם שאני מלמד אתכם דבר מה, אני גוזל מכם את האפשרות לגלות זאת בכוחות עצמכם".

הוראה משמעותית היא הוראה שעוזרת לתלמיד ליצור לעצמו משמעות. חינוך להבנה שואל מה ראוי להבין וכיצד מחנכים להבנה. ראוי להבין "רעיונות גדולים"

מלמדים רעיונות גדולים באמצעות הוראה לשם הבנה, הוראה לשם הבנה "מתרגמת" הבנה לסדרה של ביצועים.

פרקינס, אבי תאוריית הביצועים, כתב על שבעה ביצועי הבנה. אם תלמיד מסוגל להסביר רעיון במילים שלו, להביא לו דוגמאות, ליישם אותו, להצדיק אותו, להשוות אותו, למקם אותו בהקשר ולהכליל אותו – סימן שהוא מבין.

פרופסור יורם הרפז הרחיב את ביצועי ההבנה של פרקינס ל"חיי ביצועי הבנה" וחילק אותם לשלוש קטגוריות. הקטגוריה השלישית היא הבנה מסדר גבוה: (להעביר טבלה) לבקר וליצור ידע, לפעול על ידע, ועם ידע להציג ידע

להצדיק ולנמק ידע לפרק ידע ל"חתיכות" (אנליזה); לאחד "חתיכות" ידע (סינתזה) לבטא ידע במילים שלך, לגלות בעיות או מתחים בידע למקם ידע בהקשר, ב"רעיון גדול" להסביר ידע לשאול שאלות על ידע ליישם ידע בהקשרים חדשים להמציא פרשנויות לידע לחשוף הנחות יסוד של ידע להביא דוגמה; להמציא מטפורה; לעשות השוואה; להציע הבחנה לבנות מודל לידע לנסח ידע סותר לידע לבצע הכללה מפריטי ידע לייצג ידע בדרכים מגוונות, ליצור ידע על בסיס ידע לחזות תוצאות או השלכות של ידע לתאר נקודות מבט שונות על ידע. תוכנית הלימודים בעיין ערך "אני ישראלי" מטפחת ומעודדת הוראה לשלם הבנה בכל שלביה.

פדגוגיה לנוער בסיכון

תחושת שייכות: היא הצורך של האדם לחוש תחושה שהוא מצוי בסביבת אנשים קרובים, שחשים אליו חיבה, חפצים בקרבתו ומקנים לו תחושה של ביטחון. תלמיד החש שייכות לקבוצה, לכיתה, למקצוע, תלמיד החש שהצלחתו חשובה למורה, יהיה בעל מוטיבציה ללמידה יותר מתלמיד דחוי, שאינו מרגיש שייכות לקבוצה ולמורה.

תחושת מסוגלות: הוא צורך המאפשר לפרט לחוות עצמו כאדם מתפקד, מגשים תכניות, מסוגל להגיע להצלחות. תלמיד שחווה רצף הצלחות – מחזק את תחושת המסוגלות שלו, לעומת תלמיד שצובר רצף של כישלונות. מורה יכול לייצר תשתית מתאימה, שמאפשרת לתלמיד לחוות הצלחות בביצוע משימות המותאמות ליכולתו ולהביאו בדרך זו לשיפור הישגיו הלימודיים.

תחושת אוטונומיה: תבוא לידי ביטוי בבחירת התלמיד בשיתוף עם המורה – של היעדים הלימודיים, בתכנון אופני השגתם ובבקרה על ביצועם. כל אלה באים לידי ביטוי בתוכנית עיין ערך "אני ישראלי"

מבנה התוכנית, מודל ודרכי ההוראה – הנחיות למורה

- פותחו שתי תוכניות לימוד עיין ערך "אני ישראלי" למסלול 10 ומסלול 12 שנות לימוד.
- לכל אחת מהתוכניות מדריך למורה משלה.
- ניתן ללמוד את התוכנית הן במסלול 10 והן במסלול 12 ולקבל קרדיטציה של יחידה אחת -1 על כל אחת מהתוכניות.
- רציונל התוכניות זהה, הערכים בהם עוסקות התוכניות זהים, ההבדל הוא באופן ארגון ורמת הפעילויות של הנושאים השונים.
- יחידות הלימוד מאורגנות סביב עקרונות מארגנים כמו: מושג, ערך, פעילות...
- את התוכנית מלוות מצגות הנמצאות באתר רשת עתיד/היל"ה
- את התוכנית מלוות ערכות חינוכיות הנמצאות באתר רשת עתיד/היל"ה
- המורה מוזמן לבחור את הפעילויות תוך הפעלת שיקולי דעת פדגוגיים.
- רוב הפעילויות המוצעות הן מודולריות וניתנות ליישום ביחידות רבות.
- המורה מוזמן לשנות להוסיף ולהשתמש בהתאם לשיקולי הדעת שלו.

דרך ההיבחנות והערכה חלופית

מבחן = 70%

הערכה חלופית = עבודה אישית/תוצר והצגתו = 30%

מודל ודרכי ההוראה

מאפייני הוראה מבוססת ערכים:

- א. היא מבוססת על דיאלוג בין מורה לתלמיד ובין התלמידים לבין עצמם מתוך פתיחות, כנות, אמון וכבוד הדדי.
- ב. היא מעמידה את עולמו הערכי של הלומד במרכז ההתייחסות.
- ג. היא מעצימה את הלומד ומעניקה תוקף לצרכיו, לדעותיו ולעמדותיו.
- ד. היא מפתחת את מודעותו העצמית של הלומד ומעודדת את חופש המחשבה והבחירה.
- ה. היא משלבת בין חוויה רגשית לבין העמקת ידע.
- ו. היא הופכת כל נושא נלמד לרלוונטי לעולמו של הלומד.
- ז. היא מזמנת ללומד התנסויות של מעורבות פעילה ונקיטת עמדה אישית באמצעות שימוש במתודות כגון: שאילת שאלות, דיון בדילמות, משחקי תפקידים ועמדות, נקודות מבט, סימולציות ועוד.

מאפייני התכנית

- התכנית היא **ספירלית** – העיסוק בערכי יסוד חוזר בשתי התוכניות בהיבטים ורמה שונה.
- התכנית משלבת **רב-תחומיות** – המכוונות הערכית של התכנית ממומשת בהתבוננות רב תחומית הוליסטית, ובתחומי חיים נוספים.

מודל העבודה והגישה הפדגוגית

על-פי דויד ברטל (2007),¹ "הזהות היא תוצר של המפגש הדינאמי, המתמשך, המתהווה תמיד, בין המכלול הרחב ביותר של התרבות לתוכה נולד האדם (הערכים, הנורמות, הטקסים, הטקסטים, הסמלים, לוח השנה, השפה, הזיכרון וכו') לבין הרגשות, המחשבות וההתנהגויות שלו ביחס לתרבות הזו. מפגשים הנושאים אופי דיאלוגי בין הלומד לבין המכלול התרבותי, החברתי והסביבתי, תורמים לטיפוח הזהות".

המודל בתוכנית הוא: למידה התנסותית – מעגל הלמידה

בלמידה ההתנסותית, התלמידים פעילים ומעורבים: הם משתתפים בדיונים שבהם הם מבררים לעצמם את דעותיהם ואת רגשותיהם בסוגיות חברתיות-ערכיות שונות, וחוקרים סוגיות אלו באופן ביקורתי על מנת לגבש את עמדותיהם לגביהן.

¹דויד ברטל (2007), לחיות עם הסכסוך – ניתוח פסיכולוגי חברתי של החברה היהודית בישראל, ירושלים: כרמל.

מבנה שיעורי תוכנית עיין ערך "אני ישראלי" השיעורים מובנים או מובנים למחצה. כל שיעור מזמן שיח פתוח. המורה המעביר את השיעור בכיתה, צריך להיות קשוב ופתוח לשיח הכיתתי כמו גם לקולות האישיים שעולים, ובמקביל, עליו להיות קשוב לשיח הפנימי שלו עצמו. מודעות עצמית מעצימה אותנטיות ונגישות רגשית.

חשוב שהמורה יגדיר לעצמו את מטרות השיעור המושגים והערכים המובילים את השיעור, אך עליו גם לקבל בברכה כיוונים עליהם לא חשב או תכנן מראש ולוותר על "החייב להספיק".

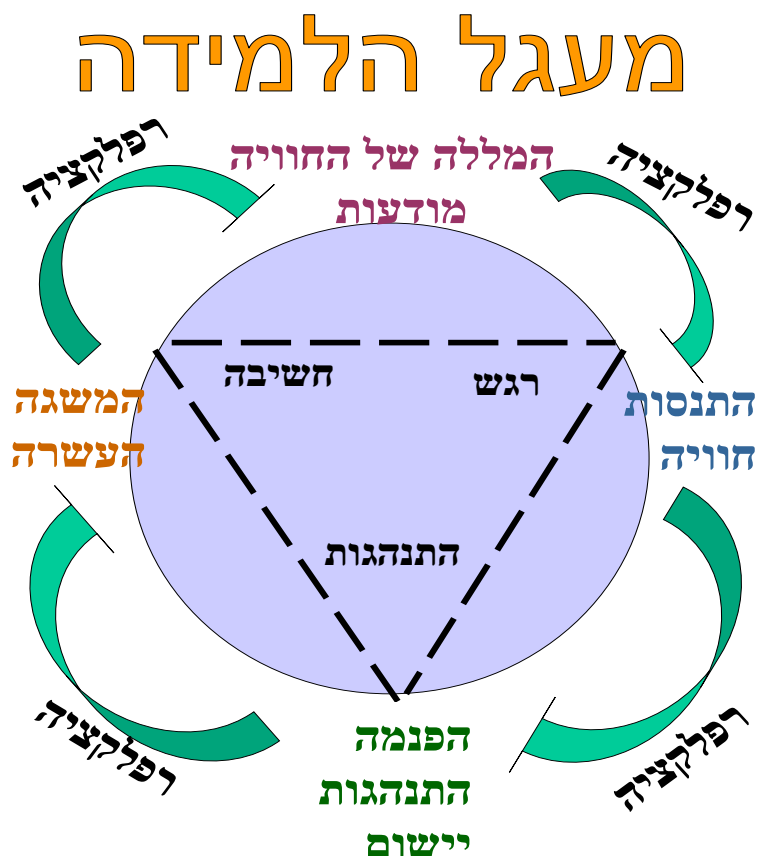
בשיעור עיין ערך "אני ישראלי" חשוב לוותר על השיפוטיות, להשתדל לעודד בקרב התלמידים סקרנות, מחשבה חופשית חירות יצירתית ומעל לכל – לאפשר ביטוי רגשי.

בתוך השיח הפתוח והמאפשר, יש לשמור כמובן על שיח מוגן. גבולות השיח שומרים הן על הגבולות החיצוניים של הכיתה כקבוצה, והן על הגבולות הפנימיים של המתבגר.

כיצד יראה שיעור עיין ערך "אני ישראלי"? - מעגל הלמידה

למידה משמעותית משלבת בין קוגניציה לבין רגש תוך התנסות ורפלקציה, מודעות ותרגומה לכדי התנהגות. כל שיעור בעיין ערך "אני ישראלי" מורכב מאותן אבני יסוד.

מעגל הלמידה הינו מעגל המשלב למידה סדנאית אשר נפתח בגירוי המזמין המזמן את הלומדים לחוויה, מוביל לתהליכי חשיבה אישיים ומאפשר למשתתפים לנסח תובנות אישיות על עצמם ועל הנושא הנידון (שדמי, 2007)

תהליך העבודה על פי "מעגל הלמידה":

פותרים בחוויה

השיעור יפתח ביצירת חוויה רגשית ו/או קוגניטיבית המתבססת לרוב על גירוי מתוכנן מראש, הבא לעורר שיח ולמידה לקידום יכולת ההתמודדות של התלמיד בנושא נבחר. המחקר מראה כי למידה נקלטת והופכת למשמעותית כאשר היא מתחברת לחוויה רגשית.

דוגמאות לאמצעים כגירוי למעורבות התלמידים לעיסוק בנושא נבחר:

- הקרנת סרט, הקראת סיפור, הצגת תמונה, השמעת שיר, ציטוט נבחר
- חומרים תואמים וראויים מהאינטרנט
- מטלה קבוצתית
- עבודה קבוצתית בקבוצות מעורבות
- דיון בדילמה מחיי הכתה ומהחיים בכלל
- יצירת מצב מדמה סיטואציה בחדר
- משחקי תפקיד
- שימוש באמצעים: קלפים, קטעי עיתונות, מעטפות, חפצים, ביטוי בצבע, בתנועה, בצליל...
- דמיון מודרך
- סיפור אישי

המללה והמשגה – מה היה לנו כאן?

ההמללה וההמשגה בכל שלב במעגל הלמידה, ייעשו בהתאם לעולה מתיאור החוויות של המשתתפים, בהתאם לידע התיאורטי, בהלימה למטרות שהציב לעצמו המורה.

יישום – אז איך ממשיכים מכאן?

היישום מחבר בין השיח הרגשי והלמידה הקוגניטיבית שהתרחשו בכתה לבין ביצוע מטלות יישומיות לתרגול בפועל של הכלים הנובעים מהלמידה.

רפלקציה אישית של המשתתפים - כל מפגש יסתיים בבירור אישי ובשיתוף

1. עם מה אני יוצא מהמפגש?
2. לאילו עוד תחומי חיים אני יכול לקחת את התובנות?
3. לאור התובנות שלי, מה אני יכול לעשות ממחר בבוקר?
4. האם ארצה להעביר את המסרים הלאה? למי? לאן? איך?

בשיעורים רבים מתקיימים דיאלוגים, דיונים ושיח.

אחד המודלים המומלצים לניהול דיונים ושיח הוא :

מודל לעיסוק באקטואליה

שלב א': אוורור רגשות

- מתן לגיטימציה לרגשות (אך לא להתנהגויות לא לגיטימיות).
- הפרדה בין רגשות לבין מעשים.

שלב ב': איסוף מידע וניתוח

- מיקוד הנושא / הבעיה
- איתור מידע בסיסי
- הבחנה בין ידיעה לבין דעה / פרשנות
- פריסת דעות ועמדות שונות ובחינתן

שלב ג': נקיטת עמדה

- הכרעה אישית המסתמכת על ידע ושיקולי דעת מנומקים על בסיס ערכי.

שלב ד': שיתוף ומעורבות אם ניתן

- שיתוף ברמה קבוצתית, נכונות למעורבות או לפעילות ברמות שונות.

(מתוך מנהל חברה ונוער)

על המורה לדאוג ולאפשר שיח מוגן

להלן דוגמא להצעה לחוקי שיח מוגן, על פי תכנית קש"ר

- נדבר על עצמנו ועל ניסיונו ולא על אחרים.
- לא נעשה הכללות ולא נעיר הערות על "טבע הדברים" (דרכו של עולם).
- לא נניח הנחות, אלא נשאל ונברר את כוונת הדברים של האחר.
- לא נתפרץ לדברי השני ונשמור על זמן מוקצב לכל המשתתפים.
- נקשיב עם סובלנות לא תוך כדי ויכוח או תגובתיות.
- נשתדל לשמור על קשר עין ועל שפת גוף מקשיבה.
- נשמור על חוסר זלזול ושיפוטיות כלפי האחר.
- לא נאפשר הסתה לתוקפנות, איום ופגיעה.
- אם יש יציאה משליטה המורה עוצר את השיחה.
- ננסה לשרוד ולהתאפק גם כאשר הדברים הנאמרים קשים לשומע.

תפיסות שונות בחינוך לערכים - בצומת בין מתחים

כתיבה: סימא גרינבוים-גוטמן

חינוך לערכים במאה ה-21 מציב כמה דילמות מרכזיות, שאותן נפרט להלן.

בין האישי לקולקטיבי

בניגוד לחברה המסורתית, שבה השייכות הקהילתית של האדם ונאמנותו לנוממות שלה עיצבו את זהותו, החברה המודרנית הציבה את הפרט במרכז, והגדירה את זהות לפי הבחירות שלו כאדם חופשי ואוטונומי, המשוחרר מלחצים חברתיים.

לעתים, קיימת הלימה בין שאיפתו של אדם למיצוי עצמי לבין תרומתו לזולת. אולם, במקרים רבים קיים מתח בין הרצון להגשים רצונות אישיים לבין התביעה לפעילות למען מטרות חברתיות.

אז מה חשוב לנו יותר - המיצוי העצמי המרבי של כל פרט או הסולידריות החברתית שלעתים מחייבת ויתורים אישיים?

בין ייחודיות תרבותית להשתלבות גלובלית

אנשים משתייכים לקבוצות תרבותיות שונות על בסיס אתני, לאומי או דתי. לכל תרבות יש ערכים פרטיקולריים המייחדים אותה. חברי הקבוצות התרבותיות מחויבים גם לערכים כלל-אנושיים, כגון צדק, הגינות וכבוד האדם. דווקא בכפר הגלובלי, הצורך של האדם להגדיר את עצמו על בסיס של השתייכות תרבותית ושל מסורת לאומית או דתית גובר. זהותו של האדם נבנית בשילוב של מרכיבים הלקוחים מהמורשת הייחודית שלו עם ערכים אוניברסליים.

מתח זה בא לידי ביטוי גם בהגדרתה של מדינת ישראל כמדינה יהודית-דמוקרטית. השאלה היא כיצד יש לשלב בין מאפייניה של מדינת ישראל כמדינת לאום של העם היהודי ומאפייניה כמדינה דמוקרטית; אם סמלי המדינה צריכים להיות בעלי זיקה חזקה לתרבות היהודית או שיש לשאוף למערכת סמלים שתזכה להזדהות של כל אזרחי המדינה.

בין הכלה להדרה

מתח נוסף הנובע מהגדרת המערכת הערכית הרצויה הוא המתח בין הכלה לבין הדרה: אם אנו מעוניינים בשייכות לקבוצה הומוגנית השומרת על ייחודה, קבוצה בעלת זהות קבוצתית חזקה וגאוות יחידה, או בשייכות לקבוצה הטרוגנית המגלה יחס של סובלנות ושל הכלה כלפי השונה.

הקבוצה ההומוגנית מתאפיינת בדמיון רב בין חבריה - המחזק את הלכידות החברתית. אולם, האחידות ותחושת הגיבוש עלולות לעודד יחס של היבדלות ושל אנטגוניזם כלפי אוכלוסיות אחרות, ובכך לתרום להיווצרות קונפליקטים בין-קבוצתיים.

הקבוצה ההטרוגנית מתאפיינת בשונות גבוהה בין חבריה ובקשרים חברתיים חלשים יחסית. בשל השונות בין החברים, המשאבים הזמינים לחברי הקבוצה מגוונים יותר, והפרט עשוי ללמוד דברים רבים ולהתחבר למשאבים שאליהם אין הוא יכול להגיע דרך פרטים שדומים לו.

האם יש דרך לשלב בין שני הדברים במידתיות המשתנה במצבי החיים השונים? איך עושים זאת?

בין המשכיות לבין שינוי

התפיסה הערכית התפתחה לאורך השנים עם התפתחות התרבות האנושית. מצד אחד, אנו מעוניינים להמשיך את מורשת הדורות, אולם מצד אחר, תרבות שאיננה מתפתחת ומשתנה סופה להתאבן ולהיכחד. כיצד מאזנים בין השאיפה להמשכיות לבין החתירה לשינוי? בין "קדם" לבין "קדמה"?

כן נשאלת השאלה אם אנחנו מכוונים לסוציאליזציה - להפנמת הנורמות החברתיות והתרבותיות המקובלות בחברה ולהשתלבות בה כפי שהיא, או שאנחנו מעוניינים לחנך לביקורת המציאות ולשאיפה לתקן את החברה בהתאם לערכים של מציאות אידיאלית?

כדי להתמודד עם סוגיות אלה, עלינו להבהיר מהו חינוך לערכים ולהתייחס לשאלות הנוגעות לכך, כגון: מהו ערך, לאילו ערכים אנו מחנכים, כיצד אנו מחנכים לערכים, מהם מדדי ההצלחה שלנו. בתשובות לשאלות הללו, קיים מתח בין גישות פילוסופיות, אידיאולוגיות וחינוכיות שונות.

לאילו ערכים אנחנו מחנכים

החינוך לערכים חייב לעסוק בערכים מוגדרים. יש דרכים שונות ומגוונות למיון ערכים. אחת האפשרויות למיון היא:

- ערכים אישיים, כגון מיצוי עצמי או מצוינות.
- ערכים חברתיים-מוסריים, כגון כבוד האדם, יושר והגינות.
- ערכים לאומיים, כגון נאמנות לעם, לארץ, למדינה.
- ערכים אמוניים, כגון קבלת עול מלכות שמים, תורה ומצוות.
- ערכים אסתטיים, הקשורים להערכה אמנותית.

מקור התוקף של הערכים

איך נוצרים ערכים בחברה האנושית? ערכים הם מוחלטים ואובייקטיביים או יחסיים וסובייקטיביים? במלים אחרות, האם אנחנו מאמינים שקיימות אמתות נצחיות וערכים מוחלטים שמשותפים לכלל האנושות, או שערכים נובעים מרגשות סובייקטיביים או שהם תלויי תרבות? האם, למשל, ערכים כגון חיי אדם או כבוד האדם הם ערכים מוחלטים ומחייבים, או שזכותה של כל תרבות להתייחס בצורה שונה לחיי אדם ולכבודו? ומה לגבי מעמד האישה או זכויות הילד?

לשאלת מקור התוקף של הערכים אפשר לתת כמה תשובות, ביניהן:

התשובה הדתית - מושג הערכים הוא מעל ההיגיון האנושי, שכן המקור לערכים הוא אלוהי. הערכים הם **מוחלטים ואובייקטיביים**, ומחייבים מכוח ציווי אלוהי.

התשובה הרציונלית - האדם, באמצעות תבונתו האנושית, יכול להגיע לערכים **מוחלטים ואובייקטיביים**. לפי תפיסתו של הפילוסוף עמנואל קאנט, אם כל בני האדם יפעילו את תבונתם כראוי, הם יגיעו למסקנות אחידות שיתקבלו על דעתו של כל בעל תבונה. תוקפם של ערכי המוסר הוא אוניברסלי, והם תקפים בכל חברה ובכל תקופה.

התשובה הסוציולוגית - ביסוד קיומה של כל חברה, ערכים הייחודיים לה והמשותפים לכל חבריה. תפקודה התקין של החברה תלוי במידת תפקודם התקין של חבריה בהתאם לנורמות ערכיות המחייבות את כולם. לכן החברה משתמשת באמצעי סוציאליזציה וחינוך כדי להביא להפנמת ערכים. אם כן, הערכים תלויים **ביחסיות תרבותית**.

התשובה האקסיסטנציאליסטית והפוסט-מודרנית - אין אמת אובייקטיבית מוחלטת. כל הערכים (מלבד ערכי החירות, הסובלנות והפלורליזם) הם ערכים **סובייקטיביים ויחסיים**, ותוקפם תלוי בהכרעתו של כל אדם ואדם. לכן כל אדם חופשי לשקול, להכריע ולקבוע את ייעוד חייו. יש לתת מקום לגיטימי לביטוי תפיסות שונות, ערכים שונים וזהויות שונות, ויש לקיים דיאלוג.

הזכות לחנך לערכים - כמחנכים, אנו נדרשים לברר לעצמנו באילו מקרים אנו רואים את עצמנו כמייצגים ערכים ברורים ומוגדרים - שמבוססים על אמונה דתית, על חשיבה רציונלית אנושית או על הסכמה חברתית - שמוטלת עלינו החובה להנחילם, ובאילו מצבים אנו שואפים לחנך בני אדם אוטונומיים - שבחרים לעצמם את דרכם ובונים לעצמם את סולם הערכים שלהם בשיקול דעת עצמאי - ועלינו לשמור על ניטרליות ערכית.

רציונל התוכנית

חייב כל דור לשאול את עצמו אם הוא מסכים, מקבל או דוחה הכול, קצת או כלום. החינוך יהיה אז לא אלא ההכשרה להיות: שותף, בודק, שוקל ובוחר בין אלטרנטיבות.” ס. יזהר

המושג תרבות מגדיר קבוצת אנשים השותפים לערכים, מנהגים, נורמות ודפוסי התנהגות והשקפת עולם. לכל קבוצה מוצא אתני, מסורת ומנהגים. ביטויה המרכזי של חברה מרובת תרבויות היא השונות- בין הדומה לשונה, בין הידוע ללא ידוע, בין המוכר והמנוכר. קיום כזה רווי במתח וחוסר נוחות. רב תרבותיות – זוהי חברה הטרוגנית השואפת לקיים יחסים שוויוניים וסובלניים בין אנשים מקבוצות תרבות שונות. תוך הימנעות מפטרונות, התנשאות והטמעה. **רב תרבותיות אינה שואפת לאחידות, היא שואפת לאחידות מתוך היכרות במשותף ובשונה.** מצב בו מתקיים דיאלוג על הנושאים המהווים קונפליקט. אדם נולד לתוך קבוצת השתייכות.

תוכנית היל”ה נותנת מענה לימודי לבני דתות שונות, עדות שונות, ומגוון תרבויות. תוכנית הלימודים עיין ערך “אני ישראלי” מאפשרת לבני הנוער להכיר, לחשוף, לשוחח, לספר, לשתף להתמודד עם הקשיים והשינויים בתחנות בחייהם. תוך למידה חוויתית. לעבוד על הייחוד והאיחוד. לתוכנית אין אופק בגרותי ישיר, אך נחיצותה רבה. נערים/ות רבים מגיעים רק עד 10 שני”ל תוכנית זו תסייע להעשרה והרחבת עולמם, להכרת הבנת הזהות האישית, הקבוצתית, והזהות הלאומית. התוכנית מאפשרת שיח ודיון בסוגיות ערכיות ברמה אישית ולאומית. שיח ודיון בנושאים של פלורליזם וזהות ישראלית קולקטיבית.

מטרות התוכנית

- הקנייה, הרחבה והעמקה בערכים תרבותיים ואנושיים אוניברסאליים המחזקים את בסיס הזהות האישית והחברתית.
- פיתוח ועידוד לערכים כגון: סובלנות, קבלה, כיבוד השונה, פלורליזם, שוויון, כבוד והכלה.
- התלמידים יתודעו אל מושג ה”זהות” ואל משמעויותיו האישיות והחברתיות.
- התוכנית מעודדת את התלמידים לבחון ולחקור את גישתם האישית כלפי תרבויות ומגזרים שונים בחברה בה הם חיים.
- היכרות עם מגוון הדתות והתרבויות השונות בישראל ובהתאם ביסוס ערכים המבוססים על כבוד, על סובלנות, על פתיחות, שוויון. שינוי עמדות הנובעות מבורות וסטראוטיפים.
- קבלת כלים לשיח ודיאלוג משותף. להכיר את השונות ולמצוא את המשותף
- טיפוח תחושה מוטיבציה ללימודים ומסוגלות אישית.
- קשר עבר- הווה- עתיד.

מעגל ראשון

זהות אישית - חיצונית ופנימית: זהות אישית היא התמונה שאדם בונה על עצמו במהלך חייו, הנותנת משמעות לחייו. אדם שזהותו מגובשת מסוגל להעריך את כוחותיו ואת חולשותיו, ומסוגל להחליט כיצד להתמודד עם קשייו. זהות האני אינה מתמסדת כמשהו קבוע. זוהי תחושה הזקוקה לשחזור מתמיד של ישות העצמי בתוך הממשות החברתית.

מעגל שני

זהות קבוצתית - הצורך בגיבוש זהות עצמית בתוך קבוצת השווים. החברים הם הקובעים עבור המתבגר את מעמדו החברתי ובכך משפיעים על עיצוב דימויו העצמי, בטחונו העצמי, תפיסתו את עצמו ואת העולם. מה כל אחד מביא לקבוצה? הקשיים והשינויים שעברו בדרך להשתלבות, חיפוש מהם החלקים המשותפים לכולנו. מה אני יכול לתרום כדי להשתלב, **ייחוד ואיחוד**.

מעגל שלישי –

זהות ישראלית

ממה מורכבת הזהות הישראלית.

לתוכנית אין אופק בגרותי ישיר, אך נחיצותה רבה. היות ונערים/ות רבים מגיעים רק עד 10 שני"ל תוכנית זו תסייע להעשרה והרחבת עולמם, ולהכרת והבנת הזהות האישית, הקבוצתית, והזהות הלאומית. וכך נסייע להפכם לאזרחים ואנשים טובים יותר.

התוכנית מאפשרת שיח ודיון בסוגיות ערכיות ברמה אישית ולאומית. שיח ודיון בנושאים של פלורליזם וזהות ישראלית קולקטיבית.

התוכנית נכתבה ברגישות ומתוך היכרות עם מורכבות וריבוי התפיסות באשר למרכיבי ומאפייני הזהות היהודית – ישראלית ותוך מתן כבוד להשקפות העולם המגוונות.

לחלק מהתכנים הנלמדים ישנה השקה להיסטוריה, לאזרחות, למורשת ותרבות ישראל. כך ניתן לבנות עבור הנערה/ראייה הוליסטית של התחומים השונים.

אחת הדרכים להבניית ערכים ולמידה משמעותית היא העלאת סוגיות ושאלות ערכיות מתכנית הלימודים בתחומי הדעת השונים.

השאיפה של כל מורה בתהליך החינוך הערכי היא לשתף את תלמידיו בלמידה משמעותית, הרלוונטית לעולמו של התלמיד. לצורך כך, עליו להשתמש בדרכי

הוראה המעודדות חשיבה וחשיבה ביקורתית: הוראה בשיטות לימוד שיתופיות

קיום שיח משמעותי, עידוד לחשיבה מורכבת על אודות סוגיות אתיות ודיון

בדילמות מוסריות. למידה משמעותית יכולה להתקיים כשמתנהל דיאלוג אמפתי

וסובלני, דיאלוג המפתח כישורים חברתיים ומודעות מוסרית.

מטרות התוכנית

- הקנייה, הרחבה והעמקה בערכים תרבותיים ואנושיים אוניברסאליים המחזקים את בסיס הזהות האישית והחברתית.
- פיתוח ועידוד לערכים כגון: סובלנות, קבלה, כיבוד השונה, פלורליזם, שוויון, כבוד והכלה.
- "דע מאין באת" קשר עבר-הווה-עתיד.
- התוכנית מעודדת את התלמידים לבחון ולחקור את גישתם האישית כלפי תרבויות ומגזרים שונים בחברה בה הם חיים.
- התלמידים יתוודעו אל מושג ה"זהות" ואל משמעויותיו האישיות והחברתיות.
- התלמידים יכירו ויחוו מפגש עם בני גילם מקרב החברה, שהנם בעלי זהויות שונות.
- היכרות עם מגוון הדתות והתרבויות השונות בישראל ובהתאם ביסוס ערכים המבוססים על כבוד, על סובלנות, על פתיחות, שוויון. שינוי עמדות הנובעות מבורות וסטראוטיפים.
- קבלת כלים לשיח ודיאלוג משותף.
- להכיר את השונות ולמצוא את המשותף
- טיפוח תחושה מוטיבציה ללימודים ומסוגלות אישית.
- לגלות הבנה אמפאיתית
- ליצור יחסים חמים ומקבלים, להכיל אבל לא לוותר

סילבוס- תוכנית הלימודים – 50-60 שעות כולל הרחבה

הערכה חלופית - בנושא דתות

מס' שיעורים	פירוט	נושא	
3-5	פתיחה לנושא בירור זהות אישית ישראלית	פתיחה: אני ישראלי- זהות ישראלית	1
3-5	זהות אישית זהות קהילתית זהות קולקטיבית דיוקן עצמי	זהות	2
5	אובייקטיבי סובייקטיבי גיבוש דעות תקשורת והקשבה דיון	שיח ודיון- תקשורת	3
5	תרבות- מבוא מודל הקרחון התרבות הישראלית קונפליקטים בחברה הישראלית (דרך כובעי דה בונו)	תרבות	4

2-4	שוויון וצדק סטריאוטיפים	ערכים	5
3	החברה הישראלית לאן	סיום	6
10		הערכה חלופית- בנושא דתות	7

יחידת לימוד ראשונה – זהות ישראלית

פעילות פתיחה

מתודות	<u>יחידת לימוד מספר 1</u> <u>פתיחה</u>	נושא:
		מטרות:
	פתיחה לתוכנית בירור עמדות יצירת גירוי ועניין לתוכנית	
		מהלך שיעור
סרטון	1. סרטון נופי ישראל	פתיח
פתקים	2. כתיבה- ישראלי בשבילי	
מצגת ועבודה בקבוצות	3. מצגת תמונות- חלוקה לקבוצות ודיון	
קליפ ודף עבודה	4. שיר הכי ישראלי- התקווה 6	
הקראה ודיון	5. היגדים- הומוריסטי	
מילוי שאלון	6. מילוי שאלון	

הקראה	צמצור וסיכום	סיום
	***ישנו נספח לקבוצות מעורבות או קבוצות בערבית	
	ידע: בירור אישי מיומנות: דיון עצמי התנהגות: נקיטת עמדה	ימ"ה
	שונות, רב תרבותיות, זהות	מושגים
	סבלנות, פלורליזם	ערכים

מהלך השיעורים

1. סרטון נופי ישראל: הצג סרטון (6 דקות) מנופי ישראל- איל ברטוב

<https://youtu.be/UYI07miDfro>

צילומי אוויר של ישראל – 5 דקות

https://www.youtube.com/watch?v=XYOw48_iKxw

לאחר הקרנת הסרטון הסרט העלו שאלות-

האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו – שאול טשרניחובסקי

- האם הסרטון "מדבר אליך" אותך?
- לאיזה נוף הכי התחברת?
- מה עושה את הנוף הזה ל"ישראלי"?

השיר במלואו בן חמישה בתים. קישור לשיר:

<http://www.shin1.co.il/forum/forums.php?fid=13&sid=3114>
[=sortby](#)

2. כתיבה: ישראל בשבילי

כל תלמיד יכתוב על פתק- ישראל בשבילי...

שמים את כל הפתקים במרכז.

כל תלמיד לוקח פתק וקורא. מנסים לזהות של מי הפתק.

כותבים על הלוח: "ישראל בשבילי..."

דיון בעקבות הפעילות

❖ עד כמה את/ה מרגישה ישראלית

❖ מה גורם לך להרגיש ישראלית

❖ מתי הרגשת "הכי" ישראלי?

❖ מה גורם לך להרגיש שאת/ה לא ישראלית או ישראלי?

3. מצגת ישראלי בשבילי

מראים מצגת (ראה נספח) ישראלית בשבילי.

כל תלמיד בוחר שקופית- ניתן להדפיס את התמונות ושכל תלמיד/ תלמידים יבחרו את התמונה שמייצגת ישראליות בשבילם.

כל התלמידים שבחרו שקופית זהה מסבירים...

1. מדוע תמונה זו היא הכי ישראלית בשבילם.

2. אם היו צריכים לצלם תמונה נוספת- מה היו מצלמים?

3. ניתן לבקש צילומים בסלולריים

הצגה במליאה

4. הקרנת הקליפ+ מילים

הכי ישראלי - תקווה 6

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=5629&wrkid=37864>

<http://www.youtube.com/watch?v=Dlr1ioQlxa4>

חלק לכל תלמיד/ זוג דף עבודה :

1. סמן בעיגול שני דברים המופיעים בשיר, שהם "הכי ישראלי" גם מבחינתך.
2. מתח קו מתחת ל"סמל" / ביטוי ישראלי המופיע בשיר.
3. האם מופיעים בשיר ביטויים לישראליות שאינך מכיר?
מהם? _____
4. הוסף עוד שני דברים שהם מבחינתך "הכי ישראלי"
5. האם הישראליות המופיעה בשיר מייצגת את כל הקבוצות והמיעוטים בארץ? מי לא מיוצג בשיר? מהם המאפיינים הסמלים שלהם?

הכי ישראלי - התקווה 6

הודו דרום אמריקה זה הכי ישראלי
ילדי חוץ בקיבוץ זה הכי ישראלי
פוגים, אסימונים, שלוקים לילה כלכלי
איי ספיק באט לא מספיק זה הכי ישראלי שרים !

במבה במבה, מסטיק עלמה, מתל אביב עד בן גוריון
שקל שנקל, אוי כפרה, אריק איינשטיין הגדול
היידה היידה, היידה הייטק – למשטרה 1-0-0
דמקה דמקה, מטקה מטקה
אוהבים אותך שמעון פרס

ערב חדש, אבטיח קר
זהו זה ולא אחרת !
גיבוש צנחנים ערק איילים
אין לנו ארץ אחרת !
ים סוף ים המלח ים תיכון ים כנרת
שביזות יום א' בשבת שבאה וחוזרת
פקק בחג עם אוסף של כוורת
עוד מונדיאל אבל בלי הנבחרת

מנרעת חלפנו עד אסקימו לימנו

מבנה התוכנית

5. היגדים ישראלים- הומוריסטי

❖ חלק לתלמידים את הקטעים ובקש להקריא:

- ✓ ישראלים הם האנשים שבטוחים שהתור בשדה התעופה (ובכל מקום, למעשה) אמור להראות כמו פירמידה: אדם אחד ליד הדלפק, מאחוריו שניים, מאחוריהם שלושה, וכן הלאה. עמים פחות חכמים טרם למדו את הכלל הזה ומתעקשים משום מה לעמוד בשורה עורפית מסודרת.
- ✓ ישראלים הם אלו שנוסעים בכביש חשוך בשתיים עשרה בלילה, ובכל זאת עוצרים לעזור לנהג אובד עצות להחליף את הצמיג.
- ✓ ישראלים בודקים כל שנה את רשימת מקבלי פרס נובל/אוסקר כדי לבדוק כמה שמות יהודיים היא כוללת.
- ✓ ישראלים הם הטיפוסים שמדברים בסלולארי בקולי קולות גם אם הם יושבים באוטובוס עמוס וכולם מסתכלים עליהם.

- ✓ ישראלים מקללים בשלוש שפות: אנגלית, ערבית ואידיש. אף פעם לא בעברית.
 - ✓ ישראלים רואים שלט "צבע טרי" מניחים את היד ואומרים "וואלה, באמת צבע טרי".
 - ✓ ישראלים שומעים כרוז משטרתי: "האזרחים מתבקשים לא להתקרב לאזור", ומיד רצים לשם בהמוניהם.
 - ✓ ישראלים שואלים "מי אחרון בתור?" אומרים "אני אחריד" והולכים לעיסוקיהם.
 - ✓ ישראלים תמיד הכירו בילדותם מישהו מפורסם וישמחו לספר לך איזה אפס הוא היה.
 - ✓ ישראלים מבינים בכל הנושאים ומוכשרים בכל תחום.
 - ✓ ישראלים יספרו איך היה האוכל, בתשובה לשאלה איך היתה החתונה.
 - ✓ ישראלים חושבים שהמדינה על הפנים, אבל יקראו "אנטישמיי" לכל מי שמשמיץ אותה, במיוחד אם הוא יהודי.
- מתוך 40 דרכים לזהות ישראלי.**

הגדרות משעשעות מהאינטרנט, המנסות לתאר את תכונות והתנהגות הישראלי

- ישראלי הוא מי שאוהב את החיים בארץ, בעיקר כשהוא נמצא בחוץ לארץ.
- ישראלי הוא מי שלא יתבייש לשאול אותך, כמה אתה מרוויח.
- ישראלי הוא אדם הפוגש ברחוב מישהו שאינו מכיר, ולאחר 5 דקות נותן לו עצות מה לעשות בעתיד.
- ישראלי הוא מי שזורק סיגריה בוערת מחלון המכונית, ובאותה נשימה מתלונן שהרחובות בשוויץ הרבה יותר נקיים.
- ישראלי הוא מי שנוסע לקפריסין לסופשבוע, וכל המשפחה מגיעה לשדה התעופה כדי לקבל אותו כשהוא חוזר.
- הישראלים הם היחידים המוחאים כפיים כשהמטוס נוחת בשדה התעופה בארץ, אבל אין להם סבלנות לחכות לרגע שיטוסו מפה שוב.
- ישראלי הוא אחד שקשה לו לעמוד בתור, ולכן הוא מוצא לו "חבר" שיקנה לו כרטיס.
- ישראלי הוא מי שלא אוהב לעשות מילואים בזמן שלום, אבל יעשה הכל כדי לעשות מילואים בזמן מלחמה.
- ישראלי הוא מי שמקווה לטוב ביותר, אבל מכין את עצמו לרע ביותר.

- ישראלי הוא אחד שמבין בביטחון יותר מכל אדם אחר.
- ישראלי הוא אדם שקשה לו לומר: "סליחה", "תודה" או "בבקשה". אבל בשעת צרה, הוא יושיט לך יד ויעזור לך בכל דרך אפשרית, וזאת מפני שמתחת לצבריות הקוצנית שלו, יש לו לב זהב.

מעובד על-פי מקורות שונים.

דיון:

- איזה היגד מצא חן בעיניך והסכמת אתו? ? הסבר
- עם איזה היגד אינך מסכים?
- מה ניתן ללמוד מההיגדים על ישראלים ועל "ישראליות"?
- איזה ומיהו הישראלי העולה בחוש הומור מהקטעים?
- הוסף היגד
- המורה יאסוף את ההיגדים הנוספים ויציגם במליאה.

6. מילוי שאלון

כל תלמיד מקבל שאלון

על המורה לשמור את דפי השאלונים לשיעור האחרון

אני ישראלי כי: _____

מס'	הטיעון	מסכימה במידה רבה	מסכימה במידה בינונית	לא מסכימה בכלל
1	ישראלי חייב להיות יהודי על פי הדת והחוק הישראלי, כלומר בן לאם יהודייה או אדם שעבר גיור, כי ישראל היא מדינת היהודים			
2	ישראלי שהוא יהודי חילוני, כלומר לא מקיים את מצוות הדת היהודית, הוא יותר ישראלי מאזרח שאינו			

			יהודי	
			מי שמקשיב למוזיקה ישראלית ואוכל אוכלי ישראל הוא ישראלי	3
			בישראל יש אנשים מדתות שונות, וכולם ישראלים באותה המידה	4
			ישראלי הוא כל מי שחי בישראל, ומרגיש ישראלי	5
			רק מי שנולד בישראל הוא ישראלי באמת	6

כדי להרגיש ישראלי הייתי רוצה ש...

מתוך פעילות של מט"ח

7. סיום- שיר:

צרצור זהו סיפור בן 140 תווים.

בשנת 2015 זכה צרצורו של אהרון רוני לוי במקום הראשון בפרס בשווי 15,000 ₪:

נולדתי בישראל, גדלתי בישראל, למדתי בישראל, עשיתי שירות צבאי בישראל, התחתנתי בישראל, וישראל היא כל עולמי (משה, מיאמי).

נימוקי השופטים:

אהבנו את השימוש בהומור, שהוא בדרך כלל ז'אנר מקופח בספרות העברית ובעינינו זוהי טעות שהגיע הזמן לתקן. הסיפור הזוכה משרטט בעזרת הומור ותמציתיות את הישראליות החדשה: מפרגנת, ציונית וגרה בחו"ל.

❖ דיון בעקבות הצירצור

מה אתם חושבים על השיר?

אפשר להרגיש ישראלי לא בישראל?

מי שרחוק ממשוהו ומתגעגע, אז הוא מרגיש הכי קרוב ושייך. לפעמים להרגיש
ישראלי זה שאתה לא כאן...

לסיכום היחידה

ישראל היא המדינה בה אנו חיים, משום כך אנו "ישראלים"

מה זה אומר בדיוק להיות ישראלי? מה עושה אותי ישראלי? האם אני מרגיש
"שייך" לישראל?

האם אני אוהב להיות "ישראלי"

מה בי הוא ישראלי?

במה אני שונה מכל נערה/ אחרת בעולם?

במה אני דומה? מה הייתי רוצה שיהיה ב"ישראלים"?

כל זאת נברר במסע שנעבור במהלך הלימודים שלנו.

נספח - איך מרגיש ישראלי שאינו יהודי

<https://youtu.be/bbMh-N0KfZ0>

הרחבה: אזרחים ערבים במדינה יהודית

מדינת ישראל הוקמה כמדינה יהודית כפי הוצהר במגילת
העצמאות: "אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ
ישראל, היא מדינת ישראל."

אבל כבר מגילה זו מצהירה על שוויון זכויות מלא לאזרחים שאינם יהודיים.
"אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חדשים - לבני העם
הערבי תושבי מדינת ישראל לשמור על שלום וליטול חלקם בבנין המדינה על
יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים
והקבועים."

קטע אחרון זה מכיל בתוכו גם את הקושי של היות אזרח ערבי במדינה יהודית -
קושי זה הנו נגזרת של היות אזרח לא יהודי במדינה המגדירה עצמה כיהודית.
הוא נובע גם מן המאבק בין שתי הקבוצות הלאומיות, שבין שאר השלכותיו, גם
הביא לעוינות, חשדנות ואף גזענות. לאורך ההיסטוריה של מדינת ישראל

נמצאו, כזכור, דרכים שונות להתמודדות עם קושי זה. במהלך 18 השנים הראשונות לקיום המדינה היו רוב אזרחיה הערבים של המדינה נתונים תחת משטר צבאי, עם זאת, זכו לבחור ולהיבחר למוסדותיה המדיניים של המדינה. דיסוננס זה אינו קיים אמנם היום, אך עדיין קיימת צרימה בין המאבק הלאומי של הפלסטינאים, שמחוץ לקו הירוק, לבין האזרחות המלאה של הפלסטינאים בתחומי הקו הירוק של מדינת ישראל. זו אינה אי המכשלה העיקרית שמערערת את מצבם של אזרחי ישראל הערבים. כך, הדומיננטיות של הסוכנות היהודית והקהילות יהודיות בעולם בתקצוב שירותים ומבנים, תקצוב שעד הזמן האחרון לא הגיע למגזר הערבי, יצרה פער גדול בין יהודים וערבים ובעיקר בין רשויות יהודיות לרשויות ערביות. מכשלה נוספת היא התחום התעסוקה - קיים קושי בהעסקת ערבים במפעלים שקשורים לביטחון שבישראל באופן ישיר ועקיף, והם, כידוע, רבים במיוחד.

אפשרות נוספת:

ניתן לקיים את הדיון לאחר צפייה באחד הפרקים בסדרה 'עבודה ערבית' שכתב סייד קשוע.

<https://www.youtube.com/watch?v=HILD-txmqls>

עבודה ערבית – ערבי רוצה לגור עם יהודי עונה שנייה פרק 2

פרק המתאים במיוחד להתחיל את הדיון בזהות ערבית בחברה היהודית הוא הפרק החמישי בעונה הראשונה, שמתרכז, בין השאר, בחגים וארוחות חג.

<http://www.mako.co.il/mako-vod-keshet/Arabic-work-s1#/mako-vod-keshet/Arabic-work-s1/VOD-6cb0dc9e0a2a921006.htm?sCh=e0e88c73b9539210&pId=957463908>

❖ דיון בעקבות צפייה באחד מסרטוני הסדרה:

• ממה נהניתם בפרק? מה הצחיק אתכם?

• מה הפריע לכם? מדוע?

• מה נראה לכם מוזר?

יוצר הסדרה הוא סייד קשוע – סופר ערבי שכותב בעברית.

• עד כמה ניתן לזהות אם כותב הסדרה הוא יהודי או ערבי?

- מה אתם למדים על מערך היחסים בין יהודים לערבים במדינה?
- האם ניתן לשנות מערך זה?
- האם צריך לשנותו?
- אם לא – מדוע? אם כן - כיצד?

פעילות יצירתית מסכמת: מיהו ישראלי?

לפניכם עיתונים גזרו תמונות, כתבות, מילים וצרו...

מיהו ישראלי?

יחידת לימוד שנייה - זהות

נושא:	<u>זהות אישית</u>	מתודות בשיעור
	התמהיל המיטיב בין היותך דומה לאחר – השתייכות, בין היותך שונה מן האחר – אינדיבידואליות ובין היותך מקורי - דומה רק לעצמך, מיוחד- יוצר אותנטיות - אמת שלמה	
מטרות:	בירור עצמי: מהי הזהות שלי הכרת הזהויות השונות	
מהלך שיעור פתיח	1. השם שלי	סבב
	2. משחקי זהויות שוות- קטגוריות, איזה קטע גם אני, דומינו	משחקים
	3. פעילות מעגלי הזהות+ דיון	משחק התרמה

הסבר	4. מושגים והסבר	
שיחה	5. סיכום- קבוצות וטסאפ	
		סיום
	ידע: זהויות אפשריות שונות מיומנות: מודעות לזהויות – אפשר גם וגם... התנהגות: קבלת עצמי וקבלת האחר	ימ"ה
	זהות, זהות אתנית, זהות דתית, זהות תרבותית	מושגים
	פלורליזם, סובלנות	ערכים

זהות אישית

❖ מעגל ראשון - השם שלי:

סבב בו כל אחד מציג: מה פירוש השם שלי, האם יש לי כינוי?

❖ מעגל שני- מאפיינים ותכונות דומות

א. משחק בקטגוריות

התלמידים מסתובבים בחדר. כאשר המורה קורא בשם קטגוריה התלמידים מסתדרים לפי הקטגוריה. ישנה חשיבות לסדר: מתחילים מקטגוריות כלליות, אח"כ נעלים ובסוף מגיעים לעיניים.

רצף:

הסתדרו לפי הגובה

הסתדרו לפי א'-ב' שם פרטי

הסתדרו לפי צפון דרום - מקום לידה וכו'...

קבוצות:

לפי סוגי נעליים

לפי צבע חולצה

לפי תסרוקת

לפי צבע עיניים

דיון בעקבות הפעילות

❖ בחלק הראשון כולנו היינו שייכים, אך היינו על רצף.

- איך הרגישו הקצוות?
- מה היה קורה אם תמיד היית אחרון?
- איך הרגישה הקבוצה כלפי הקצוות?

בחלק השני התחלקנו לקבוצות: מה זה אומר שכל פעם אני בקבוצה אחרת?

האם קרה שהייתי לבד? איך הרגשתי לא שייך לקבוצה?

מה היה קורה אם קבוצה אחרת/דומה הייתה מנסה לשלב אותי?

למה לא שילבו אותי? למה לא ניסיתי להשתלב?

ב. משחק- איזה קטע גם אני...

חברי הקבוצה עומדים במעגל. חבר אחד נכנס לתוך המעגל ואומר משפט על עצמו. לדוגמה: יש לי 3 אחים, אני מנגנת בפסנתר, אני אוהבת לרכב על אופניים, אני שונא מתמטיקה וכדומה. מי מחברי הקבוצה שמסכים עם המשפט או שהמשפט מתאר אות ואומר "איזה קטע, גם אני!" ונכנס גם הוא למעגל. מחליפים את העומד במרכז – אחד מהמשתתפים שנכנס למעגל ואומר משפט על עצמו וחוזר חלילה

3. פעילות הזהויות

מציירים על הלוח, או על הרצפה מעגלים.

כותבים בכל מעגל זהות: דתיים, חילונים, ערבים, יהודים, דרוזים, גברים, נשים, רופאים, אנשי משפחה, אנשי קריירה, עורכי דין, מפורסמים, הומואים, עולים חדשים, אוהבי סודוקו (לפי העולה על רוחכם והמתאים לקבוצה).

גוזרים מעיתונים דמויות (יש בנספח 1)

כל קבוצה מקבלת 4 דמויות ועליה להכניס אותם למעגל הזהות.

דיון בעקבות הפעילות

- ❖ האם כולם מסכימים על חלוקה זהה למעגלים?
- ❖ האם המעגלים חייבים להיות נבדלים?
- ❖ אילו עוד זהויות אתם מכירים?
- ❖ האם יכול להיות אדם ביותר מזהות אחת? אז מה הניע אתכם לשים אותו במעגל מסוים?
- ❖ האם העוצמה של כל זהות הנה באותה מידה : משהו בעל זהות דתית- האם לכל הדתיים הזהות הדתית באותה עוצמה?

4. הסבר וסיום

הגדרת זהות:

זהות: המאפיינים של האדם אשר מייחדים אותו ומבחינים אותו מאחרים. כל אדם הוא מרובה זהויות: זהות אישית מורכבת מאוסף הזהויות של הפרט. כל אדם משתייך לשורה של קבוצות אשר איתן הוא מזדהה, הזהות גורמת לאדם להרגיש שייך לקבוצה.

זהות היא למעשה הקניית משמעות למעגלי שייכות שונים שיש לאדם. זהותו של הפרט היא דינאמית ומתעצבת בעקבות חקר והתעסקות עם שאלות זהות שונות, שהמרכזיות שבהן: מי אני, מי אנחנו. המודרניות פיתחה את "האדם שמחפש משמעות" כאשר העיסוק בחיפוש אחר המשמעות, הוביל להתעסקות הולכת וגוברת בחקר הזהות אצל הפרטים והקולקטיב בחברה. בחירתו של היחיד להשתייך למעגלי זהות מסוימים, היא איננה בחירה חופשית גרידא, אלא מתגבשת סביב האינטראקציה והשייכות שיש ליחיד עם סביבתו ועם עצם היותו חבר בקולקטיב כלשהו (בשארה, 1999). כאמור, על מנת לפרק ולהבין מהם מרכיבי הזהות ברמות השונות שיש לאדם עלינו לדעת את הסיפור האישי והעבר שלו, שכן הוא זה שמשפיע על מי שהוא היום ומי שיהיה בעתיד.

ישנה חלוקה ל- 3 מעגלי זהות:

השיח אודות זהות מתקיים בשלוש רמות עיקריות שניתן למקם על רצף. הרמה הראשונה, הינה הזהות האישית (גבר? אישה? מי אני?) שנמצאת בקצה אחד של הרצף, במרכזו של הציר ניצבת הזהות הקבוצתית (שייכות, חברה משפחה) ובקצה השני של הרצף ממוקמת הזהות הקולקטיבית (ישראלי? יהודי? נוצרי?)

(ויניצקי- סרוסי, 1999).

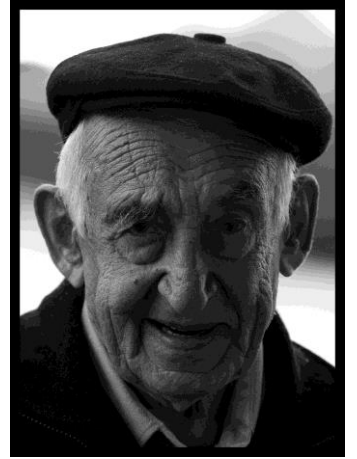
5. סיום- לאיזה מעגלים אני שייך

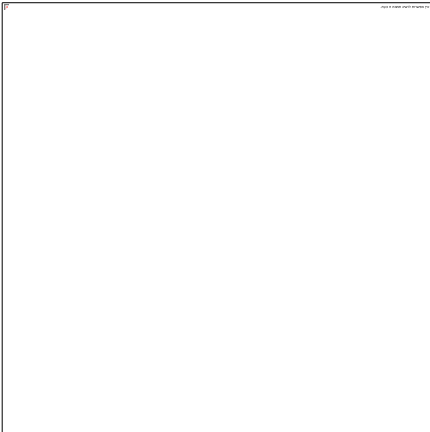
כל תלמיד יוציא את הטלפון וישתף (במה שהוא רוצה כמובן) את הקבוצות שאליהן הוא משתייך בווטס-אפ (או כל קבוצה אחרת):

"משפחה גרעינית". בני הדודים הכי שווים", "כדורסל יום רביעי", "הההבנות" וכו'.

ננסה לשייך את הקבוצות לפי שלושת מעגלי השייכות: **אני, קהילה, קולקטיבי.**

נספח 1 - משחק מעגלי זהות: מי כן, מי לא, מי חסר בתמונות

זהות קולקטיבית

התמהיל המיטיב בין היותך דומה לאחר – השתייכות,

בין היותך שונה מן האחר – אינדיבידואליות

ובין היותך מקורי – דומה רק בצמק, מיוחד-

יוצר אותנטיות – אמת שלמה.

נושא:	<u>זהות : מעגלי זהות</u>	
	מתודות	
מטרות:	בירור עצמי : מהי הזהות שלי הכרת הזהויות השונות	
מהלך שיעור		
פתיח	1. התייחסות למעגלי זהות	הפעלה
	2. משחק : שונה ודומה במאפייני הזהות בקבוצה.	משחק ים יבשה
	3. בירור זהות עצמית – אני במעגלי זהות רבים	כתיבה אישית
	4. דיון בקבוצות זהות	דיון
	5. יצירת עוגת הזהות- כרטיסיות, עוגה, תעודת זהות	יצירת תעודת זהות
סיום	6. קטע קריאה- יאיר לפיד	קטע קריאה
	*** קבוצה מעורבת/ אוכלוסיה ערבית- פעילות נוספת מורכבות הזהות	
ימ"ה	ידע: זהויות אפשריות שונות מיומנות: מודעות לזהויות – אפשר גם וגם... התנהגות: קבלת עצמי וקבלת האחר	
מושגים	זהות, זהות אתנית, זהות דתית, זהות תרבותית	
ערכים	פלורליזם, סובלנות	

זרות : מעגלי זרות

1. פתיחה :

משחק stand up :

התלמידים יושבים במעגל על הרצפה. במהלך המשחק המורה אומר תכונה ומי שהוא בעל התכונה צריך לעמוד(רשימת דוגמאות מצורפת). כדאי לשמור על קצב מהיר יחסית כך שהתלמידים עומדים ויושבים כל הזמן.

מטרת המשחק היא להראות לתלמידים שהם שייכים לקבוצות רבות. לעיתים הם הרוב, ולעיתים המיעוט.

יקום כל מי ש...

מי שאוהב חומס	מי שנסע לחו"ל
מי שיש לו yes /hot	מי שהוא בן/בת
מי שאוהב מתמטיקה	מי שרואה ערוץ ויוה
מי שהיה ממשיך לבוא לבי"ס גם אם לא היו חייבים...	
מי שיש לו חבר/ה	מי שצמחוני
מי שעולה חדש	
מי שמחלק חדר עם עוד אדם (אח/אחות)	מי שנלחץ ממבחנים
מי שאוהב להתחפש בפורים	מי שרואה ספורט בטלוויזיה
מי שלא חושש להביע את דעתו	
מי שיש לו משהו להגיד אבל חושש לומר אותו	אוהבות שוקולד
יש לו יותר מאח אחד קטן	
מי שהוא הבכור/ה	
מי שאוהבות לשמוע מוזיקה	יש לו חברה
מי שיש לו אף	
מי שאוהבות לצייר	
מי שאוהב תוכניות "ראליטי "	שראה במקלחת

דיון בעקבות הפעילות

- ❖ לאחר המשחק לשאול את התלמידים :
 - מה למדת חדש על חבריך
 - איך הרגשת לא קמת?
 - מה המשמעות של להיות ברוב ומה המשמעות של להיות במיעוט?
 - כיצד ייתכן שאנחנו לפעמים בקבוצת הרוב ולפעמים בקבוצת המיעוט?
 - האם עלינו לוותר על הזהות שלנו כשאנחנו בקבוצת המיעוט?
 - מדוע חשוב שכל אדם יכיר את הזהות שלו?

2. משחק ים יבשה

לכל אדם זהויות רבות.

מבחינים בין שלוש קבוצות של זהויות:

זהויות:

זהות אישית- מי אני- העדפות, תחביבים, מאפיינים

זהות קבוצתית- שייכות לקבוצות וקהילות קרובות (משפחה, קהילה)

זהות קולקטיבית- שייכות לקבוצות רחבות יותר (עדה, לאום, דת)

מציירים 3 מעגלים על הרצפה ומסמנים מהו כל עיגול (אישי, קבוצתי, קולקטיבי).

המורה קורא מאפיינים.

הלומדים קופצים למעגל המתאים בהתאם לזהות:

בן, צמחוני, אוהד בית"ר, ישראלי, עיראקי, ימני, שרה בלהקה, שר במקלחת....

3. זהויות קבוצתיות אליהן אני משתייך

כל אדם שייך לזהויות רבות. כגון: תרבות, לאום, אזרחות, דת, מקצוע, מין, תחביב, השקפה פוליטית, שאיפה, שם משפחה, שכונה ועוד

כל אחד מקבל דף וממלא כמה שיותר זהויות שאליהן משתייך: **נספח 2**

**אוהבת אדום, צמחונית, מתלבשת מותגים, אוהדת את מכבי, חברה במועדון
הלקוחות של פוקס, מתנדבת במד"א, יהודייה, חילונית, חצי פרסיה חצי
מרוקאית, גרה בעיר במרכז, ישראלית**

מליאה - סבב הקראה - מי נמצא בהכי הרבה מעגלי זהות (זו לא תחרות, כמובן, רק
הבחנה שכולנו שייכים להמון קבוצות: הצמחונים, אוהדי הפועל, שונאים צהוב
וכו'...

בהתחלה לוקחים את הדמות ש SMALL_T פירסם

אחר-כך, מציירים את קווי המתאר של הבגדים, בהדגמה אני
עשיתי מכנסיים חולצה ונעליים וגם עושים את הבסיס
של השיער

מוסיפים כל מיני פרטים לשיער, ומתחילים עם ההצללות
הבסיסיות של הבגדים

ממשיכים עם ההצללות של הבגדים ומוסיפים עוד פרטים לשיער,
יש לזכור להשתמש ב anti-aliasing בצורה נכונה
כדי שזה ייצא איכותי

לסיים לעבוד על השיער ולהוסיף לו ברק
סתם בשביל הכיף 😊 + להוסיף צל מתחת לשיער

4. עבודה בקבוצות - דיון בקבוצות זהות:

בהתאם לדברים שכתבו התלמידים המדריך מחלק לקבוצות זהות, אשר שם מתקיים דיון המחדד את הזהות בעזרת כרטיסיה.

עדות:

1. איך, אם בכלל, העדה שלי באה לידי ביטוי בחיים שלי?
2. מה המאכל האהוב עליי?
3. מהם המנהגים בעדה שלי?
4. מאיפה עלתה משפחתי לארץ?
5. האם אני מגדיר את העדה שלי כחלק מהזהות שלי?

בנים-בנות:

1. מהם תחומי העיסוק שלי, והאם הם שוני מתחומי העיסוק של המין השני?
2. באילו תחומים המגדר שלי משפיע על החיים שלי?
3. האם ההבדל בין בנים לבנות מתבטא גם בצופים?
4. האם אני מגדיר את המגדר שלי כחלק מהזהות שלי?

דת – חילוני חלוקה לפי הגדרה עצמית של שומר מסורת או לא:

1. האם את/ה מקיים/ת מצוות ושומר מסורת או לא, ולמה?
2. האם המשפחה שלך מגדירה את עצמה בכל הנוגע לדת ולמסורת כמודך?
3. מה המשמעות של המסורת היהודית עבורי?
4. האם אני מגדיר את המסורת היהודית כחלק מהזהות שלי?

הומני/ריאלי:

1. האם אני הומני/ריאלי?

עמדה פוליטית – ימין/שמאל

1. מהי העמדה הפוליטית שלי?
2. למה אני מצדד בדעה זו?
3. באיזה אופן אני מביא לידי ביטוי את עמדתי בחיי?
4. כיצד גיבשתי את הדעה הזו?
5. האם בני המשפחה שלי מחזיקה באותה עמדה פוליטית?
6. האם אני מגדיר את הדעות הפוליטיות שלי כחלק מהזהות שלי?

5. הכנת עוגת זהויות

א. הקראת קטע עוז אלמוג:

אז מה טבעה של הזהות הישראלית היום?

אין זהות ישראלית אחת. יש זהויות "ממוקפות" (ישראלי עם מקף): ישראלי – דרוזי, ישראלי – אתיופי, ישראלי – חרדי וכיו"ב...

אז מה יותר חזק, הצד הימני של המקף (הישראליות) או הצד השמאלי (הייחוד הפרטיקולארי)?

....זה תלוי כמובן בקבוצה....

אבל בהכללה רחבה ניתן לקבוע שהמכנה המשותף הישראלי נחלש עם הזמן... לכן הרבה מאד ישראלים חילונים תרים אחרי זהויות אלטרנטיביות לצד הזהות הישראלית.

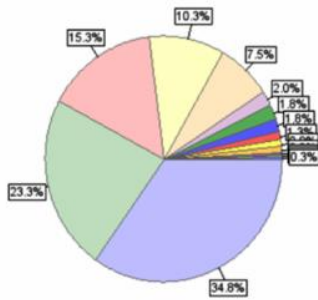
זה יכול להיות המקצוע, התחביב (למשל אספנים, חובבי טיולים או אופנועים וכו') אפילו אהדה לקבוצת ספורט בארץ ובחו"ל... התהליך הזה מואץ ועוד יואץ בהרבה בעקבות התפתחות האינטרנט, כיוון שהרשת הגלובלית הזאת יוצרת מסה קריטית של אנשים עם מכנים משותפים ברחבי העולם שהופכים בסופו של דבר לקהילות. אלה עדיין קהילות וירטואליות, אבל מדובר בתופעה שתשנה את מפת הזהויות בעולם.

(עוז אלמוג, מפנה, מס' 51, תשרי תשס"ז, אוקטובר 2006) מיתוך להיות אזרח במדינת ישראל משרד החינוך.

❖ מהי הזהויות המשמעותיות שלי? מהם העוצמות של כל זהות אצלי?

יצירת עוגת זהות

כל אחד מקבל עיגול- עליו לשרטט "חתיכות עוגה" בהתאם למספר ולגודל הזהויות שהוא מרגיש שייכות אליהם. גודל העוגה ייצג את מידת החשיבות של המאפיין.

הצגת עוגות תעודת הזהות ודיון:

- ❖ איך אתה מרגיש עם ה"עוגה" שיצרת?
- ❖ מהי הזהות המהווה את החתיכה הגדולה ביותר? מהי הקטנה ביותר?
- ❖ מה הרגשתך למראה "עוגת הזהות" שלך?

6. סיום:

סיכום: הקראת קטע יאיר לפיד:

תעודת זיהוי – יאיר לפיד

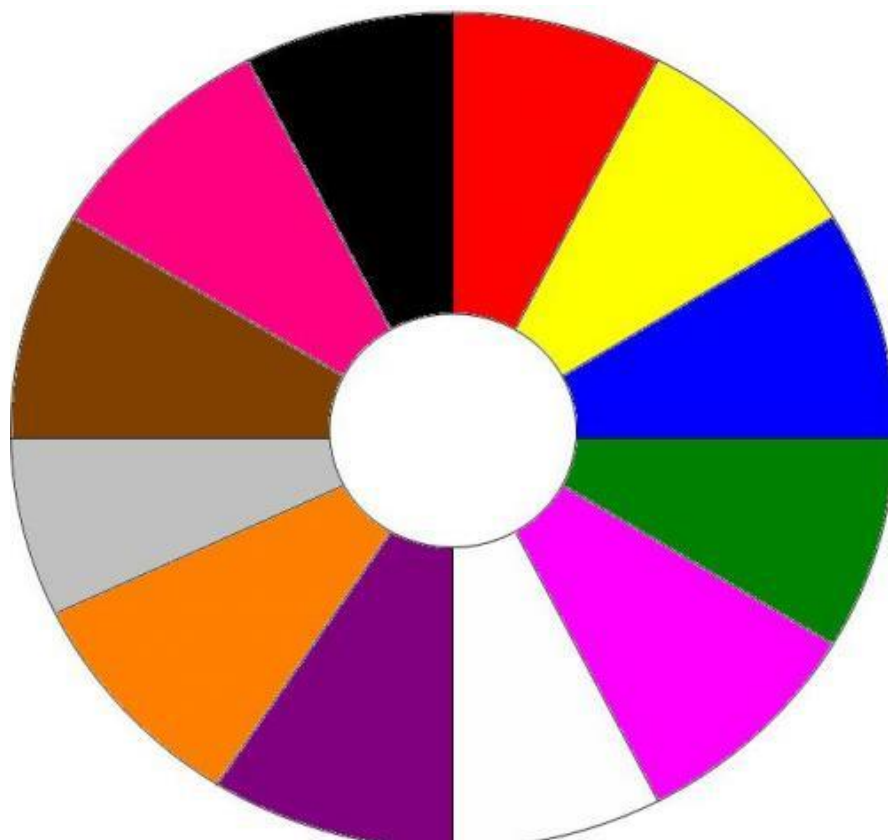
הזמינו אותך לקבל תעודת זהות. ביום שני הגיעה מעטפה חומה, המזמינה אותך למשרד הפנים. אתה צריך להביא שתי תמונות ואת הטופס שמעיד שנולדת... תעודת הזהות החדשה שלך, בן, תהיה עשויה מפלסטיק תעשייתי כחול. בפנים תהיה תמונה שלך (אל תיבהל אם אתה נראה שם כמו רוצח סדרתי, כולם נראים ככה ומעט מאוד פרטים מזהים: שם פרטי, משפחה, זכר, יהודי, תאריך לידה. אתה תיקח אותה ותצא החוצה מסניף הבשן של משרד הפנים אם בא לך להיות מסורתי, תחצה את הכביש ותלך ממול...לאכול פיצה משולש עם זיתים. זה בדיוק מה שאבא שלך עשה לפני 23 שנה... זה אולי נראה קצת טיפשי, יואבי, אבל זה לא מזיק לזהות שלנו שתהיה לה תעודה. היא מורכבת בעצם מדברים פשוטים שמחברים את כולנו בלי שנשים לב. אתמול צלצל אלי הדוד שלך, כדי לדווח שהוא קרא באינטרנט שמפלס הכינרת שני מטר מתחת לקו האדום. שנינו לקחנו את זה אישי, כי יש רק מדינה

אחת בעולם עם שלולית לאומית...ההיסטוריה החליטה בשביל סבא שלך שהוא יגור כאן, אני החלטתי בשביל עצמי, אתה כבר לא צריך להחליט, אתה יכול לנסות לברוח מפה...לנסוע להודו, לשבת באשראם, ללבוש גלימה ולשיר "הארי קרישנה". אחרי יומיים תפתח את העיניים, ופתאום תבין שהבחור עם הרסטות, שתי שורות שמאלה, היה בגולני, פלוגה ב'. אתה לא מכיר אותו, אבל אתה מכיר אותו. גם הוא חושב שסרגיו קונסטנצה היה הכי מצחיק ב"גבעת חלפון אינה עונה", גם הוא היה בארצי בקיסריה, גם הוא מאוהב בדלית, באיזושהי דלית. זו הבעיה עם תעודת הזהות החדשה שלך, בני, היא לא להחזרה...

מתוך: "תעודת זיהוי", עומדים בטור, ידיעות אחרונות, 2005

[http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=14382&w
rkid=37397](http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=14382&w
rkid=37397)

יובל דיין – מי אני מולם

זהות אישית:

<u>מין:</u>	<u>צבע מועדף</u>	<u>סגנון לבוש</u>	<u>אוכל</u>	<u>תכונות גוף:</u>	<u>תכונות אופי:</u>	<u>זהות משפחתית:</u>
בן-בת	אדום צהוב ירוק סגול שחור ורוד אפור....	להתלבש זרוק להתלבש מוקפד מה שאימא קונה רק מותגים צבעים כהים צבעוני	אוכל חריף ג'אנק פוד מאכלים ביתיים שניצל וציפס הרבה בשר מתוק צמחוני טבעוני	גבוה נמוך שער צבע עיניים ועוד..	חכם, בדרנית, שובב, אוהב ללמוד, אוהבת לעזור לאחרים, שקטה, פטפטן, אוהבת לרקוד ועוד..	- אח/אחות - בן/בת של - נכד/נכדה - אחיין/אחיינית ועוד

זהות קבוצתית:

<u>תחביבים:</u>	<u>עמדה פוליטית</u>	<u>קבוצה בה אני לוקח חלק:</u>
קבוצת כדורגל _____ זמר _____ ריקוד להקשיב למוזיקה לשחק כדורסל ריצה להתנדב	שמאל ימין מרכז	קבוצה בא אני מתנדב: מועדון אליו אני שייך:

זהות קולקטיבית

<u>דת:</u>	<u>מקום מגורים:</u>	<u>עדה:</u>	<u>לאום:</u>
יהודי דרוזי נוצרי מוסלמי אתאיסט <u>דתי- חילוני</u>	עירוני התיישבותי מרכז פריפריה		ישראלי פלסטינאי

אפשרויות הרחבה

אפשרויות נוספות לבחינת הזהות- תעודת זהות:

הכנת תעודת זהות:

אפשרות א': כל אחד מקבל 8 כרטיסיות. זהו תמהיל הזהות שלו. עליו לרשום בכל כרטיסיה זהות. שמים בקופסא במרכז את כל הכרטיסיות. כל אחד לוקח בצורה אקראית 8 כרטיסיות (לאו דווקא שלו) הוא צריך ללכת בחדר להחליף כרטיסיות, עד אשר ייווצר לו התמהיל המיטבי.

דוגמה של כרטיסיות מלאות:

פלסטיני	ערבי	ישראלי	אדם
מוזיקה	רופא	מוסלמי	תלמיד

אפשרות ב':

כתיבת תעודת זהות אישית- ראה נספח או יצירת תעודת זהות מעיתונים

שם: גיל:

מין: מקום מגורים:

- דברים שכולם יודעים עלי:
- דברים שרק אני יודע על עצמי:
- קבוצות שאני חלק מהן:
- החברים הטובים שלי:
- מה מעורר בי עניין?
- מה גורם לי לחייך?
- דברים שאני מאמין בהם (דת, פוליטיקה, עקרונות חברתיים):
- משפטי הזהות: האוכל האהוב עלי. החג האהוב עלי המקום האהוב עלי. משחק הכדורגל האהוב עלי

בעין צוחקת

שאלון תעודת זהות

שם פרטי	_____
שם האב	_____
שם האם	_____
שם הסב	_____
שם המשפחה	_____
מין	_____ גיל _____ אחים/ אחיות _____
היישוב	_____ השכונה _____ מיקום במשפחה _____
הדת	_____ הלאום _____ האזרחות _____
כיתה	_____ מגמה _____
המקצוע האהוב עלי בבית הספר	_____
המקצוע הפחות אהוב עלי בבית הספר	_____
מקום בארץ שאני אוהב לטייל בו	_____
מה אני אוהב לעשות בשעות הפנאי	_____
חיית מחמד שאני אוהב	_____
איזו מוזיקה או זמר אהובים עלי	_____
תוכנית טלוויזיה אהובה עלי	_____
דמות שאני מעריך ביותר	_____
איזו קבוצת כדורגל כדור סל אהובה עלי	_____
ספר שמצא חן בעיני	_____
סוג אוכל אהוב עלי	_____
איזו דמות אני מעריך ביותר	_____

נספח מס' 1: מהי זהות?

הזהות מתארת את הפרט - על צדדיו הרבים המוכרים לו - לעצמו ולעיני הציבור שאיתו הוא בא במגע. הזהות היא מכלול של תוויות ואפיונים הניתנים לאדם מאותו הרגע שיצא מרחם אימו. במשך השנים הזהות לובשת ופושטת צורה, אך שומרת, פחות או יותר, על רציפות ויציבות.

בין אפיוניה של הזהות יש כאלה השייכים לפרט מלידתו כגון: מין, עדה וצבע העור, ויש אפיונים הניתנים לרכישה, לשינוי ולדחייה, כגון: מקצוע, דת ואזרחות. ככלל, ניתן לומר שהזהות בזמננו ובארצנו פחות קבועה ויותר מתחלפת מאשר בעבר הלא רחוק או בחברה היותר מסורתית.

בניית הזהות היא נושא מהותי ביותר. פסיכולוגים נוהגים לחלק את הזהות לאזורים פנימיים וחיצוניים. האזור הפנימי – הגרעין - מייצג את האישיות על כל מרכיביה. הקליפה החיצונית של הזהות קובעת את גבולות האישיות ומציגה את הפרט כלפי חוץ. "האני" המוצג הוא הבסיס לזהות הציבורית - לדמותו של הפרט בעיני אחרים.

בין הקליפה לגרעין קיימת מערכת של תת-זהויות, המייצגות את יחסו של הפרט אל תפקידיו החברתיים השונים; יחסו ללאום, לדת, למדינה, למקצוע, למשפחה וכו'. כל אדם מדגיש תחום אחר של זהותו ומייחס לתחום זה חשיבות רבה יותר מאשר ליתר הזהויות שלו. על מנת להדגים את הדברים נתאר, למשל, שני אנשים אשר תווית הזהות שלהם היא: "צעירים מוסלמים בני עכו". תווית זהות זו משייכת אותם לציבור מסוים, אך ללא ספק הם נבדלים זה מזה. ההבדל שביניהם נובע, בין היתר, מהחשיבות שמייחס כל אחד מהם להשתייכותו הלאומית, לדתו המוסלמית, למעמדו כתלמיד וכו'. התנהגותם תבטא את מידת החשיבות שהם מייחסים לכל אחד ממרכיבי הזהות שלהם. לפיכך מי ש"מעדיף" את זהותו המקצועית ידאג לקדם את הקריירה המקצועית שלו, ואילו זה ש"מעדיף" את זהותו הלאומית יבחר לחיות בין בני עמו בארץ, גם במחיר של ויתור כלשהו על קידומו המקצועי.

עובד לפי י" הופמן, 1977

פעילות נוספת – יצירת מצגת זהות משותפת

יצירת מצגת הזהות משותפת של הלומדים מזמנת עיסוק בהיבטים שונים של זהות

הקשר שלי לישראל, תקופה שמדברת אליי, הערכים החשובים בעיניי, אורח החיים שלי, המורשת התרבותית שלי, הקשר שלי למדינת המוצא שלי או השפה העברית.

לפני עבודה על המצגת מומלץ לשוחח על המושג "זהות".

- מה משמעות המילה זהות? מאיזו שורש היא באה?
- האם הזהות שלנו היא קבועה או משתנה?
- מה ומי לדעתכם משפיע או השפיע במיוחד על גיבוש הזהות האישית שלכם?
- מי ומה מגדירים את הזהות שלנו כישראלים? האם ישנן השפעות שהן משותפות לכולנו?

זהות

	<u>פיבן- יצירה מתוך תעודת זהות</u> <u>דיוקן עצמי</u>	נושא:
	שני שיעורים	
מתודות		
	יצירה- עבודת אמנות בהשראת האומן פיבן המייצגת את הזהות העצמית	מטרות:
		מהלך שיעור
משחק אסוציאציות סרטון	1. אמריקה- אסוציאציות 2. הסבר על האמן פיבן 3. סרטון	פתיח
סרטון	4. מעבר על תעודת הזהות האישית ובחירת מאפיינים מוחשיים.	
יצירה	5. יצירה	
הסבר וצילום	6. הסבר וצילום היצירות	סיום
	ידע: זהות עצמית ע"י הגדרה מוחשית, הסמלה מיומנות: היכולת להביע זהות ע"י אמנות התנהגות: יצירה אמנותית	ימ"ה
	מעגלי זהות	מושגים
	קבלה אישית, הסמלה	ערכים

פיבן: יצירה מתוך תעודת זהות

1. משחק אסוציאציות:

כותבים על הלוח את המילה אמריקה - כל תלמיד מוסיף אסוציאציה בתורו. נוצרת שמש אסוציאציות.

2. הסבר על האמן פיבן

חנוך פיבן, יליד אורוגוואי, עלה לארץ ב-1975 וגדל ברמת גן. לאחר לימודיו ב School of Visual Arts - בניו יורק, החל לפתח את סגנון הדיוקנאות הייחודי לו, המשתמש בחפצים יום יומיים לאפיון דמויות בשדות התרבות והפוליטיקה.

- לדבריו, בחירתו להשתמש בחפצים נבעה מכך שלא הצליח לצייר.
- הוא טוען כי דווקא שנתקלים במחסום מחפשים דרך אחרת...
- כדי שרעיון טוב יבוא צריך לעבור דרך הרבה רעיונות רעים...
- בכדי ליצור דמות הוא מחפש חפצים שמאפיינים את הדמות, ומהם יוצר דיוקן: קשור לזהות, לאופי, למעשים להשתייכות האדם וכו'.

דוגמאות לדיוקנות:

<http://www.pivenworld.com/hanoch-piven-illustrations>

האתר של האומן

<https://youtu.be/WNSpT04XIIQ>

קטע על פיבן באנגלית

https://youtu.be/y_Emks4mQgg?list=PL51YAgTIfPj4F8EkY07BfV1KhdjmtjX0P

11 דקות בעברית. מ 4:06 על המאייר ועל האמנות, על תהליך היצירה של האומן.

3. סרטון- דיוקן עצמי אובמה

נחזור לאמריקה. כאשר פיבן רצה ליצור דיוקן של הנשיא אובמה הוא בחר חפצים המאפיינים את ארה"ב.

סרטון- יצירת אובמה והסבר <https://youtu.be/EFkeCMDFWTk>

4. יצירת דיוקן עצמי :

https://youtu.be/GdwM_wfM58c

הסבר יצירת דיוקן עצמי של פיבן

הסבר לפעילות יצירת דיוקן אישי ע"פ פיבן

- ❖ היכרות עם האמן פיבן ועבודתו
- ❖ נעבור על מאפייני תעודת הזהות שהשאלה היא : באילו ביטויים ויזואליים אנו יכולים לתת ביטוי למאפיינים בתעודת הזהות?
- דוגמא :** צמחוני, אוהד הפועל, ממוצא רוסי : חסה, צעיף אדום וכובע עם פרווה.
- בקשה :** להביא אביזרים המייצגים את המאפיינים שלכם לבניית דיוקן עצמי
- למורה :** להביא חפצים שונים שבעזרתם הלומדים יוכלו ליצור : אטבים, פסטה, מספרים, נעצים, פקקים, בקבוקים ועוד...

יצירת דיוקן בהשראת האמן פיבן.

- מעבר על תעודת הזהות האישית ובחירת מאפיינים מוחשיים
- כל תלמיד חוזר לתעודת הזהות שלו ומנסה למצוא מתוך השם- הזהות האישית, הזהות הקהילתית/ קבוצתית או הזהות הקולקטיבית מייצגים מוחשיים.
- (לדוג' האם אתה קופצני כמו קפיץ? אם כן -הדבק את הקפיצים במקום ידיים/רגליים. בטרייה/סוללה- ללומד שלא מתעייף, פלפל- ילד "חרוף", זכוכית מגדלת – סקרן. מאפיינים קבוצתיים לפי סמלי הקבוצה- צבע קבוצת כדורגל, מוזיקה וכו')
- המורה יכול להביא ארגז עם חפצים והילדים יבחרו.
- המורה יכול להביא עיתונים והתלמידים יגזרו וידביקו

משימת סיכום : צילום סלפי :

- ❖ כל לומד מצלם עצמו בדיוקן- סלפי ליד התוצר שייצר.
 - ❖ לאחר היצירה כל לומד מציג את עבודתו והאחרים מתייחסים.
- למורה : נא לצלם את היצירות וליצור תערוכה בכיתה/ביחידה+ צילומי סלפי.

מידע נוסף- האמן חנוך פיבן

חנוך פיבן, יליד אורוגוואי, עלה לארץ ב-1975 וגדל ברמת גן .
 לאחר לימודיו ב School of Visual Arts- בניו יורק, החל לפתח את סגנון
 הדיוקנאות הייחודי לו, המשתמש בחפצים יום יומיים לאפיון דמויות בשדות
 התרבות והפוליטיקה .
 עבודותיו מתפרסמות זה יותר משני עשורים במיטב כתבי העת בעולם.
 בשנת 1994 זכה במדליית זהב מטעם איגוד המאיירים הניו יורקי, הפרס הנחשב
 ליוקרתי בענף האיור בארה"ב .
 פיבן יצר תשעה ספרי ילדים בארה"ב, כאשר הידוע שבהם
 'What Presidents are Made of' אשר נוצר ב-2004 נבחר על ידי המגזין
 'טיים' כאחד מעשרת הספרים הטובים של אותה שנה. דיוקנאות של נשיאים
 אמריקנים.

יחידת לימוד שלישית - תקשורת

נושא:	<u>אובייקטיבי סובייקטיבי</u>	
		מתודות
מטרות:	1. הכרת המושגים אובייקטיבי סובייקטיבי 2. הכרת ההבדל בין עובדות לפרשנות 2. הבנת החשיבות במגוון. 3. הכרת החשיבות בקבלת המגוון/ השוני	
מהלך שיעור פתיח	1. מדרש תמונה- רשימת פרטים	תמונת העצים- אוליביה כהן
	2. הסבר אובייקטיבי סובייקטיבי- חלוקה בטבלה.	דף טבלה
אפשרות הרחבה	לימוד על הצייר אוליביה כהן	
	3. יצירה: ציור עץ, תערוכה, דיון	יצירה אישית- דפים וצבעים דיון
סיום	דיון סיום	
ימ"ה	ידע: אובייקטיבי סובייקטיבי מיומנות: הפרדה בין עובדות לפרשנות התנהגות: מודעות לשיפוטיות וקבלת דעות אחרות- סובלנות	
מושגים	אובייקטיבי, סובייקטיבי, פלורליזם	
ערכים	פלורליזם, סובלנות	

אובייקטיבי סובייקטיבי

1. פתיחה: מדרש תמונה

- מציגים את ציורו של הצייר אוליביה כהן.
- כל תלמיד כותב על דף כמה שיותר פרטים שהוא רואה.
- מקריאים ורושמים על הלוח כמה שיותר פרטים.

2. הסבר אובייקטיבי סובייקטיבי

מחלקים לתלמידים את טבלת אובייקטיבי סובייקטיבי ומסבירים את ההבדל:

תצפית אובייקטיבית

היא דבר ברור שאינו משתנה מאדם לאדם. זהו דבר שכולכם יכולים להסכים עליו; לדוגמה, "יש X אנשים בתמונה הזאת", או "התמונה היא בשחור-לבן". תצפיות אובייקטיביות יכולות גם להתייחס להיבטים אומנותיים- לצורות, למרקמים, ולצללים שניתן לראות בתמונה.

תצפית סובייקטיבית,

היא דעה, תחושה, או פרשנות שמבוססת על מה שאתם רואים; לדוגמה, "זה מזכיר לי פעם כשעשיתי, X" או "נראה לי שאולי האיש הזה עובד קשה", או "הם נראים לי עייפים".

הרחבה- ראייה וטיעון

ההבחנה בין אובייקטיבי לסובייקטיבי דומה להבחנה בין ראייה לטיעון; כשם שתצפית אובייקטיבית חייבת להתבסס על אלמנטים אובייקטיביים, כך גם דעה או טיעון חייבים להתבסס על ראיות עובדתיות. בדומה לכך, בדרך כלל ניתן לגזור כמה טיעונים או דעות מאותה ראייה, אך רק טיעונים שמתבססים על הראיות העובדתיות יהיו משכנעים.

- ❖ על התלמידים למיין לפי הטבלה את הפרטים שהכיתה ראתה: לדוגמה: 5 עצים – אובייקטיבי. האיש עייף – סובייקטיבי.
- ❖ שאלו שאלות לגבי העמודה של הסובייקטיבי: מדוע חשבת כך? מה ראית בתמונה שגרם לך לומר זאת? האם מישהו חושב אחרת?

הסבר

הפרשנות שלנו מסתמכת על עובדות אובייקטיביות, שבשל הידע שיש לנו, הערכים, הרגשות, התרבות שלנו או מפרשים אחרת. יכול להיות גם מקרה ספציפי או דבר שקרה לנו לפני רגע גורם לנו לפרשנות אחרת. יכול להיות שמחר "נראה" בציור דברים שונים.

3. הרחבה - הצייר אוליביה כהן (אפשרות)

ראה נספח

4. מגוון - יצירה: עץ

יושבים במעגל. לפני כל ילד דף לבן וצבעים. על כל ילד לצייר עץ ללא הסבר. פשוט עץ.

(חלופה) להניח על הרצפה ציורי עצים של אמנים - על כל ילד לבחור את העץ שהוא הכי מתחבר אליו.)

דיון: המשימה הייתה זהה לכולם - ציור עץ.

ובכל זאת קיבלנו עצים שונים

1- איך נסביר זאת?

מגוון, פרשנות, רצון, תרבות, כשרון, מצב רוח

אסתר קל-

"עשרה ציירים ציירו את העץ שממול, כל אחד והאמת שלו, כל אחד והעץ שלו"...

2- מה הקשר בין העצים שציירתם לאמרה שכתובה? וללימוד הקודם על הציור של אוליביה כהן?

- האם זה טוב שיש מגוון?
- האם היינו רוצים יותר אחדות?
- במה המגוון מקדם? במה המגוון מעכב?
- תנו דוגמאות למצב מקדם ומצב מעכב.

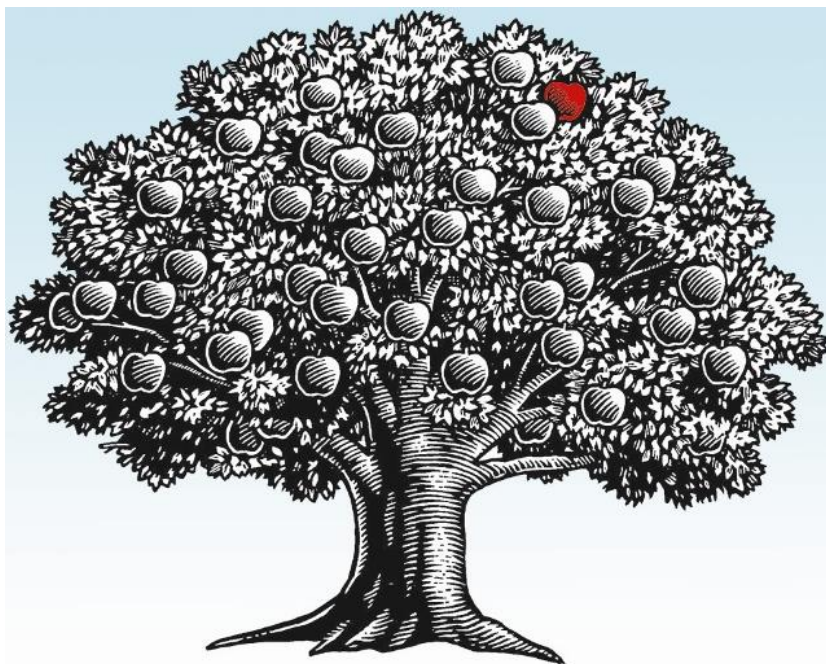
המשך דיון:

עץ הדעת טוב ורע:

בשלוש הדתות (אסלם, נצרות ויהדות) מופיע סיפור גן עדן בו אכלו אדם וחווה מעץ הדעת.

הדעת בעץ הדעת זו הידיעה בין טוב לרע.

- ❖ האם בציור יש טוב ורע? מי קובע?
- ❖ האם בדעות יש טוב ורע? מי קובע?

למורה:

נכין משהו משותף מהמגוון הכיתתי: תערוכה משותפת, כל הציורים מונחים ויוצרים עץ. כתיבת המילה "עץ" מהציורים.

עצים שגדלים יחדיו – כל אחד יונק מאותה אדמה, את אותם מים, ובכל זאת כל אחד שונה.

על כל אחד השפיע הרוח בצורה אחרת, אחד פיתח יותר את נופו, השני את גובהו, והשלישי דווקא את פרחיו. בכל עץ ניתן למצוא ייחוד- יופיו, פירותיו, נותן צל, פירותיו טעימים ועוד

כך גם אנחנו. כולנו – ישראלים- גדלים על אותה אדמה. יונקים מאדמתה. אך כל אחד בא ממקור קצת שונה, על כל אחד ה"רוח" הנושבת משפיע אחרת, ויחד עם זאת, ננסה לראות בכל אחד את הייחודיות והיופי כדי שנוכל לחיות יחדיו, זה לצד זה.

נספח- אובייקטיבי וסובייקטיבי – דף עבודה

- הפרידו רשמים אובייקטיביים מרשמים סובייקטיביים מהציור.
*רשמים אובייקטיביים הם הדברים שאנחנו רואים ואין חולק עליהם.
*רשמים סובייקטיביים כרוכים בהבעת דעה או פרשנות.

סובייקטיבי	אובייקטיבי

זיכרונות נוף מולדתו
אוליביה כהן

תקשורת

	<u>מה משפיע על דעתי</u>	נושא:
מתודות		
	בירור הדעה שלי עד כמה אני מוכן לשנות דעה מה משפיע על הדעות שלי	מטרות:
		מהלך שיעור
סיפור + מצגת	1. העיוורים והפיל- דעות שונות, גיבוש הדעה	פתיח
משחק ודיון	2. משחק החלפת הדעה	
דיון קבוצתי	3. טיעונים וניסיון שכנוע	
הסבר וסרטון	4. לחץ חברתי- הניסוי של אש	
הפקת פרסומת- קבוצתי	5. יישום- השפעה על דעה : פרסומת	
קטע קריאה	6. קטע קריאה - אינדיאנים	
		סיום
	ידע: גורמים המשפיעים על גיבוש דעתי מיומנות: יכולת להיות מודע התנהגות: יכולת לבחון ואף לשנות דעה	ימ"ה
	לחץ חברתי, קונפורמיות, דעה מול עובדה	מושגים
	פתיחות, קבלת השונה/ דעה אחרת, שיפוטיות	ערכים

מה משפיע על דעתו

1. פתיחה: שאלה: מה זה פיל?

התלמידים בתחילה יתפלאו. אך נסו להוציא מהם הגדרה לפיל...

ספרו את הסיפור של הפיל:

ניתן להראות את הסרטון: <https://youtu.be/ckR4A069pf0>

www.kaye7.org.il/activities/haanshim_hahcmim_vehapil.pptx

סיפור עם הודי- הציווריק והפיל

זהו סיפור ישן, על שישה אנשים עיוורים מהודו, שעל אף המגבלה שלהם, החליטו לשוטט בעולם ולנסות להכירו. באחת ההזדמנויות שנפלה בחלקם, החליטו העיוורים ללכת ו"לראות" את היצור הגדול הנקרא "פיל". כשהגיעו אל הפיל, כל אחד מהם קיבל את תצפיתו מנקודה שונה והיה שבע רצון לגבי תגליתו: העיוור הראשון שהתקרב לפיל נתקע בצידו של הפיל ומעד. כאשר קם העיוור ומישש את עורו המחוספס והעבה של הפיל, קבע ברורות: "הפיל הזה דומה לקיר!". כשהעיוור השני התקרב, הוא מישש דווקא את ניבו החד של הפיל... "עגול.. חלק וחד..." העיוור בדק שוב וקבע בביטחון: "הפיל הוא יצור הדומה לחנית חדה!". כשהעיוור השלישי התקרב לחיה, הוא מצא את חדק הפיל, ולאחר שמישש את חדקו של הפיל זמן מה, קבע ברורות: "הפיל הוא מין סוג של נחש!". העיוור הרביעי הגיע לרגלו של הפיל, ולאחר שבדק את רגלו של הפיל מכל צדדיו קבע מיד: "הפיל הוא סוג של עץ!". כשהעיוור החמישי נגע בפיל, הוא הרגיש את אוזנו הגדולה של הפיל, ולאחר שמישש את האוזן היטב, קבע בביטחון: "הפיל דומה למניפה!". העיוור השישי התהלך מעט סביב הפיל ומצא את זנבו הרפוי של הפיל, כאשר אחז בזנבו ומישש אותו, קרא גם הוא בביטחון: "הפיל דומה לחבל!". כך, ששת העיוורים מהודו, התווכחו להם זמן רב בקולניות, כאשר כל אחד מהם נותר בדעתו החריגה והמקורית. אמנם אם חושבים על כך, כל אחד מהם צדק במעט לגבי הפיל, אך יחד, הם כולם טעו!

פעילות

תרגיל:

- כסה את עיניך כך שלא תוכל לראות ומשש את החפץ
- תאר במילים מה אתה ממשש, ונסה לזהות את החפץ.
- מספר משתתפים יכסו את העיניים וימששו חפץ גדול
- כל אחד יתאר בתורו את החפץ שמישש.

מה המסקנה? מה אפשר ללמוד מתרגיל כזה?

- איך הרגשת בתרגיל כזה? נוח? נעים? מעצבן? מתסכל? מרגיז?
- האם נתקלת באירוע בו ידעת רק חלק מהתמונה? מיהרת להגיב, ורק אחר כך קיבלת מידע נוסף?
- כיצד המידע הנוסף שינה את יחסך ותגובתך?
- מה צריך לעשות, בתהליך קבלת החלטות, כדי לראות את כל התמונה?

- יש הבדל בין בני אדם וכל אחד רואה את המציאות מזווית אחרת, ומפרש אותה אחרת.
- ישנם פרטים גלויים וישנם פרטים שאינם גלויים/נסתרים מעינינו.

❖ דיון בעקבות הסיפור והפעילות:

מה אנחנו מבינים מהסיפור?

האם יש מישהו שצודק? מישהו שטועה?

האם ישנה אמת? האם ישנה אמת אחת?

בהמשך לשיעור על עץ הדעת, האם יש טוב ורע, נכון לא נכון בסיפור זה?

1. גיבוש דעה - משחק מחיאת כף החלפת דעות

המתודה הזו דומה מאוד לדיון רגיל אך הופכת אותה לאקטיבית ומעניינית

תלמיד אחד מתחיל לדבר על נושא מסוים וכשהמורה מוחא כף הוא מחליף את העמדה שלו וכשהמורה מוחא כף פעמיים המורה מצביע על תלמיד נוסף, והוא אומר את הדעה שלו. כך הדיון מהיר, קצר וקולע ומגיע אל כל הלומדים בקבוצה. אפשרויות לנושאים לדיון: צמחוני או אוכל בשר, קיצור החופש הגדול, הגבלת גיל נהיגה מגיל 18, קיץ- העונה הכי טובה,

❖ בעקבות משחק גיבוש דעה:

- האם היה קל להחליף דעה?
- האם שהייתי צריך לנמק את ההיפך זה שינה את דעתי?
- רשום את המשפטים על הלוח- כל אחד יחשוב מה באמת דעתו על הנושא.
- דיון: מאיפה התגבשה דעה זו, מתי היא החלה, למה היא קשורה?

3. ניסיון שכנוע:

מתחלקים לשתי קבוצות. כל קבוצה מקבלת עיר. עליה להכין טיעונים לשכנוע למה לנפוש בעיר הזו בסוף השסוע הקרוב. עליה להציג זאת בדקה וחצי.

טבריה או חיפה? אילת או תל אביב?

לאחר הצגות- כל תלמיד עומד ליד העיר בה היה רוצה לנפוש.

מה השפיע עליך? דעה קודמת, הטיעונים לשכנוע? לחץ חברתי?

4. לחץ חברתי- הניסוי של אש - למורה

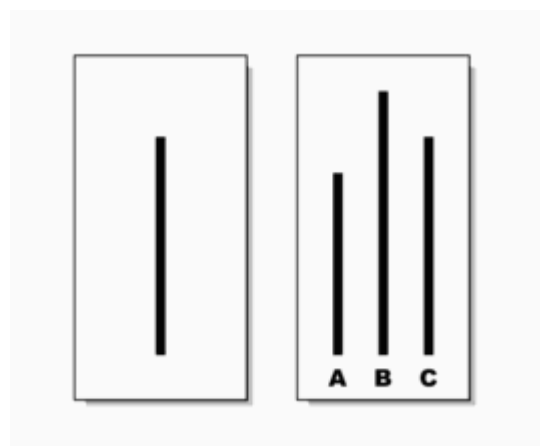
הסבר את הניסוי של אש ללומדים - תמצית הניסוי של סולומון אש 1952.

מטרת הניסוי - חקירת כוחה של הקונפורמיות הקבוצתית.

בדיקה כיצד יושפע נבדק מסוים מתשובותיהם של שאר חברי הקבוצה.

מהלך הניסוי

אש גייס סטודנטים לניסוי שנועד כביכול לעסוק בתפיסה חזותית. אולם בטרם החל בניסוי עצמו גילה למשתתפים בכל קבוצה קטנה, חוץ מלאחד, שמטרתם האמתית היא להפעיל לחץ קבוצתי על המשתתף הנותר. אש כינס את כל הסטודנטים סביב שולחן וביקש מכל אחד בתורו לציין את אורכו של קו "סטנדרטי" כמו זה שנראה בכרטיס שניתן לו (הכרטיס השמאלי), ולאחר את הקו השווה לו משלושת הקווים בכרטיס הימני.

כל אדם בעל ראייה תקינה יכול היה לראות בנקל שהקו המסומן ב - C בכרטיס הימני הוא הבחירה הנכונה. ואכן, כצפוי כולם דייקו בתשובותיהם. אך לאחר מכן החלו שותפיו של אש לקנוניה להשמיע תשובות בלתי נכונות, והותירו את הנחקר התמים [שמקומו בתור היה לפני האחרון] נבוך ומבולבל.

שאלה: מה הייתם אתם עושים?

סרטון <https://youtu.be/-RCbXFXi2vk>

הדגש:

מחקרו מלמד שרבים מאתנו מוכנים לוותר על שיפוטם העצמי, ובלבד שלא להיות שונים מאחרים, אפילו לא מאנשים בלתי מוכרים להם. - רוב האנשים הושפעו מדעת הקבוצה ורצו להיות קונפורמיים.

הסבר את חשיבות הקונפורמיות – הלחץ החברתי בדעות.

- האם גם עליכם זה משפיע דעת החברים?
- באילו נושאים יותר? באילו נושאים פחות?

5. יישום: פרסומת

פרסומת זו שיטה של יצרנים לשכנע אותנו לקנות מוצר. מתוך הרשימה כל קבוצה בוחרת נושא ועליה להציג פרסומת לשכנע בנושא- שיר, קטע, סלוגן.

- א. רישום יתרונות וחסרונות
- ב. בחירת יתרון אחד או שניים משמעותיים
- ג. הצגת היתרון בדרך שתשפיע: הומור, הפחדה, פניה לרגש, פניה להגיון וכו'.

נושאים:

פיצה או פלאפל העלאת גיל נהיגה חוק איסור עישון כללי איסור אופניים חשמליות

כל קבוצה מציגה את הפרסומת

6. סיום: קטע קריאה - תפיסת האינדיאני

מה דעתך על האנשים הלבנים? שאלתי את ראש השבט האינדיאני שליווה אותי בסיורי ברחבי השמורה.

”הקמטים המרובים מכערים את פניהם” ענה בנעימות של צער,

”כשחושבים עם הראש הפנים מוכרחים להתקמט”

”ואיך האינדיאנים חושבים? שאלתיו

”הו, האינדיאנים חושבים עם הלב, זה הרבה יותר יעיל והרבה יותר מעניין. כשחושבים עם הראש, כל דבר הוא תמיד אותו דבר. אך כשחושבים עם הלב, כל דבר נראה פעם כך ופעם אחרת”

במה תלוי השינוי בראיה? שאלתיו

”זה תלוי במצבה של השמש ברקיע ובמידת החום של הגוף, במשב הרוח בחוץ ובמשב הרוח בפנים...”

הרחבה למורה:

1. עמדות:

עמדה היא תגובה חיובית, שלילית או מעורבת כלפי אדם (קבוצת אנשים) אובייקט או רעיון. אין אנו נולדים עם עמדות על נושא מסוים אלא הן נלמדות במשך החיים.

לעמדה יש 3 מרכיבים:

מרכיב קוגניטיבי-המתייחס למרקם העמדות היסודיות שאנו אוחזים בהן. כל הדעות הזיכרונות והאמונות שיש לאדם בנושא העמדה. "אני חושב שללכת לבית הספר זה דבר חיובי"

המרכיב הרגשי-רגשות ותחושות חיוביים או שליליים שאדם מפתח כלפי נושא העמדה. "אני מרגיש שהלמידה עוזרת לי".

מרכיב התנהגותי-נטייה להתנהג באופן מסוים כלפי נושא העמדה "אני הולך כל בוקר לבית ספר".

העמדות הראשוניות מושפעות מההורים ומתעצבות על ידי חיזוקים שאנו מקבלים מהם ומתוך הזדהות עמם. מאוחר יותר פוחתת השפעת ההורים וגוברת השפעתה של קבוצת הגיל.

השפעות קוגניטיביות על עמדות: ככל שאנו למדים יותר על סביבתנו תורם המידע שאנו רוכשים להיווצרות העמדות.

השפעות התנהגותיות על עמדות: חוסר איזון קוגניטיבי פסטינגר פיתח את תאוריית הדיסוננס הקוגניטיבי המוגדר כאי התאמה או כסתירה בין דעות עמדות אמונות או תפיסות של האדם.

במצב זה משנה האדם את עמדותיו כדי שירגיש טוב ופחות לחוץ

היינו מצפים שעמדותיו של האדם ישפיעו על התנהגותו אך במציאות הקשר בין עמדותיו של האדם להתנהגותו חלש מאוד, לא תמיד הוא מתנהג איך שהוא חושב.

הסיבות לכך:

1) לפעמים להתנהגות יש מחיר, הפסד כלשהו וכשרואים את המחיר מול העיניים יש פיתוי שגורם לאדם להתנהג באופן מנוגד לעמדותיו.

2) לפעמים העמדה הנמדדת היא מאוד כללית למשל "הגינות" לא כולם חושבים שהגינות מחייבת. אך כשבודקים עמדה ספציפית יותר ההתאמה גדולה יותר.

מתוך "פסיכולוגיה חינוכית"

תקשורת

<u>נושא:</u>	<u>דיון- הקשבה לאחר</u>	
		מתודות
מטרות:	הקשבה כבסיס לדיון חשיבות ההקשבה בדיון	
מהלך שיעור		
פתיח	1. תרגיל האפרסק	משחק תפקידים
	2. משחקי הקשבה	משחקים
	3. משחק העברת מסרים ומשוב	משחק ציור זוגות
	4. משחק צוללות	משחק בזוגות
	5. מודל תקשורת	הסבר
	6. תרגול בהקשבת אמת	תרגול
סיום	7. קטעי קריאה- קרל רוג'רס	קטע קריאה
ימ"ה	ידע: חשיבות ההקשבה מיומנות: פיתוח יכולות הקשבה התנהגות: הקשבה פעילה	
מושגים	הקשבה, מסר, משוב, מודל תקשורת	
ערכים	אמפתיה, פתיחות	

תקשורת- הקשבה לאחר

1. פתיחה- תרגיל האפרסק

מליאה : מבקשים שני מתנדבים. לכל מתנדב נותנים כרטיסיה. (למנחה- שים לב! ב 2 מדובר על קליפה, ב 1 מדובר על גרעין... לכן יש פתרון לבעיה ששני הצדדים מרוויחים, צריך רק להקשיב...)

הנחיה למס' 2

אדם קרוב ויקר לך חלה במחלה אנושה.

אין לו שום סיכוי להישאר בחיים אלא אם כן תשיגו לו תרופה אחת ויחידה. אי שם בסין מצוי סיני זקן ולו אפרסק פלאים אחד ויחיד. אתם זקוקים לכל קליפת האפרסק. עוד מעט נקרא לבני זוגכם שמחוץ לחדר. גם לבן הזוג בעיה דומה לשלכם. שוחחו ביניכם עד שתשיגו את מה שאתם זקוקים לו כדי להציל את יקירכם.

הנחיה למס' 1

אדם קרוב ויקר לך חלה במחלה אנושה.

אין לו שום סיכוי להישאר בחיים אלא אם כן תשיגו לו תרופה אחת ויחידה. אי שם בסין מצוי סיני זקן ולו אפרסק פלאים אחד ויחיד. אם תשיגו את גרעין האפרסק ותגישו אותו לחולה הוא יינצל ויבריא לחלוטין. עוד מעט תיכנסו לחדר. גם לבן הזוג בעיה דומה. שוחחו בניכם עד שתשיגו את מה שאתם צריכים על מנת להציל את יקירכם.

המנחה אומר לכולם : דמיינו שהגעתם לסין למקום מגוריו של הסיני הזקן. אני הסיני הזקן בעל האפרסק הפלאי ואני מניח את האפרסק ביניכם.

נהלו שיחה שמטרתה להשיג את מבוקשכם. לפעילות יש להקדיש כ- 5 דקות.

המנחה יכול להתערב במהלך השיחה ולהעלות שאלות מבהירות וממקדות.

בתום שיחה זו נערכת שיחה של כלל חברי הקבוצה על התהליך שהתרחש בין השניים ששוחחו בפני כולם.

- מה קרה בדיאלוג- גם אם נפתר וגם אם לאו.
- אילו קשיים התעוררו?
- מה סייע למציאת פתרון?

חשוב להבין- לעיתים קרובות המצב אינו שאחד מרוויח והשני מפסיד, אלא ישנה אפשרות ל winwin אפשרות ששני הצדדים "ינצחו". צריך רק להקשיב....

2. משחקי הקשבה קבוצתי:

"10" קבוצתי – סופרים עד 10 בצורה אקראית כאשר כל אחד בצורה חופשית זורק מספר לפי הסדר- מבלי ששניים אומרים ביחד. בכל פעם שאומרים ביחד מספר מתחילים מהתחלה.

טלפון שבור

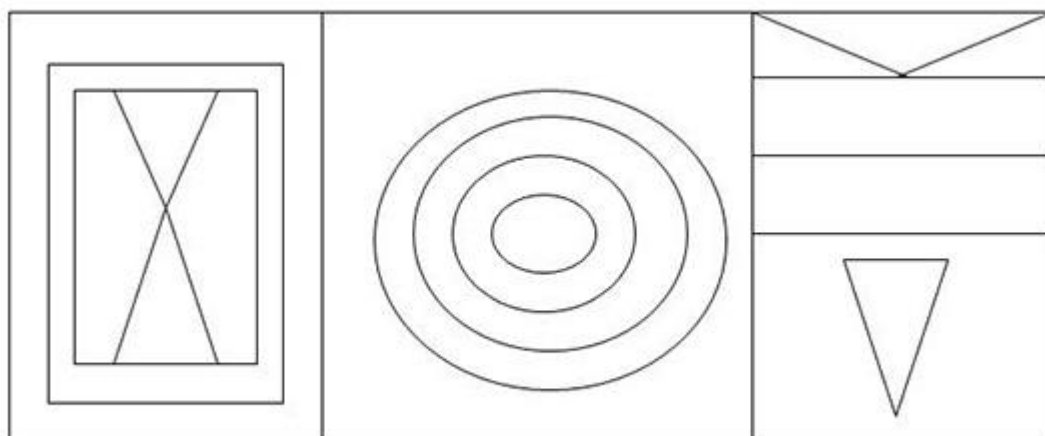
3. משחק הציורים: מה שהוא מתכוון זה לא תמיד מה שאני הבנתי-

מהלך המשחק:

- א. המשתתפים מחולקים לזוגות ומתיישבים גב אל גב
- ב. אחד מבני הזוג מקבל דוגמת ציור והשני דף חלק וכלי כתיבה (ניתן גם להנחות אחד לצייר ציור ואז להמשיך בהנחיה- ניסיון להסביר לבן הזוג כיצד לצייר).
- ג. הראשון מנחה את השני לשחזר את הציור שהוא מחזיק
- ד. לאחר שהזוג מסיים את המשימה, הם מציגים את שני הציורים ואת השוני ביניהם. בשלב הראשון רק המסביר יכול לדבר. השני רק מצייר (אסור לו לשאול שאלות- אסור שיהיה משוב).

מתחלפים- בפעם השנייה ניתן לשאול שאלות.

הציורים יכולים להיות ברמות קושי שונות ובנושאים שונים.. מומלץ לנסות:

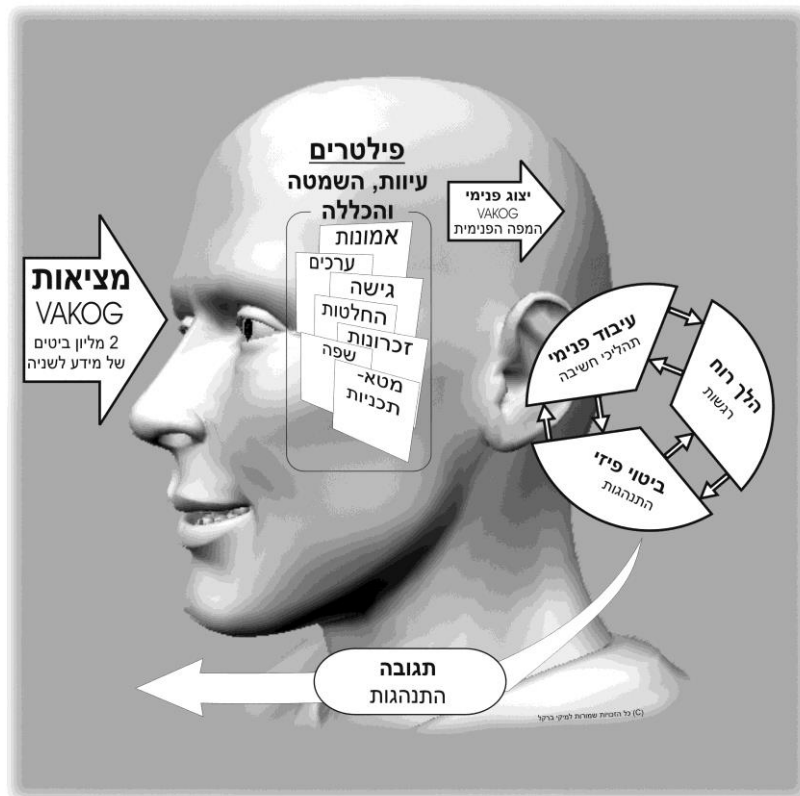
דיון:

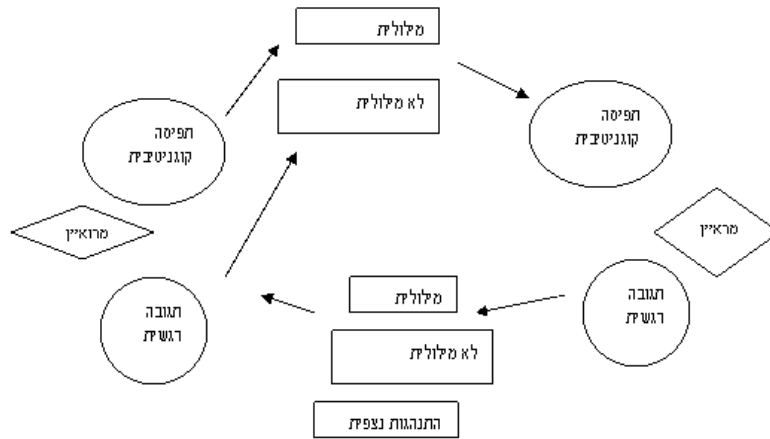

- איפה היה הכי קשה?
- איפה היו הפערים הגדולים ביותר בין הציורים?
- האם ידעתם שלא מבינים אתכם? מה הרגשתם כאשר לא הבינו אתכם?
- למה אנחנו לא מבינים אחד את השני? מה מפריע לתקשורת?

4. מודל תקשורת- הסבר

תקשורת היא: תהליך מסירת מסר ממוען לנמען.
המסר נקלט בראשו של הנמען ועובר פילטרים שמשנים את המסר, והופכים אותו לאישי ולשונה אצל כל אחד, וזאת בגלל הזיכרונות, האמונות, הערכים, הגישות וכו'.
מכאן שגם הדעה, וגם הפעולה אצל כל אחד תהיה שונה- אפילו אם כביכול נמסר אותו מסר.
דוגמא: אם אספר עכשיו שאתמול קיבלתי כלב חדש. אם בכיתה יש תלמיד שנשך אותו לפני שבוע כלב, הוא ירגיש מפוחד, לא נח, ויירטע מהסיפור, לעומת תלמיד שאוהב כלבים וכל כך רוצה כלב.

רעש פיסית	רעש אישי/פנימי	רעש לשוני/תרבותי
<p>רעש "טכני" - רעש שמקורו בליקויים טכניים/פיסיים(במשרד, בערוץ או במקלט!).</p> <p>גמגום, כבדות-ראייה, רעשים בקו טלפון וכו'.</p> <p>רעש חיצוני - רעש שמקורו בגורמי סביבה ובהפרעות חיצוניות (במקרה זה הנמען/המוען אינם אחראיים לשיבוש ואינם מעורבים בו).</p> <p>-בכי תינוק, מכונת חולפת, מוסיקה קולנית וכו'</p> 	<p>רעשים שמקורם בחוויות/אירועים ובתחושות אישיות של המוען ו/או הנמען.</p> <p>- תלמיד המתקשה להתרכז בשיעור בשל אירוע שקדם לכניסתו לשיעור (תגרה שהיה מעורב בה בהפסקה), "מצב רוח", עייפות וכו'</p> 	<p>רעשים שמקורם במערכת ערכים, נורמות, ידע קודם ואוצר חוויות והתנסויות של המוען והנמען.</p> <p>המטען של כל אחד מהצדדים, ביחד או לחוד, משפיע על המשמעות שהם מייחסים למסר.</p> <p>-שפה שונה, לבוש שונה וכו'</p>

5. משחק - הקשבה על באמת

אחד התלמידים יוצא מהחדר. מס' 2 מספר למס' 3 סיפור שקרה לו אתמול עם כמה שיותר פרטים. מס' 1 חוזר. מספר 2 מספר לו את הסיפור. מספר 3 מתקן על הפרטים השגויים.

ניתן לעשות במליאה או לחלק את כל הקבוצה לשלישיות. חשוב להדגיש שיש לנסות להקשיב כמה שיותר, ולזכור כמה שיותר עובדות...

משחק צוללות (צבעוני/ שחור לבן)

לפתח את מיומנות ההקשבה ותשומת הלב אחד לשני- משחק זוגות.

יש לחלק את הדפים ולתת זמן- כ 10-15 דקי למשחק

http://www.etze.co.il/images/stories/maarechet/dapay_ezer/2013/battleship/su_bmarunes_game_bw.pdf

http://www.etze.co.il/images/stories/maarechet/dapay_ezer/2013/battleship/su_bmarunes_game.pdf

6. סיום: קטע קריאה - על ההקשבה – מאת קרל רוג'רס

אני מנסה להתבונן בבני אדם כפי שאני מתבונן בשקיעת חמה, למשל, ואני מגלה שאנשים יכולים להיות נפלאים בדרך כלל, לא פחות משקיעת חמה נהדרת. כשאני מתבונן בשקיעה יפה, אני לא מנסה למתוח עליה ביקורת. אני צופה במחזה השקיעה

ביראת כבוד, כפי שהיא מתגלה לעיני. אני מרגיש התעלות אם אני מסוגל להתבונן באנשים ולאהוב אותם כפי שהם מתגלים!

כך הם פורחים ומפתחים את המיוחד במינו שבאישיותם.

כאשר אני מקבל את האדם כפי שהוא, אני מסוגל אז להקשיב לו בכנות, אני מסוגל לשמוע את הדברים שנאמרים, ולהקשיב גם לדברים שמאחוריהם. אני מגלה שקיים איזה חוק פסיכולוגי אוניברסלי המסודר בצורה מעוררת כבוד. מאחורי מילים בלתי חשובות לכאורה, אני שומע לפעמים זעקת אנוש עמוקה, צעקה דוממת, המונחת קבורה ובלתי ידועה, הרחק מתחת לפני השטח. אני חש בדברים שהוא מפחד להביע בקול רם, ובכל זאת משתוקק להעביר אלי. אם הצלחתי לקלוט את הדברים, אני מבחין במבט של הבנה בעיניו. אני רואה אותו משתחרר, מסתער קדימה בתחושה מחודשת של חופש, היה זה כאילו היה אומר: "תודה לאל! מישהו שמע אותי, מישהו יידע מה פירוש להיות אני".

כמו אסיר בבור, המקיש על הקיר יום אחרי יום בסימני מורס: "האם מישהו שומע אותי? האם ישנו מישהו שם? האם מישהו מסוגל לשמוע אותי?" ויום אחד מתרחש

הנס. הוא קולט הקשות חולשות ומאותתות: כן!!! - במחשבה הפשוטה הזאת הוא משתחרר מבדידותו, הוא נעשה שוב בן אנוש.

הבט באדם שבקרבתך. הוא מחייך לעתים, עליז לעתים, כועס לעתים או עצוב. לא מן הנמנע שהוא שקוע בבור כלא. אם תקשיב לו עם ישותך, עם כל נשמתך, אולי יהיה ביכולתך לקלוט את השדר הרפה הבוקע מבור הכלא. רק אם תקשיב בכנות, תצליח לשחרר אותו מבור הכלא שלו אל עולם מלא שמש וחמימות אנושית.

<https://www.youtube.com/watch?v=Q3XZCA4a9Y0>

תקשורת בין אישית

תקשורת

נושא:	<u>ניהול דיון</u>	
		מתודות
מטרות:	הבנת כללים לניהול דיון התנסות בדיון בכיתה פיתוח חשיבה ערכית מוסרית	
מהלך השיעור	דיון בכיתה	
במערך:		
	א. מבוא למורה - דיון ערכי	
דיון מובנה	ב. דוגמא לדיון ערכי - מכנסונים	
	ג. מבוא למורה - דיון דילמה	
דיון מובנה	ד. דוגמא לדיון דילמה - לונה פארק (גזענות)	
	ה. טיפים למנחה	
ימ"ה	ידע: דיון בכיתה מיומנות: הקשבה, הבעת דעה, ניסוח התנהגות: נקיטת עמדה, שכנוע	
מושגים	הקשבה, הבעת דעה, ניסוח נקיטת עמדה, שכנוע	
ערכים	סבלנות, קבלת ה"אחר"	

דיון בכיתה – למורים

קיימות דרכים שונות לתקשורת מילולית בקבוצת אנשים: שיחה, ויכוח, הרצאה, דיון.

שיחה: החלפת מידע בין שני אנשים או יותר, הנושא והתזמון הם מקריים. לשיחה אין מטרה מוגדרת אליה רוצים להגיע.

ויכוח: עימות בין שני אנשים או יותר. ניסיון כל צד לשכנע את הצד השני בצדקתו.

הרצאה/מונולוג: חד שיח. דובר אחד נושא דברים אל מול קהל, או אל עצמו.

דיון-כלי תקשורת בו מעורבים המשתתפים למען מטרה מוגדרת מראש. בדיון מתנהל בירור מקיף של עמדות ודעות, עובדות ורעיונות בנושא מסוים.

סוגי דיונים:

1. **דיונים רגשיים:** אלו הם דיונים העוסקים בנושאים חברתיים ואישיים שונים. מדובר בדיונים הקורים באופן פחות מתוכנן, כשהתלמידים מעלים טענות וקשיים, כשקורה אירוע חיצוני הדורש התייחסות (אסון כלשהו, או להבדיל שמחה).
2. **דיונים ערכיים:** אלו הם דיונים המאפשרים למשתתפים לראות נושאים מנקודות מבט שונות, לברר את ההיבטים המוסריים – ערכיים של האירועים ולפתח אצל המשתתפים גישה ביקורתית ויכולת להגיע להכרעה ערכית מנומקת. דיוני דילמה הינם תת נושא בתוך דיונים ערכיים.
3. **דיונים משימתיים:** אלו דיונים שמטרתם לקבל החלטות ודרכי פעולה משותפות לקבוצה לקראת משימה המוצבת בפניה. תכנון אירוע, תוכנית עבודה וכדומה.

במערך זה נעסוק בדיונים ערכיים

מטרת הדיון - בדיון המטרה היא לראות ולהכיר מגוון של דעות לגבי נושא מסוים ולהעמיק בו. במהלך הבירור יכול כל משתתף לגבש לעצמו דעה, או לבחון שוב את עמדתו. הדיון נותן הזדמנות לחשוב ולהתבטא בעל פה, וגורם לפיתוח תרבות דיון וסובלנות לדעות שונות. אין שאיפה לסיים את הדיון כשלכל המשתתפים תהיה דעה זהה. הדיון יכול לבוא

בדרך ישירה של דיון מילולי וניתן גם להיעזר במתודות דיון שונות, כפי שנראה בהמשך.

קשיים שעלולים להיווצר בניהול דיון

לנהל דיון צריך לדעת, ויותר מזה צריך לתכנן.

ישנם מצבים בהם הדיון מתפתח לצעקות ושומעים את מי שצועק חזק יותר ,
וישנם מצבים שהדיון לא מניע, או דועך ומסתיים מהר מאוד.

יש מקרים בהם הדיון סוטה מהנושא , או שישנה התבצרות בעמדות והדיון לא
מתקדם לשום מקום.

לכן, כל כך חשוב לתכנן דיון ולדעת כמנחים להוביל את הדיון כרצוננו.

שלבים בבניית דיון:

1. הגדרת מטרה וניסוח שאלה קצרה לדיון. השאלה צריכה להיות ממוקדת ואובייקטיבית..
2. עריכת נימוקים בעד ונגד. חשוב שלמנחה יהיו טיעונים לכל צד.
3. הכנת פרובוקציות ושאלות שיסייעו לעורר את הדיון, או לאזן אותו באופן אובייקטיבי.
4. תכנון סיכום המציג את שתי העמדות, מתוך הבנה שהדיון פתוח ולא חייבת להיות הכרעה ברורה.

דוגמא לתכנון דיון לפי השלבים השונים:

הצבת מטרה וניסוח שאלה לדיון –
שהתלמידים יתלבטו בשאלת הסלקציה ויחשפו ליתרונותיה וחסרונותיה .

שאלה: האם יש לדאוג לסלקציה במסיבות?

עריכת נימוקים בעד ונגד – בעזרת מתודיקה שונה (בהמשך) מעלים לחשיבה את
כל הטיעונים בעד ונגד.

בעד: זה יכול ליצור מצב בטוח במסיבות .

זה יכול להפחית אלימות, סמים ואלכוהול

יש מסיבות שהן מתאימות רק לאנשים מסוימים ולא כל אחד רצוי שם.

נגד: איך נחליט מי כן ומי לא ? מחר יחליטו שאתה- גבוה, נמוך גיינג'י... לא נכנס
איך תרגיש?

האם ניתן להכליל אנשים לפי היבט חיצוני? מה הבעיה בזה? – פגיעה בזכויות הפרט . – גזענות

למה לא להכיר אנשים חדשים? שונים ממך?

הכנת פרובוקציות לקידום הדיון –
כתבות מעיתונים על כל מיני מקרים שקשורים בנושא.

- במסיבה בה לא היה סלקטור, נדקר נער בן: 16
- במועדון ההוא מנעו מחייל בסיירת צנחנים להיכנס למסיבה בגלל שהוא תימני.

תכנון סיכום לדיון

הועלו שתי דעות עיקריות. הרוב חושבים ש... והגענו למסקנה שיש מסיבות ש... ויש כאלה ש... לדעת חברי הקבוצה יש/אין לדאוג לסלקציה במסיבות.

מבנה הדיון

1. גירוי פותח: תפקידו לעורר ולמקד את הדיון באמצעות: ניסוח שאלה לדיון, הפעלה, שימוש בטקסט/תמונה/סרט וכו', הצגת עמדות מנוגדות, קונפליקט או מתח קיים ולתת לקבוצה את המקום להתמודד איתו.
2. עיבוד: שלב העיבוד הוא "לב הדיון". במהלכו נותן המנחה מקום לביטוי תגובות רגשיות וקוגניטיביות של המשתתפים בעקבות הגירוי הפותח.
3. איסוף והמשגה: המנחה מסכם את מהלך הדיון שהתקיים עד כה ו"אוסף" את תגובות המשתתפים דרך ההמשגות.

בשלב העיבוד ושלב האיסוף וההמשגה מתרחש הדיון. המנחה צריך לעצור. לשאול שאלה, לתת למשתתפים לעבד- לענות. להציג פרובוקציה, לתת למשתתפים להתייחס. לאסוף ולהמשיג ומכאן לשאול שאלה נוספת ובסוף לסכם.

מכאן שמבנה הדיון:

1. פתיחה: גירוי פותח
2. מתן מקום לדעות (עדיף סבב או דרך שכמה שיותר ישתתפו) + שאלות הבהרה ומיקוד
3. שאילת שאלה
4. איסוף והמשגה
5. שאלות נוספות
6. איסוף והמשגה
7. שאלה לפני סיום
8. סיום וסיכום(לעיתים משאירים את הדיון פתוח, אך תמיד ישנו סיכום).

ניסוח שאלה לדיון

ניסוח השאלות חשוב מאד- שאלות פתוחות, מסקרנות, "מעצבנות" שיעוררו ויביאו לדיון. השאלות מנוסחות כשאלות פתוחות המעוררות את המתדיינים לבחינה מחודשת של עמדתם לאור הטיעונים שנשמעו.

שאלות "מתח" – השאלה מציגה קונפליקט ויוצרת מתח בנושא הנדון. הקבוצה נאלצת להתמודד עם המתח שנוצר דרך דיון משותף.

שאלות "אילו" – מקרבות את המשתתפים לנושא מבחינה רגשית ("אילו הייתם בסיטואציה המתוארת, איך הייתם מגיבים? מה הייתם עושים? מדוע?")
שאלות פרובוקטיביות – מנוסחות בכוונה בצורה מוגזמת וקיצונית כדי לעורר את המשתתפים ולהעלות את רמת המעורבות והערנות בדיון. לעתים יכולה אף לחשוף קונפליקטים סמויים בקבוצה.

נקיטת עמדה – שאלה שמחייבת את המשתתפים לנקוט עמדה מסוימת בנושא, ולנמק את בחירתם. מומלץ בעיקר בנושאים מורכבים, שהקבוצה עלולה לברוח בהם לאשליה של קונצנזוס, הנובעת מכך שלא באמת העמיקה בנושא. ניתן להשתמש בכוונה במקרי קיצון מנוגדים כדי להעצים את משמעות נקיטת העמדה.

סגירת הדיון

טעות נפוצה היא "למשוך" את הדיון, מבלי להשאיר מספיק זמן לסגירה ולסיכום. כדי למנוע זאת – על מנהל הדיון להקצות זמן מראש לסיכום ולסגירת הדיון, ולהקפיד על הזמנים. את הבסיס לסיכום מכין המנחה מראש, לפני הדיון, ובעת הצורך הוא מתייחס לדברים נוספים שעלו בדיון.

תפקידי המנחה בניהול דיון:

על המנחה להשתמש ב-4 מיומנויות שונות הבאות לידי ביטוי בשלבים שונים ובמצבים שונים בדיון. מתוך הניסיון נרכשות המיומנויות השונות וגם המיומנות לדעת מתי להשתמש בכל אחד מהתפקידים.

גירוי – יש להשתמש בפרובוקציות, דעה חדשה, חידוד הבעיה ועוד. כל זאת כדי לעורר את הדיון ולקדם אותו.

הובלת הדיון – על המנחה להוביל את הדיון צעד אחר צעד אל עבר המטרה. עליו לסכם סיכומי ביניים ולשמור על קשר בין השלבים השונים.

מיקוד – על הדיון להתנהל סביב העיקר. שי למנוע הפרעות וכיוונים לא רלבנטיים, יש לתמצת את הנאמר, ולסייע למשתתפים לנסח את דבריהם באופן רציונאלי ובהתאם לנושא.

חיזוק – כדאי לעודד חניכים לתרום לדיון ע"י חיזוק מילולי או בלתי מילולי, אזכור דברים שנאמרו וכד'.

<http://levladaat.org/content/358> ניהול דיון בכיתה - חגית גברעם

המאמר עוסק בחשיבות של יצירת דיונים בכיתה, מציע מבנה לניהול הדיון, דוגמאות לשאלות מנחות, ונותן רעיונות שונים ומגוונים להפעלות בעזרתן ניתן לעורר את הדיון.

במהלך שנות עבודתי במערכת החינוך נחשפתי מעט מידי לדיונים בכיתה. כל מורה מתחיל יודע שהוא "צריך להספיק את החומר" "להוכיח את עצמו" (בעזרת ציונים ומשובים למיניהם)

הרבה פעמים קורה שערכי ההקשבה לזולת, יכולת הכלה והתמודדות עם דעות מנוגדות נשארים כסעיפים מרשימים בתוכניות שונות שאינן מתממשות מחמת חוסר הזמן, חוסר מיומנויות הנחיה או חשש מהתמודדות.

ויכולת ההבעה בעל פה - מה יהיה עליה? והיכולת להביע דעה מקורית? והיכולת להגן על דעותיי בצורה מושכלת? לכל אלה אין מקום מספיק במערכת החינוך. אפילו הזמן המוקצב לכך במערכת השעות ומכונה "שעת חברה" או "שעת מחנך" מנוצל הרבה פעמים למסירת הודעות, בירור בעיות נקודתיות, "סגירת קצוות" והשעה היחידה שהייתה אמורה לשמש למשהו שמעבר לתוכנית הליבה, מתמסמסת ונעלמת.

הטענה שנציג במאמר זה היא שכל מורה, בכל שיעור, יכול וחיבב לשלב מיומנויות של הבעה בעל פה. אין הכוונה לערוך דיון מעמיק בכל שיעור אלא לעורר מודעות לקלות בה ניתן לעודד הבעה בעל פה.

אז למה כל כך חשוב לערוך דיונים בכיתה?

בחינוך לחיי חברה נוטלים השיח והדיון מקום מרכזי. דיון מונחה משמש פלטפורמה למגוון דעות וביטוי לתחושות הרהורים ולבטים לצידם הוא מהווה גשר בין שלל הרעיונות והאינטרסים בקבוצה.

השיח נותן מקום מרכזי לדבר ולהידבר. להיחשף לפתיחות מחשבתית בדרכי נועם וברגישות לדעותיו של האחר. השיח משמש כלי ליצירת תקשורת אפקטיבית בין-אישית, קבוצתית ובין-קבוצתית. חברה דמוקרטית מתבססת על פלורליזם מחשבותי והדיון בכיתה הוא בדיוק המקום שנועד כדי להכשיר את המשתתפים לעניין זה. דיון כיתתי מתנהל בצורה ישירה וחופשית. לכל אחד ישנה אפשרות להתבטא באותו הזמן ובאותה המידה. אין שחקנים על המגרש ושחקנים על הספסל. בצורה זו מפתח הדיון הכיתתי אקלים חיובי

כפי שכבר ציינו, יכולת ההבעה של התלמיד נמדדת לרוב באופן שבו הוא כותב תשובות במבחן. אולם ידוע לכל שהשימוש ברשת האינטרנט שימוש באייקונים,

בקיצורי דרך לשוניים ועוד גרמה לרדידות לשונית ושפתית עצובה ומצערת. במבחן התלמיד עונה על שאלות שנשאל ולא תמיד עומדת לו הזכות להביע דעה אישית. זהו המקום של דיון וורבלי בכיתה. בודאי שאין לו הזדמנות להביע ולהיחשף לדעות מנוגדות. הדיון הכיתתי הוא המקום בו המשתתף יכול להביע את דעתו ולבסס אותה. זהו המקום שמאפשר יכולת הידברות בכך שהוא מחייב את המשתתפים לשקול מה הם רוצים להגיד, באיזה אופן, מתי ולמי.

בדיון הסוקרטי ישנה חשיבה מיילדת כלומר בעקבות ההיחשפות לדעות שונות כל

משתתף עשוי למצוא את עצמו יוצר מחשבה חדשה או מחודשת. הדיון הכיתתי מהווה שעת כושר לטפח מיומנויות הקשבה והתמודדות עם דעות מנוגדות. דיון מובנה מאפשר לכל אחד מן המשתתפים להביע את דעתו בצורה שוויונית, לעודד שימוש נכון בשפה ובהיגוי. לעודד אווירה מקבלת בכיתתו, להעשיר את הכיתה במגוון דעות ובאופן כללי להעלות את רף השיח בכיתה.

טיפ למנחה:

כדי לעודד משתתפים להביע את עמדתם פנה אל משתתף ושאל אותו: "מה אתה חושב על הדברים שאמר חברך?" או לפנות לקהל ולשאל "יש למישהו משהו נוסף להגיד בנושא?" "מי חושב כמו...? מי מתנגד ל..."

סוגי דיונים

רגשיים - אלו הם דיונים העוסקים בנושאים חברתיים ואישיים שונים. מדובר בדיונים הקורים באופן פחות מתוכנן, כשהתלמידים מעלים טענות וקשיים, כשקורה אירוע חיצוני הדורש התייחסות (אסון כלשהו, או להבדיל שמחה) **ערכיים** - אלו הם דיונים המאפשרים למשתתפים לראות נושאים מנקודות מבט שונות, לברר את ההיבטים המוסריים – ערכיים של האירועים ולפתח אצל המשתתפים גישה ביקורתית ויכולת להגיע להכרעה ערכית מנומקת.

משימתיים - אלו דיונים שמטרתם לקבל החלטות ודרכי פעולה משותפות לקבוצה לקראת משימה המוצבת בפניה. תכנון אירוע, תוכנית עבודה וכדומה.

טיפ למנחה:

לעולם אל תאפשר וונטילציה בדיון. זו עלולה לעקר את הדיון מתכנונו על ידי בזבוז זמן יקר על הכפשות שאינן מקדמות את המטרה או על ידי הגררות הקבוצה לדעות מובילים חברתיים.

מבנה לניהול דיון

- א. תיאום ציפיות והסכמה על כללי הדיון
- ב. הצגה אפקטיבית של נושא הדיון ומטרותיו.
- ג. הצפת דעות המשתתפים בסבב קשיח או גמיש או באמצעות שמש אסוציאציות.
- ד. דיון בקבוצות קטנות על פי הנחיות כתובות.
- ה. מליאה מונחית באמצעות שאלות (בהמשך יובאו דוגמאות)
- ו. סיכום של "מה היה לנו?" סבב קשיח או גמיש.

טיפ למנחה:

אל תיבהל מהתנגדות, זו עשויה לעורר עניין בדיון. שקף את עמדתו של המתנגד השב בנימוס ובקצרה ועבור הלאה. זכור: לא כולם חייבים להסכים אתך או עם המסקנות שאליהן הגיעה הקבוצה.

דוגמאות לשאלות במליאה

האם יש שאלה שאינה ברורה?

האם יש מישהו שיש לו תהייה או הסתייגות לגבי שאלה כלשהי?
האם כל השאלות קשורות לעניין שאליו התייחסנו? איזו שאלה לא? מדוע? האם יש מי שחושב אחרת?

האם יש כאן שאלות שהן בעצם תשובות לשאלות אחרות?
למה הכוונה בשאלה? ...

מהי משמעותה של השאלה? ...

האם יש כאן שאלות שהן אמירות בתחפושת?

לאיזה היבט או היבטים של הנושא מתייחסות השאלות?

האם יש היבטים נוספים שלא התייחסנו אליהם?

האם הם משמעותיים? מדוע?

טיפ למנחה:

חשוב לשקף מידי פעם דעות שנשמעו בדיון להקדים ולומר: "אם אני מבין אותך נכון אתה טוען ש" ...

או לשאול "האם לכך התכוונת?"

משחקים לניהול דיון

א. **הייז פארק** ליצירת עדיפויות. קובעים נושא שיש בו בעד ונגד. המשתתפים מוזמנים להביע את דעתם ו/או לעמוד ליד מי שהם מסכימים את דעתו.

ב. **משחק הפתקים**: כל אחד כותב על פתק מה הכי מפריע לו/ מה הוא רוצה לעשות אחרת/ איך הוא היה פותר את הבעיה וכ"ו... על המשתתפים לנחש תוך שלושה ניחושים מי כתב את הפתק על מנת לקבל ניקוד. במידה ולא הצליחו לנחש, כותב הפתק זוכה בניקוד.

ג. **רעשנים**: משחק לניהול ישיבה - מי שחוזר על דברי אחרים מרעישים לו או מוחאים כפיים או שרים שיר בחרוזים....

חפץ עובר לניהול סדר הדוברים: כמו במעגל אינדיאני.

ד. **יצירת דיון** - על כל אחד לומר את דבריו מתוך משימה. לדוגמה - להתחיל באות.... לשלב את המילה.... לדבר רק בלשון חיובית (לומר רק מה כן), לא להשתמש במילים.... להשתמש בשמות שלושה נוכחים... לשלב הודיה למישהו או על משהו.... להשתמש בשלושה משפטים בלבד....

ה. **החלף** - משחק להרעת וויכוחים וליצירת הזדהות עם דיעה שונה: על כל אחד להציג את הצד השני של הוויכוח כשאומרים "החלף".

ו. **סקר דעת קהל**: הקהל מביע את דעתו בישיבה / עמידה/ עמידה על כיסא. לדוגמה: מי שבעד עומד על הכיסא, מי שנגד יושב על הכיסא ומי שנמנע עומד על הרצפה.

ז. **משחק הנעליים** ליצירת סדר דוברים בישיבה או בדיון: כל משתתף מוריד את נעל ימין. הראשון נבחר על ידי המנחה וכשהוא סיים את דברו עליו לבחור נעל מהערימה ובעל הנעל הוא הדובר הבא.

ח. **בניית דגם מקלפים** של השכונה האידיאלית על פי תפישת התושבים. אפשר להתחיל מתהליך בו כל אחד רושם לעצמו מה הוא החזון האישי שלו, היכן הוא רוצה להיות בעוד חמש שנים מבחינת הרגשה/ ייעוד/ תפקיד וכ"ו... ואז עליהם להביא את זה לידי ביטוי בדגם הקבוצתי.

ט. **כרטיסי ערכים**: עבודה בקבוצות על בניית הערכים שיובילו אותנו בתהליך קבלת ההחלטות, מה היינו רוצים שהשכונה תשדר? שמערכת החינוך האזורית תתמקד בו ועוד...

י. **אקווריום** – מושביים שני תלמידים האחד מול השני. הם נמצאים באקווריום ורק להם מותר לדבר. כאשר מישהו רוצה להחליפם, עליו לנגוע בכתפי זה שמדבר והלה חייב לפנות את כסאו.

יא. **סבב** - כל אחד אומר את דעתו בנושא על פי סדר הישיבה.

יב. **משפט** - עורכים משפט ע"י סימולציה בנושא מסוים. דרך המשפט עולות הנקודות לדיון.

רעיונות למתודות כמרכז הדיון או חלק ממנו

מלאך – שטן

מטרה: להציג צדדים שונים שיש לכל נושא – הצגת עמדות בעד (מי בתפקיד המלאך) והצגת עמדות נגד (מי שבתפקיד השטן)

מהלך: כאשר יש נושא או דילמה שאנחנו רוצים להציג אותה בדרך קצת יותר מעניינית אפשר להשתמש במתודה זו, מציגים את הנושא או הדילמה בעזרת תלמיד אחד שיושב על כיסא, נותנים לשני תלמידים אחרים להיות אחד בתפקיד המלאך והשני בתפקיד השטן, דרך טענותיהם של המלאך והשטן יכול התלמיד שבמרכז להחליט מה הוא רוצה לעשות. אפשר לעשות את זה ממש במשחק של סיטואציה – דיאלוג בין שני אנשים שלכל אחד משני האנשים יש מלאך ושטן

כיסא חם.

מטרה: להביע עמדות לגבי נושאים שונים, לתת לכל אחד מחברי הקבוצה הזדמנות להשתתף להביע את עצמו.

מהלך: המורה נותן נושא שעליו דנים, יש כיסא אחד שעליו רשום " בעד "ועל הכיסא השני רשום נגד – " כל תלמיד יכול לקום להתיישב באחד הכיסאות ולומר מה הוא חושב על הנושא לפי הכיסא עליו הוא יושב, כאשר לאחד התלמידים יש משהו שהוא רוצה לומר הוא הולך ונעמד מאחורי הכיסא שעליו רוצה לשבת, המשתתף שמדבר יכול לסיים את דבריו, אך מיד מפנה מקום למי שרצה לדבר.

וכך שומעים דעות שונות ומגוונות של כל התלמידים ואפשר ממש לבחון את הנושא לעומקו.

סרגל עמדות

מטרה: שכל תלמיד יבחן את עצמו ביחס לעמדות, נושאים או מעשים שהמורה מציג

מהלך: מכינים בחדר על הרצפה, סרגל מ' 10- על התלמיד למקם את עצמו ביחס למה שנאמר. דוגמא, אני חושב שבלי השכלה לא ניתן להצליח בחיים. אני חושב שכל מי שאוכל בשר הורג חיות.

על התלמיד למקם את עצמו על הסרגל על הרצף בין 1-10 כאשר מסכים זה 10 כאשר מסכים זה 10. לאחר שכולם מתמקמים מנהלים שיח על בחירת מיקומם.

פלקט התייחסות.

מטרה: לתת לכל תלמיד את ההזדמנות לחוות ולהביע דעה על נושאים שונים בכתב ולא בדיבור.

מהלך: תולים על הקירות או על גב אנשים שלטים או פלקטים שדורשים התייחסות יכול להיות בכל נושא שהוא... התלמידים מסתובבים בחדר ורושמים מה שרוצים על הפלקטים לאחר מכן עורכים דיון לפי נקודות שנכתבו על הפלקטים ומתייחסים למי כתב ולמה.

משפט

מטרה: להציג את כל הצדדים של הדיון, ולאפשר לתלמידים דרך לחוות את דעתם.

מהלך: בוחרים מקרה שמבטא התנגשות בין שני ערכים.

מחלקים את הקבוצה לשלוש קבוצות: הגנה, תביעה ושופטים.

נותנים לקבוצה זמן להכין את הנקודות והאמירות שלה. הקבוצה יכולה להציג עדים (כל קבוצה בוחרת נציג שיציג את הדמות ומכינה אותו לשאלות)..

התביעה מתחילה, ומציגה את הטענות. לאחר מכן ההגנה מציגה את טיעונה.

התביעה ממשיכה ויכולה לעלות עדים, כל עד יכול להישאל גם על ידי ההגנה.

הגנה מציגה את העדים שלה, התביעה כמובן יכולה לשאול את העד שלהם שאלות.

לסיום כל צד מסכם בנאום סיום את טיעונו העיקריים

השופטים צריכים להכריע את המשפט (איזה קבוצה נתנה טיעונים משכנעים ואמיתיים יותר).

הערות והארות: פעילות שלוקחת זמן.

מגילות

מטרה: שכל תלמיד יוכל להביע את עמדתו, ולראות מה עמדותיה של הקבוצה לנושאים שונים.

מהלך: כל תלמיד מקבל דף נייר, שבראשו מצוינת בעיה או השקפה או שאלה. כל אחד רושם בחלקו התחתון של הדף את עמדתו או תשובתו בנושא מקפל את הדף ומעביר לשאר התלמידים. כל אחד את דעתו ומקפל וכך הלאה. בסוף הסבב, כל אחד מקבל את הדף שאיתו התחיל ומקריאים.

לפני הדיון

חשוב מאד לפני תחילת הדיון, לערוך תאום ציפיות- כללים לדיון: הקשבה, דיבור ברשות, לא לדבר ביחד, לא להתפרץ, כבוד אחד לשני, כבוד לדעת ה"אחר" וכו'- לפי הקבוצה והמשתתפים.

מחאת המכנסונים

ב. דיון המכנסונים:

הכנה לדיון:

1. מטרה: התלמידים יתלבטו בסוגיית איסור לבוש המכנסונים לבנות לבית הספר.

שאלה: האם נכון לאסור לבישת מכנסונים לבנות בבית הספר.

2. נימוקים בעד ונגד

בעד איסור:

בית ספר הינו מקום חינוכי ערכי אשר מטרתו להקנות דרך.

בית ספר הינו מקום מכובד ויש בכל העולם קוד לבוש מכובד.

לבוש מכנסונים מעורר פרובוקציה.

חופש הנו בתוך גבולות- גם ללבוש יש גבולות.

נגד איסור

ביגוד (גם פרובוקטיבי) זהו חלק מחופש הביטוי של אדם.

שוויון-מדוע לבנים מותר מכנסונים ולבנות אסור.

מאד חם בקיץ, וזה בעייתי להגביל את אורך המכנסיים.

3. הכנת פרובוקציות- ראה דיון

4. תכנון סיכום לדיון (יכול להשתנות)

נושא המכנסונים עלה לדיון בעקבות מחאה של נערות. חלק מכם חשבו כי המחאה צודקת: בשם השוויון והחופש יש לאפשר לכל אדם ללכת עם מכנסיים קצרות ולא להגביל, חלקכם חשב כי גם בחופש ובדמוקרטיה יש גבולות ויש מקום בבית הספר להגביל ולהחליט על קוד לבוש.

מבנה הדיון - האם נכון לאסור לבישת מכנסונים לבית הספר?

1. פתיחה: גירוי פותח: בקיץ האחרון החלה מחאת המכנסונים- מחאה נגד איסור הגעת בנות עם מכנסונים לבית הספר.

אם היו מבקשים ממך לחתום על עצומה בשימך בנושא, האם היית חותם?

2. מתן מקום לדעות- סבב+ אמירה קצרה. (שאלות הבהרה בהתאם).

3. שאילת שאלה- שאלות אפשריות ופרובוקציות:

- האם מותר להגיע איך שרוצים לבית הספר, אין שום הגבלה? מותר להגיע עם ביקיני?

- האם אין הבדל בכלל בין בנים לבנות?
- מה יקרה אם בכל תחום לא יהיו גבולות בביה"ס ? למה זה יוביל?
- מה כן טוב בהגבלת לבוש. במי זה פוגע ועל מי זה מגן?
- גם המורות מגיעות בשמלות קצרות ובמכנסיים קצרים.
- חינוך לאסתטיקה הנו חלק מערכי בית הספר
- המבוגרים הם אלו שמחליטים מהם חוקי בית הספר. אם הם החליטו לאסור מכנסונים, כנראה שהם רוצים לחנך לערכים מסוימים. כפי שהם מחליטים שאין לאכול בשיעור כך גם בזה יכולים להחליט
- אסור- לפי חוקי מנכ"ל לשלוח מישהו הביתה בשל לבוש
- זה גורם לתלמידים להיות עבריינים- להסתיר את בואם עם מכנסיים קצרים בכניסה ואח"כ ללכת בביה"ס עם קצר.
- אפשר לנהל דיאלוג- להחליט ביחד, תלמידים ומורים, על קוד לבוש מקובל.

4. איסוף והמשגה

איסוף תשובות התלמידים והמשגה לנושאים :
פגיעה בזכויות
חופש הביטוי
שוויון
פרובוקציה ומיניות

5. שאלות נוספות- משחקי תפקידים

בקש מ- 4 תלמידים לשחק תפקיד מסוים ולהציג את הדעה :

א. אבא לילדה בת 15-

קוראים לי דוד. רוני היא הבכורה. יש לה 3 אחיות קטנות. אני ממש לא מרוצה מאופן הלבוש של רוני. כל העיניים של הבחורים עליה... זו לא דוגמא לאחיות הקטנות שלה.

ב. רבקה- שכנה של ביה"ס

הקשיבו נא- בזמני לא היו הולכים כך. הבנות הלכו עם מכנסיים ארוכים או חצאית ארוכה. חולצה לבנה מכופתרת. היו מכבדים את בית הספר. את החברים. את המורים. את הלימודים. ככה זה לא מכבד את הגוף שלהן ולא אותן.

ג. דוד מכיתה יא'

אני לא רוצה להיחשף כי אני נגד. כן. זה לא יפה שכל הטוסיק בחוץ. הצמוד הזה. לדעתי לא סתם קבעו את הקביעה הזו. זה באמת מכווער.

ד. ספיר יב' 5

עוד שנה אני אהיה בצבא. אפקד על חיילים. אקבל החלטות. למה כאן לא נותנים לי לקבל החלטה. זה הגוף שלי. בקיץ חם. אני לא מבינה במי זה פוגע?

איסוף והמשגה

7. שאלה לפני סיום

שר החינוך התבטא כי לכל בית ספר יש עצמאות להחליט בעצמו על קוד הלבוש. אם הייתם מנהלי בתי ספר, מה הייתם מחליטים?

8. סיום וסיכום

נושא המכנסונים עלה לדיון בעקבות מחאה של נערות. חלק מכם חשבו כי המחאה צודקת: בשם השוויון והחופש יש לאפשר לכל אדם ללכת עם מכנסיים קצרות ולא להגביל, חלקכם חשב כי גם בחופש ובדמוקרטיה יש גבולות ויש מקום בבית הספר להגביל ולהחליט על קוד לבוש.

כתבות מעיתונים

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/697/753.html>

<http://news.walla.co.il/item/2860522>

<https://sites.google.com/site/dilemagt/001-1/001>

ניהול בדילמה מוסרית

<https://www.youtube.com/watch?v=lyLGIUw2oAE>

חלי ברק שטיין – ניהול על נושא רגשי חברתי

ג. דילמה מוסרית

מטרות הדיון בדילמה מוסרית

1. קידום התפתחות החשיבה המוסרית
2. קידום ההבנה של ערכים דמוקרטיים ויישומם בחברה.
3. צמיחה אישית וטיפוח ההערכה העצמית.
4. פיתוח מיומנויות השתתפות בדיון, כגון: הקשבה, התבטאות, נקיטת עמדה מנומקת, עבודה בקבוצות קטנות ועוד.

דילמה מוסרית – הגדרה:

דילמה מוסרית היא סיטואציה שבה מתנגשים ערכים ומתבקשת הכרעה מוסרית.

תהליך חמשת הצעדים של ניהול דיוני דילמה - תרשים זרימה

"הכניסה לללנד פארק השעשועים .. רק ביום שלישי"

הדילמה נכתבה בהשראת מקרה אמיתי שאירע בארץ.

חאלד, מחנך כיתה ז' בביה"ס ערבי ביפו, התקשר "לללנד פארק השעשועים", במטרה להזמין כרטיסים לתלמידיו ליום כיף בסוף שנת הלימודים.

כשניסה לברר אם המקום פתוח וניתן להזמין כרטיסים ליום ג' בשבוע, נאמר לו כי יש מקום והדבר אפשרי. אולם, לאחר שהעביר את פרטי ביה"ס והתברר לנציגת השיווק כי מדובר בבית ספר ערבי, נמסר לו כי "חלה טעות" והיום המבוקש בשבוע הוא יום סגור לתלמידי בתי ספר יהודים בלבד.

חאלד, חזר על בקשתו לרכוש כרטיסים לתאריך המיועד וטען כי אי מכירת הכרטיסים תפגע ברגשות תלמידיו, בכבודם ובזכותם לשוויון.

רויטל, נציגת השיווק של פארק השעשועים מתלבטת מה לעשות. היא יודעת כי מנהל הפארק מסרב לקיים ימים משותפים בין בתי ספר יהודים לערבים, בשל "פוטנציאל החיכוך" והקונפליקטים הקיימים בין מתבגרים יהודים למתבגרים ערבים. היא יודעת גם כי מנהל הפארק מאפשר כריזה והשמעת מוזיקת רקע בפארק בהתאם לאוכלוסיית התלמידים הנמצאים בו באותו היום, מתוך כבוד ופתיחות כלפי תרבויות ומיעוטים שונים.

(כריזה ושירים בעברית לתלמידים היהודים, כריזה ושירים בערבית לתלמידים הערבים.) הוא גם מאפשר ימים סגורים לפי בקשת קבוצות תרבותיות שונות, כגון ימים סגורים לחרדים.

לטענת הנהלת הפארק בשאר ימות השנה, כאשר אין הזמנות לימים "סגורים בפארק", הפארק פתוח לקהל הרחב כולו.

רויטל בהתלבטות קשה. היא עצמה פעילה באגודה לזכויות האזרח. היא מאמינה בשוויון זכויות ללא הבדל דת גזע ומין.

האם על רויטל למכור את הכרטיסים לחאלד ליום ג' (היום המיועד לבתי ספר יהודיים?) כן או לא?

למנחה:

בדילמה זו מתנגשים ערכים: כבוד האדם, קשר חברתי/שייכות, זכויות האדם והאזרח, שוויון.

דוגמאות לנימוקים ל"כן" ולא "שתלמידים יעלו

דוגמאות לנימוקים למה כן למכור את הכרטיסים ליום ג' (היום המיועד לבתי ספר יהודיים):

אי מכירה והפרדה פוגעת בערכים ובזכויות כגון כבוד האדם, שוויון.

אי מכירה משמעותה אפליה וזו אסורה בחוק. מעשה גזעני

המפגש בין תלמידים ממגזרים שונים, הוא אמצעי להיכרות ומאפשר היכרות והתמודדות עם סטריאוטיפים ודעות קדומות.

אי מכירה של הכרטיסים, מבנה ומטמיעה בבני הנוער תפיסה אשר מרחיקה אותם מהרעיון של חיים משותפים. זהו מסר פסול שאינו מקובל בחברה דמוקרטית.

דוגמאות לנימוקים למה לא למכור את הכרטיסים ליום ג' (היום המיועד לבתי ספר יהודיים):

מונע חיכוכים וקונפליקטים מיותרים

מאפשר ליצור ימי כיף ללא מתח בהם ניתן להשתמש בשפה, במוזיקה של אותה תרבות.

זכותו של כל אדם וקבוצה לבחור עם מי היא רוצה להיות או לא להיות במגע.

גישות אתנוצנטריות כלפי הערבים

שאלות הבהרה לניהול הדיון:

הערה למורה: השאלות בנויות בצורה ספיראלית ומתפתחת בהתאם לעקרונות ניהול דילמה.

ניתן שלא לעבור על כל השאלות אם כי רצוי שהסדר ה"עולה ומתפתח" של השאלות יישמר.

תכנים נוספים רלבנטיים לדילמה מבחינה סוציולוגית מוצגים בהמשך כשאלות הרחבה אפשריות לנושא.

1. אלו זכויות קשורות למקרה זה?
2. כלפי מי יש לרויטל מחויבות (כלפי עקרוניתיה, כלפי המנהל, כלפי חבריה באגודה לזכויות האזרח, כלפי לקוחותיה.)
3. מה לדעתכם היו רוצים חבריה של רויטל באגודה לזכויות האזרח שתעשה?
4. מה לדעתכם היו רוצים הלקוחות(מנהלי בתי הספר היהודיים ומנהלי בתי הספר הערביים) שרויטל תעשה?
5. האם דעתכם תשתנה במקרה שבו המורה הפונה היה מביה"ס יהודי והיום ב"ללנד" היה סגור לבתי ספר ערביים בלבד?
6. מה הייתה דעתכם אם הייתם שומעים כי בחו"ל לא מכרו כרטיסים לבית ספר יהודי?
7. אילו מנהלת השיווק (רויטל) הייתה ערביה, האם גם אז היה עליה לנקוט כפי שהמלצת בתחילה ?
8. אילו ידעתם שהיא תפטר והיא מפרנסת יחידה במשפחה?
9. האם יש מקרים שבהם ההפרדה בין תרבויות מישנה מוצדקת? תנו דוגמא ונמקו.
10. האם יש מקרים שבהם ההפרדה בין תרבויות מישנה פוגעת בזכויות הפרט תנו דוגמא ונמקו?
11. מה היה קורה אילו כולם היו נוקטים במדיניות של הפרדה כלפי תרבויות אחרות בחברה?
12. האם יש מקרים שבהם אפשר לוותר על עקרונות כמו שוויון זכויות וכבוד האדם? תנו דוגמאות.

לסיים המורה ישאל אם התלמידים מכירים מצבים דומים/אחרים בהם נעשה שימוש בדגם ההפרדה כלפי תרבויות משנה ומיעוטים בארץ או בעולם.

האם יתכן ודגם ההפרדה דווקא יטיב עם תרבות המשנה המופרדת, ואף יהיה פונקציונלי לחברה?

ניתן להציג את הסרטון/ שיר הבא, אשר מציג בצורה הומוריסטית את סוגיית הסלקציה וההפרדה במועדונים.. **שיר הסלקציה** :

<https://www.youtube.com/watch?v=7ehUobkiR8I>

דיון בעקבות השיר

- כלפי אילו תרבויות משנה ומיעוטים כוונה הסלקציה וההפרדה במועדון?
- מה המשמעות של כך- הפרדה יכולה לפגוע בזכויות של כולם: מזרחים, ערבים, אתיופים וכו'.

ה. "טיפים" למנחה

- בהתנסות ראשונה בדיון בדילמה יש להקצות יותר זמן לכל אחד מהצעדים. לאחר כמה התנסויות ירכשו המשתתפים מיומנויות של השתתפות בדיון, ויהיה די בשיעור אחד כדי למצות את התהליך במלואו.
- רצוי שהמשתתפים ישבו במעגל. הישיבה במעגל מאפשרת לכל המשתתפים לראות זה את זה, ומשפרת את ההקשבה ואת ההתייחסות לדברי האחרים. היא מסייעת למנחה לראות את כל המשתתפים, להיות קשוב לתגובותיהם, לקלוט את שפת הגוף המרמזת על רצון להשתלב בדיון, על הסכמה או אי הסכמה.
- חשוב לעודד את מירב המשתתפים לקחת חלק פעיל בדיון. דיוני דילמה אינם דורשים הכנה מראש, או ידע ספציפי, כך שהשתתפות "פתוחה" לכל. ככל שיישמעו נימוקים רבים יותר, עשוי הדיון להיות מאתגר, פורה ומעניין יותר. בחירת דילמה שהיא רלוונטית למשתתפים והולמת את שלבי החשיבה של הקבוצה, עשויה לעורר עניין ולעודד משתתפים פסיביים.
- חשוב שהמנחה יעודד את המשתתפים להגיב ולהתייחס גם לדברי חבריהם ולא רק לשאלותיו.

בדיון, מעצם מגוון הדעות, קיים קונפליקט. ניגוד.

הגורמים לקונפליקטים

1. ניגוד במטרות ובערכים
2. ניגוד אינטרסים
3. ניגודי ציפיות
4. ניגודי דרישות
5. תקשורת לקויה
6. חוסר סובלנות וסבלנות
7. ניגודים הקשורים לאופי האנשים

אנו ננסה למעט את הקונפליקטים הנובעים מתקשורת לקויה ולא סבלנית, להקשיב ולנסות ללמוד ולחשוב על דברי האחר.

יחידת לימוד רביעית - תרבות

נושא:	<u>תרבות</u>	
	מתודות	
מטרות:	1. הכרת המושג תרבות 2. הכרת ההיבטים הגלויים והסמויים בתרבות 3. הכרת מודל הקרחון הרב תרבותי	
מהלך שיעור פתיח	1. מיצגים של תרבות - בקבוק	
הדגמה הסבר ומושגים	2. האלים משתוללים - הבנת השוני התרבותי	
קטע מסרט	3. הסבר מודל הקרחון	
הסבר ומשחק פנטומימה	4. הדומה והשונה בין תרבויות: הסבר ומשחק מחוות בעולם לפי תרבויות	
צפיה בסרטון	4. סיכום - נימוסי שולחן בעולם	סיום
ימ"ה	ידע: תרבות - סמוי גלוי מיומנות: ניתוח התנהגות לאור תרבות התנהגות: קבלת האחר	
מושגים	תרבות, מודל תרבות, ערכים, נורמות, סמלים, חיברות	
ערכים	פלורליזם	

תרבות

מהלך השיעור:

1. פתיחה: מייצגים של תרבות

מביאים מספר חפצים: כובע, חמסה, בקבוק, מפה, ציור, ועוד.
מבקשים מהתלמידים למיין- מהו ייצוג של תרבות ומה לא שייך לתרבות.
כדי שנבין מה כן ומה לא, כדאי לדעת מהי ההגדרה של תרבות:
הגדרת תרבות:

תרבות: "מערכת של ערכים, אמונות, נורמות, סמלים ועצמים חומריים המרכיבים את אורח החיים של הקבוצה מנחים את התנהגותה ומועברים בתהליך למידה חברתית לדור הבא."

תרבות הנה גם הדפוסים הנלמדים של מחשבתם והתנהגותם של בני אדם בחברה מסוימת. התרבות כוללת אמונות דעות סמלים וסימנים."

התרבות היא מערכת סמלים המשותפת לאנשים בחברה. היא מעין "דבק" שמקשר אותנו זה לזה ולאנו שקדמו לנו. היא מאפשרת לאנשים בחברה להבין בצורה דומה את ההתרחשויות. היא גם מאפשרת לאנשים לתקשר זה עם זה.

כמכלול של מרכיבים התרבות היא יצירה של בני אדם. אנחנו מקבלים אותה מאלה שקדמו לנו, אבל גם שותפים ליצירתה ולהעברתה הלאה. מכיוון שהתרבות היא מערכת של סמלים נלמדת, יש חשיבות רבה להעברת התרבות ולהמשכיותה.

בכל ההגדרות ישנה התייחסות ל**תרבות חומרית**:

-**עצמים מוחשיים** שבני אדם יוצרים, רוכשים ומשתמשים בהם כמו: בתים מכוניות, עטים, ספרים ועוד.

-**יסודות מהסביבה הטבעית** שנוצלו על ידי האדם כדי להפוך למוצרים שימושיים שמספקים צרכים אנושיים(מחסה, לבוש, מזון)

מהו הלבוש המקובל בתרבות: מחייב, זרוק, צבעוני,

מגורים: רבי קומות, בתים פרטיים?

תרבות לא חומרית - כוללת את המרכיבים הבאים:

ערכים - נורמות - סמלים, סימנים, שפה - מוסדות - טקסים-מיתוסים-דת.

מי יוצר את התרבות?

קבוצה של אנשים החיים בצוותא ומקיימים ביניהם יחסי גומלין חברתיים .
קבוצה כזו נקראת –**חברה**. "קבוצה של אנשים שקיימת ביניהם תלות הדדית
כלשהי החיים בטריטוריה (שטח) מוגדרת

- כל קבוצה של אנשים החיים במקום אחד תפתח סוג מסוים של תרבות.
(שפה, מנהגים, אמונות, לבוש, טקסים...)
- חברה ותרבות הם שני מושגים שהקשר ביניהם הדוק.
- קיומה של חברה היא תנאי לקיומה של תרבות.
- התרבות משמשת דרך לארגון וסידור החוויות המשותפות של חברי
הקבוצה, היא מנחה את התנהגותם.
- לכל חברה אנושית תרבות משלה. מכאן שאין חברה בלי תרבות ואין אדם
לא תרבותי.
- כל תרבות נוצרת על ידי קבוצה של אנשים החיים בצוותא ומקיימים ביניהם
יחסי גומלין חברתיים.

מכאן, שהמוצגים שהצגנו בהתחלה כולם הם יצירי תרבות:

כובע- סמל סטטוס של בני נוער

בקבוק- תרבות הספורט, או קוקה קולה- גלובליזציה

חמסה- סמל אתני וכו'...

2. קטע האלים משתוללים: מפגש בין תרבויות

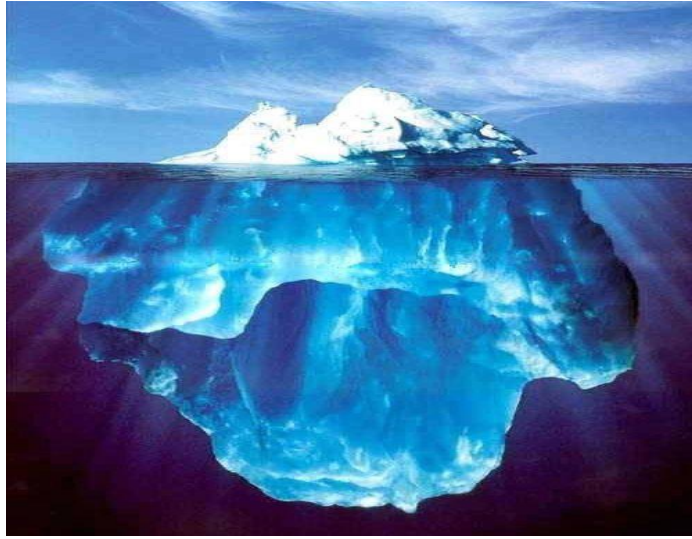
בואו נראה מה קורה כאשר הבקבוק, שבעינינו הוא ספורט, קוקה קולה-
גלובליזציה, מגיע לתרבות שלא מכירה מוצר זה, ומעניקה לו סמליות משלה:

האלים נפלו על הראש <https://youtu.be/gCQIGiXf0JA>

בכדי להבין את ההבדלים בין התרבויות השונות, בואו נכיר ונבין את מודל הקרחון
הרב תרבותי

3. מודל הקרחון הרב תרבותי - הסבר

מה אנו רואים בצילום?

- חלק מהקרחון גלוי מעל המים וחלק סמוי נמצא מתחת למים
 - החלק הסמוי של הקרחון גדול בהרבה מהחלק הגלוי של הקרחון
- כך בסממנים תרבותיים- התנהגויות, שפה, לבוש, מאכלים, טקסים ... על פי המודל יש רובד גלוי ורובד סמוי

הרובד הגלוי:

- לבוש
 - אוכל
 - ארכיטקטורה
 - שפת גוף
 - שפה
 - נימוסים
- הרובד הנסתר
- חינוך
 - חברה דתית או חילונית
 - חברה סגורה או פתוחה
 - הרגלים
 - אמונות בכלל ואמונות תפלות
 - מחוות
- הרובד נסתר וגלוי
- תרבות ואומנות ספרות, תיאטרון ומוסיקה
- טכסים
- נורמות התנהגות

לא תמיד אנו יודעים מה המקור של הרובד הגלוי, מה נסתר? מהם מקורותיו?

לדוגמא: התימניות היו נוהגות להתחתן צעירות. זוהי נורמה גלויה. יש האומרים כי היא נובעת מתוך כך שיהודיות רבות בתימן שהיו יתומות, אילצו אותן להתחתן עם מוסלמים בשל חוק שהיה בתימן כי יתומות מתחתנות עם מוסלמים מגיל 12 – (המדינה לא החזיקה מעבר לזה את בתי היתומות).

4. הדומה והשונה בין תרבויות: הסבר

לכל תרבות יש מרכיבים דומים, למשל:

- לבוש
- אכילה
- לימודים
- בילוי

ההבדל בין התרבויות הוא בצורה ובתוכן:

- שפות שונות
- מאכלים שונים
- שפה שונה
- צורות בילוי שונות

התרבות עוזרת לשרוד על ידי סיפוק צרכים אנושיים:

- בניית בתים
- השגת מזון
- טיפול בחולים
- הגנה

לכל תרבות צרכים דומים ההבדל בין התרבויות הוא בדרך מילוי הצרכים, לדוגמא:

השגת מזון: בשבט ביערות אפריקה-בצייד בחברה שלנו- קנייה בסופרמרקט

את התרבות אי אפשר לרכוש בדרך ביולוגית ולכן חייבים לדאוג להעברתה מדור לדור, תהליך הלמידה החברתית נקרא **חיברות**.

תרגיל: פנטומימה

בקש משלושה ילדים להראות מחווה ע"פ תרבות מסוימת. על יתר התלמידים לנסות להבין את משמעות המחווה. בכל פעם החלף ילדים בכל פעם בקש מכל ילד לומר באיזו תרבות המחווה מוצגת כך.

מילון מחוות:

התרבות/ חברה	המחוות	המשמעות
<ul style="list-style-type: none"> • המערבית • הבנגלית הודו • האינדו- צפון יפן • הפיגמאים מלזיה 	<ul style="list-style-type: none"> • הטיית הראש קדימה אחורה • הטיית הראש מצד לצד • הרמת שתי ידים אל החזה והורדתן בעדינות • הזזת הראש בתנועה מהירה קדימה 	כן
<ul style="list-style-type: none"> • המערבית • אינדו צפון יפן • האתיופית • הפיגמאים- מלזיה 	<ul style="list-style-type: none"> • העברת הראש מצד לצד • העברת יד ימין לפני החזה מימין לשמאל ובחזרה • קירוב הראש לכתף הימנית • השפלת עיניים 	לא
<ul style="list-style-type: none"> • המערבית • האינדיאנים בארצות הברית 	<ul style="list-style-type: none"> • קירוב האצבע אל החפץ • קירוב השפתיים אל החפץ 	להצביע על חפץ
<ul style="list-style-type: none"> • המערבית 	<ul style="list-style-type: none"> • נגיעה קלה של האצבע במרכז החזה 	

<ul style="list-style-type: none"> • היפנית 	<ul style="list-style-type: none"> • נגיעה קלה באצבע בקצה האף 	אני
<ul style="list-style-type: none"> • מערבית • האסקימואית • פולינזיה • תושבי האמאזונס 	<ul style="list-style-type: none"> • לחיצת יד • מתן מכה קלה על הראש או הכתף של השני • חיבוק ושפושף הגב • מכה על הגב 	<p>”שלום” (כאשר נפגשים)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • המערבית • שבט המאורי • הילידים באוסטרליה • הסינית 	<ul style="list-style-type: none"> • נשיקה • שפשוף אף באף • שפשוף פנים בפנים • קרוב האף אל לחיו של האדם 	ביטוי חיבה או אהבה

6. סיכום: צפיה

צפו בסרט נימוסי שולחן בעולם . יש להדגיש כי זהו רובד גלוי שכמו הקרחון, מסתיר רובד סמוי...יחסיות תרבותית- נימוסי שולחן בעולם :

<http://www.baba-mail.co.il/Content.aspx?emailid=26507&memberid=813455>

תרבות

	<u>תרבות ישראלית</u>	נושא:
מתודות		
	1. בירור מהי התרבות הישראלית 2. הבנת גורמים להיווצרות התרבות הישראלית 3. בירור- מהם הרבדים הקיימים בי שהם תוצרים של תרבות ישראלית	מטרות:
		מהלך שיעור
עבודה בקבוצות ודיון במליאה	1. בניית דגם הישראלי + דיון	פתיח
הגדים	2. מהי תרבות ישראלית?	
עבודה בקבוצות	3. הכרת התרבות הישראלית: ילאשי - ילאשי	
יצירת קולאז' חידון	4. תעודת זהות- ילאשי- בירור אישי 5. מקור התרבויות 6. סיכום	
		סיום
צפייה ויישום	סרט: בייביז, חרקירי, לחצות את הגשר - עבודה בעקבות הסרט: יישום המודל	אפשרות להרחבה
	ידע: תרבות- סמוי גלוי מיומנות: ניתוח התנהגות לאור תרבות התנהגות: בירור תרבותי	ימ"ה
	תרבות, מודל תרבות, תרבות ישראלית	מושגים
	פלורליזם	ערכים

תרבות

מהלך השיעור:

1. פתיחה: מהי תרבות ישראלית: עבודה בקבוצות

התלמידים יתחלקו לשתי קבוצות.

כל קבוצה תקבל נייר עיתון גדול עם דמות.

עליה להלביש את הדמות כ"ישראלי" - לצייר לו תלבושת על מנת לזהותו כישראלי:

ניתן לבחור מהרשימה או להוסיף...

- כובע בייסבול, כפיה, כיפה, שטריימל, כובע "טמבל"
- חולצת טי (עם כתובת באנגלית), חולצה מכופתרת לבנה, עניבה,
- ג'ינס, מכנסיים קצרים, מכנסיים צבאיות, גלביה
- סנדלים תנכיות, נעלי התעמלות, מוקסינים, מגפיים אוסטרליות, נעלי טיולים
- תיק
- אביזרים נוספים
- בועת דיבור- מה הוא אומר?

❖ דיון בעקבות הפעילות:

כל קבוצה מציגה את הדמות שלה.

- מה מייצג ה"ישראלי"
- אילו רבדים גלויים קיימים אצלו?
- מה הם מייצגים- אילו רבדים סמויים?
- מה ייחודי ל"ישראלי"
- מה מהמאפיינים גלובליים ושייכים לתרבויות נוספות?
- מה מכל זה מייצג גם אתכם?

2. מהי תרבות ישראלית

על הקירות מוצגים פלקטים עם ההיגדים. על הלוח רושמים:

תרבות ישראלית היא:

כל תלמיד נעמד ליד הפלקט עם ההיגד שהוא מזדהה איתו. ניתן גם לתלות דפים ריקים שתלמידים יכתבו מעצמם.

- תרבות ישראלית משמעותה כובע טמבל, שירי ארץ ישראל
- תרבות ישראלית היא פלאפונים הכי חדישים עם כל האפליקציות, אינסטגרם וטוויטר
- תרבות ישראלית זה מועדונים, סוף שבוע של קרחנה
- תרבות ישראלית זו שירה ישראלית, מחול ישראלי, ותיאטרון ישראלי
- תרבות ישראלית זה לדבר עברית: "כאילו... מה זאת אומרת?"
- תרבות ישראלית זה טיולים בנופי ישראל

עוברים בסבב וכל היושב ליד פלאקט מסביר מדוע בחר בהיגד זה.

האם יש תלמידים ששינו את דעתם ורוצים לזוז ל היגד אחר?

ומה באמת התשובה?

לפי הגדרת תרבות, תרבות ישראלית זה כל הדברים הללו ועוד...

3. הכרת תרבות אחרת - שבטה "ילארשי"

** זהו סיפור על התרבות הישראלית במהופך - "ילארשי=ישראל".

כמובן, אין לגלות עד הסוף זאת לתלמידים.

3. הכרת תרבות אחרת- שבט ה"ילארשי"

** זהו סיפור על התרבות הישראלית במהופך- "ילארשי=ישראל".

כמובן, אין לגלות עד הסוף זאת לתלמידים.

הסבר:

שבט ה"ילארשי" הינו שבט מוזר הממוקם לאורך חופי הים התיכון, אותו חקרו אנתרופולוגים רבים במיוחד בשנים האחרונות ולפנינו הממצאים:

חברת ה"ילארשי" מתוארת כחברה אקזוטית בעלת מנהגים מוזרים ולא רציונאליים. ל"ילארשי" כלכלת שוק מפותחת מאוד ובני השבט מקדישים חלק גדול מזמנם לפעילות כלכלית. אך גם לפעילויות נוספות.

כל קבוצה תקבל קטע ותסביר את ההתנהגות התרבותית המוצגת בקטע. ניתן לחשוב מהו הרובד הסמוי של המנהגים הגלויים.

קטע א

"...במהלך כל חייהם של בני השבט הם אוספים פפירוסים קדושים ומאמינים שאלה יעניקו להם אושר וכבוד בשבט. על מנת להשיג פפירוסים הם מוכנים להשקיע מאמץ רב, להקריב את מרבית חייהם. הם נוהגים לגשת למזבחים הפזורים על קירות באזורי המחיה שלהם. מקיימים פולחן אישי בפרטיות מול המזבח וזוכים בפפירוסים נוספים. יש מקרים בהם הפולחן מסתיים בכישלון שגורם לבני השבט עוגמת רוח ותסכול עז...."

תיאור חברתי של הריצה מסביב לכסף. התרבות הקפיטליסטית, תרבות הצריכה. הניירות (הכסף) אמורים לספק עבורנו כבוד, אושר, מעמד. מזבחי הקירות הן הכספומטים והטקס הוא הקשת הקוד הסודי וכו'.

קטע ב'

מושקעים משאבים רבים בפעילות פולחנית וטקסית. הגוף עומד במוקד הפעילות הפולחנית הזאת. בני השבט מאמינים שמראה הגוף ובריאותו חשובים מאוד. לפי אמונתם, הגוף חלש, מכוער ונוטה למחלות, והדרך היחידה לשיפור מצבו, היא באמצעות השפעתם החזקה של טקסים ופולחנים שונים לדוגמא: בכל בית מצוי מקדש אחד לפחות שבו מתבצעים טקסים ופולחנים כאלה. בבתי האח"מים ניתן

למצוא מספר מקדשים כאלה. למעשה, הרווחה של בית מסוים נקבעת על – פי מספר המקדשים הללו. יותר מקדשים – יותר רווחה. הגברים בשבת נוהגים לשרוט מדי יום את פניהם עד זוב דם באמצעות מכשיר חד

הטקסים אינם מתנהלים באופן משפחתי אלא באורח פרטי וסודי. לא מקובל לדבר על טקסים. אלו, אלא רק עם ילדים קטנים הנצרכים להדרכה מתאימה לגביהם.

תרבות הגוף-חדרי אמבטיה, גילוח, וניקיון,

קטע ג':

אנשי ה"ילארשי" מרבים לעסוק ב"ענייני הפה". הם מאמינים כי למצבו של הפה השפעה רבה על יחסיהם החברתיים וכי ללא ביצוע "טקסי הפה" היומיים עשויות שיניהם לנשור. פולחן הפה היומי – שייראה לזר דוחה ביותר – כולל הכנסה לפה של אוסף שערות קטן עם חומרים מאגיים מסוימים, והנעתו בתנועות טקסיות מוכתבות מראש. בנוסף לפולחן הפה היומי, נוהגים בני השבת לבקר מספר פעמים בשנה אצל "איש הפה הקדוש". לכוהנים אלו יש מערכת מרשימה ביותר של אביזרים, הכוללת מחטים שונות, מקדחות ואזמלים. הם נוהגים להרחיב את החורים בשיני בני השבת ולמלא אותם בחומרים מאגיים שונים המונעים, לפי אמונתם, ריקבון. מובן שתהליך הריקבון נמשך, אבל בני השבת ממשיכי לבקר אצל הכוהנים ואף לתת להם מתנות יקרות ערך. זהו פולחן מכאיב ביותר, המצביע

על הנטיות האכזריות של בני השבת.

תרבות ניקיון הפה: צחצוח שיניים ורופא שיניים

קטע ד'

"...ביום הקדוש הם נוהגים לבצע פולחן גוף, בו הם מורחים עצמם בתמיסות וצובעים חלקים מגופם, משחילים מתכות בחלקים מגופם ומתכנסים במקומות

חשוכים הומים וצפופים, נשים וגברים כאחד, ונעים שעות רבות לצלילים אופייניים לשבט...”

תרבות הבילוי בסופ"ש- איפור, תכשיטים: עגילים, פירסינג ובבילוי בדיסקוטק חשוך, הומה, רוקדים לצלילים וכדומה.

קטע ה':

בחדר המקדש ישנה קופסת קסמים בה יש עשבי מרפא, שאיש אינו יודע ממה הם מורכבים. האדם הולך לאיש מרפא והוא כותב לו משהו על נייר, בכתב סתרים. האדם

הולך למומחה לעשבי מרפא וזה מספק לו את הכתוב. את השאריות אין מסלקים אלא שומרים בארגז קסמים אשר בלב המקדש מתוך אמונה שהם מגנים על בני השבט.

מקדש" מילוח-תיב – "אדם חולה באופן רציונלי מנסה לרפא את עצמו, אך שם ברגע שאדם חולה עוזב את בני משפחתו ונכנס למקדש כל שהוא שכל המוסכמות החברתיות, מחיי היומיום משתנים. כמו למשל חשיפת הגוף לפני הכוהנים ונעיצת מחטים בו. המטפלים בו הם כוהנים וכוהנות ואף אחד לא מתווכח אתם. מטרת אותו מקדש הוא לרפא אנשים, אך חלק גדול מהאנשים שנכנסים לשם, יוצאים ללא רוח חיים.

המקשיבים – אנשים מיוחדים להם מספרים את כל הסודות והבעיות.

אנשים שאמורים להביא מרפא לכל הבעיות ושהם בעצם לא נוגעים בחולה. רק מקשיבים, והחולה ככל שיזכור יותר מידע מימי ילדותו כך קל יותר למקשיב לפתור את בעיותיו.

תרבות הריפוי: תרופות ורפואה. בתי חולים ופסיכולוג

קטע ו':

הנשים בשבט הן מוזרות ביותר. למרות שהנורמה היא צניעות, אישה, שחושפת כמה שיותר מושכת תשומת לב ואהדה, יותר מהנשים הצנועות

אגן הטבילה – שמימיו מגיעים מכלל הקהילה ובהם טובלים את כל המשפחה
בזה אחר זה. הנשים אופות ראשיהן בתנור פעם בכמה זמן, והן מאמינות שהיופי
בא דרך השיער.

נשים ואופנה, אמבטיה, ספר

קטע ז':

"...מנהגי האכילה של השבת כוללים חוקי נימוס לגבי אופן הישיבה אחיזת המזון
וגם כללים לגבי מה מותר ומה אסור לומר בזמן האכילה. אולם, במסעותיי נתקלתי
במנהג שבו חבורות מבני השבת מתקבצות במקומות מסוימים הידועים לבני
החבורה. שם מתקיים טקס אכילה באופן המנוגד לכללי ההתנהגות השולטים. אנשי
החבורות אוכלים באמצעות ידיהם החשופות ללא מקלות האכילה בעודם מניעים
את ידיהם בתנועה סיבובית מעגלית על פני מחית לבנבנה.."

כללי האכילה הנהוגים: לאכול בישיבה על כיסא ליד שולחן עם סכין ומזלג. בזמן
האוכל לא מדברים על דברים מגעילים. האכילה בחבורות - ניגוב חומוס בפיתה (בלי
סכין ומזלג...) בחומוסיה ידועה

דיון:

מהם מאפייני התרבות של השבת שראינו בקטע?

אכילה, אופנה, ניקיון, טקסים, ריפוי וכו'.

גילוי: זהו סיפור על התרבות הישראלית במהופך - "ילארשי=ישראלי".

כאשר מישוהו זר מסתכל על תרבות אחרת, המנהגים יראו לו מוזרים ושונים, הוא
יראה רק את הרובד הגלוי ולרוב לא יבין את הרובד הסמוי (הקרחון).

אילו עוד מאפייני תרבות טקסים, התנהגויות הייתם יכולים לרשום?

אפשרות: כל קבוצה תרשום סיפור בסגנון על מאפיין תרבותי: בית הספר, משחק
כדורגל, בילוי בים בשבת וכו'

4. תעודת זהות- מה בי תוצר של תרבות ישראלית

כל אחד יקבל גיליון דך גדול (A5 או גיליון נייר עיתון).

כל אחד ימלא את תעודת הזהות הישראלית שלו. כדאי להביא עיתונים ובמקום לרשום את התשובות עליהם לגזור ולהדביק מייצגי תרבות מהעיתון, בהתאם לשאלות שיכתבו על הלוח:

1. מהי מילת הסלנג השגורה ביותר בפיך?
2. איזה ספורט ישראלי אתה הכי אוהב?
3. איזה סרט ראית לאחרונה?
4. מה המאכל המועדף עליך?
5. זכית בכרטיס להופעה. לאיזו הופעה תלך?
6. איזה שיר ישראלי אתה הכי אוהב?
7. מהו החג \ מועד האהוב עליך?
8. מהו המקום שאתה הכי אוהב בארץ?

כל תלמיד תולה את הדף שלו והתלמידים מסתובבים בחדר.

❖ שיחה בעקבות תעודת הזהות התרבותית:

- האם אתם תוצר של תרבות ישראלית?
- אם הייתם גרים בחו"ל הייתם כותבים אותם דברים?
- מה הכי משמעותי מבחינתכם בהשפעתה של התרבות הישראלית עליכם?

5. חידון המקור התרבותי

כפי שדיברנו, למיצגי התרבות רובד סמוי- מקור שממנו היא באה. בואו נברר מקורות של ביטויי תרבות ישראלים :

המקור	התוצר התרבותי	
סלנג מהשפה הערבית המדוברת	המילה " אחלה"	1
על שם יום מותו של האפיפיור (מנהיג הכנסייה הקתולית) סילבסטר הראשון	חגיגות הסילבסטר	2
מנהג שהתפתח בארץ בשנות ה , 20 -היה נהוג לשבת לשיר לאחר סיום מטלה חקלאית מפרכת	שירה בציבור...	3
נעמי שמר – עוד יש מפרש לבן באופק מול ענן שחור כבד כל שנבקש לו יהי. על פי השיר המפורסם של הביטלס, " let it be "	הביטוי - " לו יהי"	4
אבולוציה מהמילה " hello " באנגלית	להגיד : " הלו " כשעונים לטלפון	5
מגיע מאוסטרליה, על פי המשפט בסרט : "3rd time, and I'll scream..." פעם שלישית אני אצעק.	הביטוי "פעם שלישית גלידה"	6

סיכום :

אז מהי התרבות הישראלית?

זו שאלה מורכבת וגדולה- האם היא הפלאפל, ההליכה לים בשבת, הסלנג, החגים, ירושלים?

בכל מקרה, ניסינו להבין מה רלוונטי/ משמעותי בתרבות הישראלית עבור כל אחד.

ניתן לסיים, או להקרין בשיעור הבא את אחד מהסרטים הבאים בנושא תרבויות שונות. הסרטים נמצאים בוואלה V.O.D

בייביז- 4 תינוקות נולדים בעולם : השוני בהתייחסות התרבותית לילדה ותינוק ביפן, קניה, ארה"ב ומונגוליה

חראקירי - סרט נדב אייל (ערוץ 10). סרט המתאר את התרבות היפאנית המביאה לכך שיש כיום פחות ילדים ביפן. היפאנים לא מולידים ילדים.

לחצות את הגשר- הצלילים של איסטנבול

קונפיציוס: כדי להבין תרבות של מקום, עליך להקשיב למוזיקה שהיושבים יוצרים. מוזיקה יכולה לספר הכול על מקום מסוים. המוזיקה (כראי התרבות) בטורקיה- גשר בין יבשות

-

תרבות

	מה שרואים מכאן קבוצות בחברה הישראלית	נושא:
מתודות		
	1. הכרת השפעת תעתועי ראייה על התפיסה 2. הבנת הקשר בין עיוותי ראייה לתרבות 3. הכרת השסעים בחברה הישראלית 4. הכרת היכולת לצאת מ"הנבערות התרבותית"	מטרות:
		מהלך שיעור
מצגת והסבר	1. מצגת תעתועי ראייה	פתיח
ניתוח תמונות- עבודה בקבוצות	2. ניגודים בחברה הישראלית- תמונות	
		סיום
	ידע: תפיסות מבוססות תרבות מיומנות: הפרדה בין תפיסה (פרשנות) ומציאות התנהגות: יישום בחיי יום יום	ימ"ה
	תפיסות, תרבות, עיוותי ראייה	מושגים
	פלורליזם,	ערכים

מה שרואים מכאן - קבוצות בחברה הישראלית

1. מצגת תעתועי ראייה - אשליות אופטיות

הצג לתלמידים מצגת או תמונות עם תעתועי ראייה.

ניתן להשתמש במצגת זו, תמונות מהנספח, מצגת אחרת או תמונה בודדה.

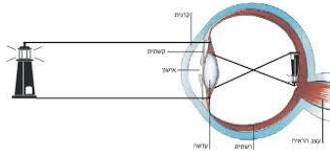
https://youtu.be/f12u_FV1VfU מצגת תעתועי ראייה

תמונה - מה רואים בתמונה? <http://www.extremefunnyhumor.com/pic180.htm>

❖ דיון בעקבות תעתועי ראייה :

מדוע כל אחד רואה משהו אחר?

הרי המציאות כביכול, אותה מציאות?

הסבר

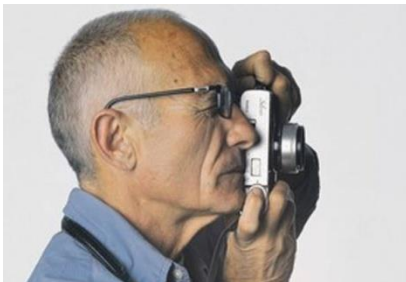
העין שלנו רואה דבר, מעבירה את ה"תמונה" למח, המח שלנו עושה פרשנות, דרך ידע קודם, אמונה, תפיסה וכו'.

כך זה בתמונות, כך זה בתקשורת, כך זה עם אנשים. (כפי שלמדנו במודל התקשורת)

2. החברה הישראלית ניגודים

אלכס ליבק - צלם

ראו את מצגת הצילומים של אלכס ליבק.

ניתן גם לחלק את התמונות לכל זוג. כל זוג יתאר בתמונה את הקבוצות המוצגות בחברה הישראלית ואת הניגודים המוצגים בתמונה.

לאחר כל צילום על התלמידים להגיד מהם הניגודים/ השסעים/ הקבוצות השונות בחברה הישראלית.

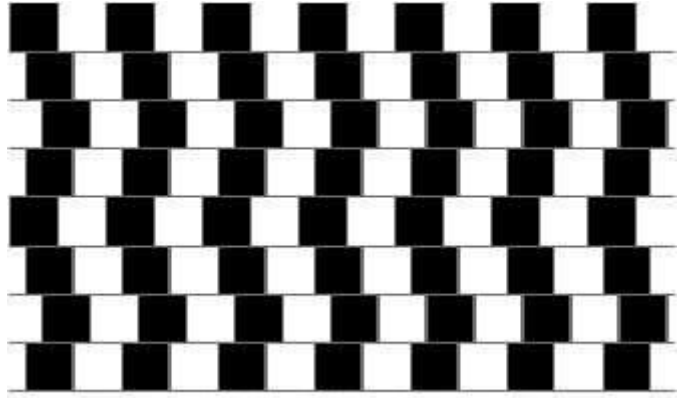
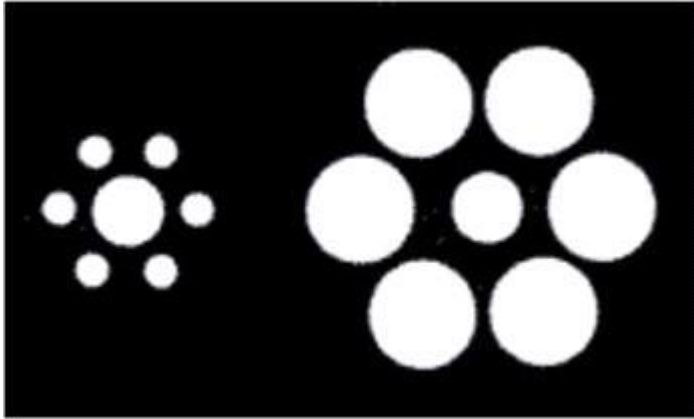
כיצד ניגודים אלו באו לידי ביטוי אומנותי בתמונות?

יש ליצור רשימה על הלוח: דתות, דתיים חילונים, ערבים יהודים, עניים עשירים, נשים גברים ..

נספח 1- תעתועי ראייה

תעתועי ראייה- אשליות אופטיות

נספח 2 – מצגת אלכס ליבק

אלכס ליבק הוא צלם ישראלי, המתעד את החברה הישראלית דרך צילום ישיר, שאינו מבוים.

נולד בתל אביב בשנת 1944. אביו, משה ליבק, עלה לארץ ב1922. בהיותו בן 15 או 16 קיבל את מצלמתו הראשונה, מידי אביו, שהיה צלם חובב.

בשנת 1967 סיים לימודי פסיכולוגיה ופילוסופיה באוניברסיטת תל אביב ונסע לברזיל. שם תיעד יחד עם אנתרופולוג את התושבים המקומיים ואת סביבתם.

עבר ללונדון, למד צילום ועבד כצלם בBBC.

בהמשך נע בין ברזיל, לונדון פריס ולוס אנג'לס שם הציג תערוכות רבות.

ב1973 חזר לישראל והיה לצלם עיתונות אשר מצלם את החברה הישראלית, ויותר מכל- ניגודים.

דתות בישראל

חילונים דתיים

תרבות

	נושא:	הרחבה: מה שרואים מכאן- "ישראלי" בחברה הישראלית
מתודות		
	מטרות:	הבנת הקשר בין תרבות, זהות ואומנות בחברה הישראלית מתוך סרט על הצלם אלכס ליבק
	מהלך שיעור	
צפייה בסרט	פתיח	1. סרט על הצלם אלכס ליבק
יצירה		2. יצירת דיוקן עצמי "ישראלי" אישי.
	סיום	
	ימ"ה	ידע: דיוקן עצמי מיומנות: אני בתרבות הישראלית התנהגות: יצירת דיוקן עצמי "ישראלי"
	מושגים	דיוקן עצמי,
	ערכים	

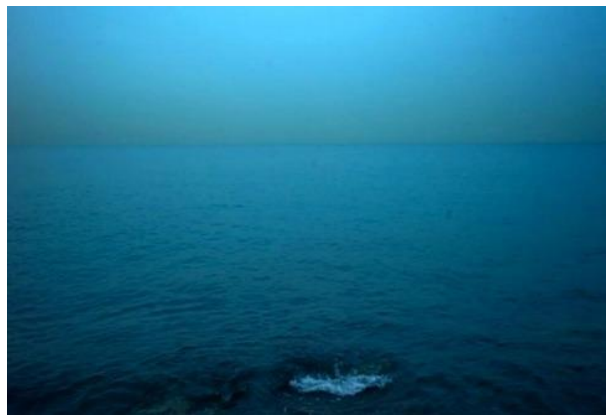
הרחבה: מה שרואים מכאן- "ישראלי" בחברה הישראלית

1. צפיה בסרט על הצלם אלכס ליבק- דיוקן

סרט בערוץ 8- גיבורי תרבות, על אלכס ליבק. סרטו של אורי סיון.
<https://youtu.be/0s8MMU8UwTI> - אלכס ליבק סרט

הסרט נפתח בצילום של הים. אורי סיון מספר לצופים שהוא ממתין לליבק אשר אמור להגיע יחד עם דיוקן עצמי שצילם לתערוכה מיוחדת של דיוקנאות בה הוא משתתף לראשונה. אלא שהדיוקן העצמי של ליבק הוא תמונה של ים שקט עם מערבולת קטנה בקצה התמונה. סיון ראה בהצגה העצמית של ליבק הזמנה לפענוח אניגמה. "מי שבא ואומר על תמונה כזו 'זה הדיוקן שלי', מציב הרבה סימני שאלה. זו איזושהי התגרות של אמן בסביבה שלו כדי ליצור שאלה שתוביל דווקא לפתיחות גדולה יותר". ואכן ההתגרות הזו של ליבק הובילה לתהליך של חשיפה שמתרחש לאורך הסרט. ליבק וסיון עוברים בעקבות אותו דיוקן תלוי תהליך טיפולי של פוטו תרפיה שמזכיר במידה רבה את המהלך שעובר פולמן ב"וואלס עם באשיר", בו סיון (המצויר) צופיע בתפקיד החבר והמטפל אשר מניע את הגיבור להעמיק אל תוך הזיכרון הרודף והתמונה הלא מפוענחת.

"התגרות של האמן בסביבה שלו". הדיוקן העצמי של ליבק (צילום מסך מתוך הסרט)

2. יצירת דיוקן עצמי- אני ישראלי

כל תלמיד יצייר, ייצור, יצלם דיוקן "אני ישראלי" עצמי, בהשראת הדיוקן של אלכס ליבק מהסרט.

תרבות

	ששת הכובעים-דה בוונו קונפליקטים בחברה הישראלית	נושא:
מתודות		
	1. הכרת מבנה החשיבה 2. הבנת הכלי – ששת הכובעים של דה בוונו 3. יישום: דיון בנושא: קונפליקט בחברה הישראלית דרך ששת הכובעים.	מטרות:
		מהלך שיעור
הסבר	1. הסבר חשיבה	פתיח
מצגת כרטיסיות	2. הסבר כובעי דה בוונו-	
	3. יישום המודל	
דיון	4. דיון בקבוצות המחולקות ל6 משתתפים או דיון מליאה מול כולם	
	5. סיכום	סיום
	ידע: ששת הכובעים מיומנות: דיון התנהגות: דיון המפתח חשיבה	ימ"ה
	ששת הכובעים	מושגים
	סבלנות, הקשבה, יצירתיות	ערכים

ששת הכובעים דה בוונו - קונפליקטים בחברה הישראלית

1. הסבר חשיבה:

כשאנו חושבים, אנו מנסים לעיתים קרובות לעשות דברים רבים מדי בו-זמנית:

אנו מסתכלים על העובדות הקשורות בדבר. אנו מנסים לבנות טיעון הגיוני. רגשותינו נכנסים לתמונה. אנו מנסים להגות רעיון חדש. אנו מנסים לראות אם הרעיון שלנו יעלה יפה ועוד... כל זאת, אנו עושים באותו זמן.

הקושי העיקרי בתהליך החשיבה שלנו הוא הבלבול.

אנו מנסים לחשוב בכיוונים רבים מידי בבת אחת- רגשות, מידע, הגיון, תקווה ויצירתיות פועלים בתוכנו בו בזמן.

מודל "ששת כובעי החשיבה" מסיע לנו לחבוש בכל פעם כובע אחר, שיגדיר עבורנו את סוג החשיבה המתבקש.

זוהי טכניקת חשיבה לפתרון בעיות ולקבלת החלטות אפקטיבית. זה כמו בהדפסה- אנו רואים פס צבע אחד העשוי מצבעים רבים ביחד.

2. הסבר ששת הכובעים דה- בוונו

כדי לחשוב יצירתי יותר, מגוון יותר, לפתוח את החשיבה, פיתח דה בוונו את ששת כובעי החשיבה.

מצגת הסבר (מצורף בנספח)

(סרט באנגלית למורה) https://youtu.be/3Mtc_CBTleI

הסבר דה בוונו חשיבה

מודל ששת כובעי חשיבה – אדוארד דה בונו

עיקרון ששת הכובעים שפיתח אדוארד דה בונו, רופא, פסיכיאטר ופילוסוף. דה בונו פיתח שיטה העוסקת בכלי חשיבה יצירתית המאפשרת קבלת החלטות בזמן קצר ובצורה ממוקדת. במודל ששת כובעי החשיבה אנו ממקדים את החשיבה בהתאם לצבעי הכובעים כל כובע בצבע מסוים מסמל סוג אחר של חשיבה. מטרתם של שישה כובעי החשיבה היא לפשט את תהליך החשיבה, כך שהאדם החושב יוכל להשתמש ברגע נתון בסוג אחד של חשיבה-במקום להפעיל את סוגי החשיבה השונים בו בזמן. מהי הדרך הטובה ביותר לבצע את פעולת החשיבה? איך נחליט האם לאמץ רעיון מסוים או לדחותו? איך נעלה רעיונות ונבחר את המתאים ביותר? אדוארד דה-בונו, בספרו "שישה כובעי חשיבה", טוען שכל נקודות המבט חיוניות. על מנת לקבל תמונה כוללת וטובה עלינו להסתכל לכל הכיוונים. לדבריו, אכן אנשים באופן טבעי משלבים את כולן. אלא מה, הם מנסים לעשות הכול ביחד ואז... נוצר בלבול כי אנחנו מכניסים הגיון, רגש, יתרונות, חסרונות, הכול ביחד. הפתרון על פי בונו הוא להתמקד בסוג אחד של חשיבה בכל רגע נתון ולסכם לאחר בדיקה, שמיעה והתעמקות מהי ההחלטה הטובה ביותר.

להלן תיאור כל אחד מהכובעים ותפקידו

הכובע הלבן-כובע המידע:

הכובע הלבן אינו נותן פירושים והסברים ואינו מביע את דעתו. משתמשים בו לרוב בתחילת השיחה. דנים בו - לאיזה מידע אנחנו זקוקים כדי לגבש החלטה, היכן ניתן להשיגו, איזה מידע קיים בידינו ומה חסר, וכמה זמן דרוש כדי להשיגו.

הכובע האדום - הכובע הרגשי:

מה התחושות שיש לנו לגבי הנושא, מה האינטואיציה ותחושות הבטן אומרות לנו, איזה רגשות עולים אצל כל אחד מהמשתתפים. חשוב לקבל את תחושותיו ורגשותיו של כל אחד ללא כל שיפוט, ולאדם עצמו אין צורך להסביר את רגשותיו. מה אני מרגיש בקשר לעניין כרגע? מהי תחושת הבטן שלי? בכובע אדום מדברים על דברים לא נשלטים: תשוקה, דם, רגשות. הכובע האדום חלק שמייצג את מה שאני רוצה כאן ועכשיו, אני לא מתחשב בנסיבות, בדברים אחרים זוהי חשיבה מהבטן, לא חשיבה מהראש.

הכובע השחור- חשיבה ביקורתית סנגורו של השטן:

כל אחד אומר מה אמצעי הזהירות שצריך לנקוט בסוגיה הזו, מה יכולות להיות הבעיות, מה הסיכונים, האם הרעיונות ישימים? מהן ההשלכות השליליות? מהן הסכנות והבעיות הכרוכות בכך? הכובע השחור מייצג את נקודות התורפה את חצי הכוס הריקה.

הכובע הצהוב- זהו כובע האופטימיות:

מה התועלת שבכל הרעיון, מה היתרונות? כיצד ניתן להפעיל את הרעיונות. כובע זה מכריח את האנשים, גם הפסימיים ביותר, לחשיבה אופטימית וחיובית. זהו אחד הכובעים החשובים. מומלץ מאד להשתמש בצהוב לפני השחור. **כובע צהוב-חשיבה חיובית ובונה.** מדוע טוב לנהוג כך? איזו תועלת תצמח מזה? מהם יתרונות הרעיון? זהו הכובע החיובי, בכל דבר מוצא את היתרונות- חצי הכוס המלאה.

הכובע הירוק - החשיבה היצירתית:

איזה רעיונות נוספים יש למשתתפים, מה הם החלופות, איך ניתן להתגבר על הקשיים שהועלו בכובע השחור. האם ישנן הצעות והשערות? האם אפשר לחשוב על רעיונות חדשים? האם קיימים כיווני חשיבה שלא בחנו?

הכובע הכחול - זהו הכובע של הפיקוח והבקרה.

איך ננהל את הדיון בצורה הטובה ביותר, האם כל אחד התבטא, האם אנחנו עומדים במסגרת הזמן, האם אנחנו מתקרבים למטרה. היכן נתחיל, מהו לוח הזמנים, מהם היעדים ובאיזה כובע נשתמש. את הכובע הכחול יכול לחבוש כל אחד מהמשתתפים.

זהו כובע בו אני צריך לקחת את כל אחד מהכובעים ולהבין מה הם אומרים באופן כללי על החשיבה שלי. היכולת לזהות מהו הכובע הדומיננטי, להפעיל את הכובע החסר-החיבור בין כל הכובעים.

בואו נתראש את מודל "שש כוכבי החשיבה"

לפניך תיאור מקרה - בו אדם נדרש לקבל החלטה.
קרא את תיאור המקרה וצנה:

במהלך שנת הלימודים, יוסי החליט לעבוד במלצרות כדי לחסוך כסף. לאחר כמה חודשים דורי הצליח לחסוך לצמח סכום יפה. יוסי מתלבט מה לעשות עם הכסף שחסך. מצד אחד יוסי מאוד אוהב מחשבים והוא לקוק למחשב חדש במקום המחשב הישן שיש לו. מצד שני, יש לו הזדמנות לקנות בלדים יפים כיוון שהוא תמיד לוכד להצרות לוצאות לאבי הופעתו החיצונית - "זה לא נחשב", "זה לא זה", "מה אתה לובש את הסמרטוטים האלה?".

יוסי מתלבט מה עליו לעשות בכסף שהשתכר - האם לקנות את המחשב שהוא כה רוצה או לרכוש בלדים ולהראים חלק מהחבורה?

כובע לבן - תאר את הצובקות.

1. כובע אדום - תאר את התחושות והרצות של יוסי לאבי כל אפשרות.
2. כובע צהוב - רשום את היתרונות לאבי כל אפשרות.
3. כובע שחור - רשום את החסרונות לאבי כל אפשרות.
4. כובע ירוק - חשוב על רציונות נוספים לאבי האפשרויות של יוסי, רציונות יצירתיות של אולי לבצע את שתי האפשרויות שהוא רוצה?
5. כובע כחול - להתבונן על כל התמונה שהתקבלה עד כה ולהאיץ להחלטה.

3. יישום המודל:

המורה לספרות הודיעה על בוחן פתע לכיתה למחרת היום. כיצד כל אחד מבעלי הכובעים יגיב?

- ❖ הכובע הלבן יאמר: השאלות לבוחן ידועות (ש.ב. האחרונים): יש יום שלם עד לבוחן; תכננתי דברים אחרים אחה"צ
- ❖ הכובע האדום יקפוץ: אוף! אין לי כוח! מעצבן כל כך! או – יש! אני שמח, סוף סוף יש לי סיכוי לשפר את הציון
- ❖ הכובע השחור יתריע: אין מספיק זמן להתכונן; המורה צפויה להפתיע עם שאלות קשות
- ❖ הכובע הצהוב יכול לומר: זו הזדמנות מצוינת - זה יעזור לי לזכור את החומר למבחן בסוף השנה
- ❖ הכובע הירוק יהיה יצירתי: אני אכין פתקאות עם התשובות ואתלה במקומות שונים בבית; נשב כמה חבר'ה ללמוד.
- ❖ אולי אנסה לשכנע את המורה לדחות את הבוחן בשבוע?
- ❖ הכובע הכחול יחשוב – מה הדבר הטוב ביותר שאני יכול לעשות עם בוחן הפתע - להתעצבן? לחשוש? להיות אופטימי? לעבור את זה בכיף?

אילו מהכובעים רלוונטיים לדיון כרגע? מה יקדם אותי לקראת הבוחן?

למורה: המטרה בשלב זה היא שכל הכיתה תלמד להבחין בין צורות החשיבה השונות. **מומלץ לשים את הדגש על החשיבה של הכובע הכחול**

לאור המצב הנתון בו יהיה בוחן פתע, מה יקדם אותי כעת? אפשרות לניתוח: אם אחבוש רק את הכובע האדום ואתמקד בכעס שלי או הפחד שלי, זה לא יוביל אותי לשום מקום. מאידך, כדאי גם לא להיות באופוריה מזהירה וכן להקשיב לקול השקול של הכובע השחור, המתריע כי הזמן קצוב ולחשוב עם הכובע הירוק על דרכים יצירתיות ואפקטיביות להתמודד עם המצב...

4. הפעלת דיון ע"פ ששת הכובעים :

התלמידים יושבים במעגל (ניתן למנות תצפיתנים).

כל אחד מהם מקבל כובע בצבע אחר ואת מאפייני החשיבה שלו.

בוחרים נושא, והקבוצה שבמעגל דנה בו. כל אחד ממשתתפי המעגל מביע דעתו בנושא לפי מאפייני הכובע "שלו".

הצופים עוקבים אחר הנעשה ומנסים להבין איזו גישה מציג כל אחד מ-6 המשתתפים במעגל (שיטת האקווריום).

לאחר דיון של כ-20 דקות, מציג המנחה את השיטה ומסביר אותה לכל המשתתפים. ניתן לתרגל אותה שוב ושוב בהזדמנויות שונות, בנושאים שונים בהם מנסים לבדוק זוויות שונות של הדילמה, או בנושאים בהם מנסים להגיע להחלטה, תוך דיון בכל היבטיה.

ניתן להשתמש בדף 6 הכובעים ולכתוב ליד כל כובע מה הוא אומר.

דילמות:

דילמת הספורטאי העולה החדש מרוסיה כבעל זכות הצבעה:

ולדימיר הוא קופץ במוט מצטיין, אשר עלה לארץ מאוקראינה לפני כשלוש החודשים. הוא איננו יודע עברית ועדיין אינו מכיר את ההמנון הישראלי. בינתיים, הצטרף ולדימיר לאימוני הנבחרת הישראלית לקראת אליפות אירופה הקרבה, ובקרוב יתחיל ללמוד באולפן.

האם ולדימיר יכול לייצג את ישראל בתחרויות בינלאומיות ?

בקרוב יערכו בחירות בארץ, ולדימיר צופה בתשדירי הבחירות בשפה הרוסית. אחת המפלגות מציעה לא לאפשר לעולים חדשים שנמצאים בישראל פחות משנתיים להצביע, בטענה שהם עדיין לא מכירים את הפוליטיקה הישראלית, ולכן הם נתונים להשפעתם של גורמים פוליטיים שונים

האם יש לתת לוולדימיר להצביע בבחירות?

❖ שאלות לדיון:

האם הקריטריון לייצוג ישראל ולהשתתפות בבחירות בה צריך להיות טכני (פרק הזמן שנמצאים בארץ) או מהותי (רמת ההזדהות עם מדינת ישראל, לדוגמה) (מה קודם למה – השתתפות בבחירות או ייצוג המדינה)? כיצד אי-הצבעה יכולה להשפיע על תחושתו של ולדימיר כעולה חדש? אפשר להרחיב את הדיון בהעלאת נקודות נוספות: שאלת גיוס המידי של עולים. הוספת כיתוב ברוסית ואמהרית לשילוט הכוונה. ערוץ טלוויזיה ישראלי ברוסית.

2. זילמת צנזורה בפרסומות ושידורים ביום כיפור

על שולחנו של יו"ר מועצת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, הונחו כמה תלונות של נציגי הציבור הדתי במועצת הרשות השנייה בדבר פרסומות פרובוקטיביות. פרסומות אלו, כך נכתב בתלונות, פוגעות ברגשות הציבור הדתי ואינן מאפשרות לו צפייה חופשית בטלוויזיה. דרישת המתלוננים היא לפסול פרסומות אלה לאלתר. האם על יו"ר הרשות לפסול פרסומות אלו לשידור?
אחת המפלגות המתמודדות לכנסת הקרובה דורשת במצע הבחירות שלה לאפשר שידורים בטלוויזיה במהלך יום כיפור, בטענה שיש הרבה ישראלים שאינם צמים והם אינם צריכים לסבול בגלל כל השאר.

האם יש לאפשר שידורי טלוויזיה ביום כיפור?

❖ שאלות לדיון:

האם יש צדק בתלונות שהוגשו ליו"ר הרשות, האם יש צדק בדברי הדורשים שידורים ביו"כ? בדבריהם? האם התחשבות ברגשות רלוונטית רק במקרה שמדובר ברגשות דתיים? האם רצוי ליצור תקדים ולהתחשב בדרישתם של המבקשים לקיים שידורים ביום הכיפורים? האם חקיקות בנושא צנזורה קשורות בהכרח לקונפליקט דתי-חילוני או שהן עניין ערכי-מוסרי כלל-חברתי? שמירה על יום כיפורים בארץ במתכונתה הנוכחית היא שמירה על צביון דתי או על צביון יהודי? אפשר להרחיב את הדיון בהעלאת נקודות נוספות: הפעלת תחבורה ציבורית ופתיחת מועדונים בשבת. נישואין אזרחיים או נישואים ברבנות.

3. דילמת השר הערבי והשגריר הדרוזי מר יוסוף קאיז,

אלוף משנה במילואים, לשעבר קצין מצטיין בצה"ל, ראש מועצת בית-ג'אן, בעל תואר שני במדעי המדינה ובכלכלה, אדם מקצועי ואמין, מועמד להיות שגריר ישראל בוונצואלה. **האם מר קאיז יכול לכהן כשגריר ישראל?**

ד"ר נעים חורי הוא רופא ילדים, ערבי-ישראלי, תושב יפו, חבר מועצת העיר תל-אביב-יפו. כרגע הוא משובץ באחד המקומות הראשונים ברשימה גדולה (לא-ערבית) לכנסת. לאחר הבחירות, שבהן זכתה מפלגתו לרוב גדול, הוא מועמד להיות שר החוץ של ישראל. **האם ד"ר חורי יכול לכהן כשר חוץ?**

❖ שאלות לדיון:

- עם איזו דילמה היה לכם קשה במיוחד להתמודד?
- איזו דילמה הייתה מכעיסה או מקוממת במיוחד?
- האם נתקלתם בעבר בדילמות דומות?

איך בחרתם לפעול באותן סיטואציות? בשלב זה, יש לבחון את נושאי הדילמות בצורה רחבה יותר: על מי מוטלת האחריות להשתלבות חברתית של אזרחים המשתייכים לקבוצת מיעוט, עליהם עצמם או על החברה כולה? אם האחריות (כולה או חלקה) מוטלת על החברה, כיצד עליה לגרום לשילובם שלאזרחים המשתייכים לקבוצת מיעוט – בחקיקה, בחינוך, בדרך אחרת? כיצד אתם רואים את היחסים בין המגזרים השונים בעתיד?

<http://unityprize.org/data/upl/files/4.pdf>

דיון דילמה- אחדות מתוך שונות

5. סיכום:

❖ **דיון בעקבות כובעי דה- בונו:**

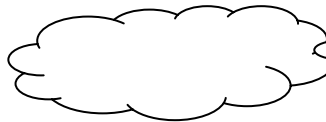
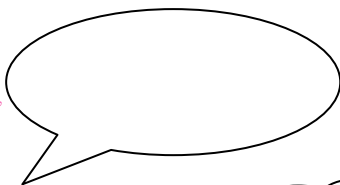
1. מה החשיבות של כובע בחיינו?
2. איך אנחנו יוצרים דיאלוג בין הכובעים?
3. מה החשיבות של העלאת הדיאלוג?
4. איך התקדמתי לעבר החלטה בעזרת הכלי הזה? מה עוד יעזור לי?
5. למה עוד הכלי יכול לשמש אותנו?

ניתן להוסיף שאלות-

1. איזה כובע הכי דומיננטי אצלי?
2. איזה כובע הייתי רוצה שיהיה הכי בולט?
3. מי הדמות שהכי משפיעה עליי?
4. האם הכובע של הדמות הוא זה שגם אני חובש?
5. האם הכובע הכחול שלי נותן לכובעים לא נכונים להשפיע?

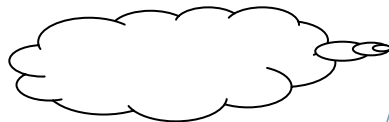
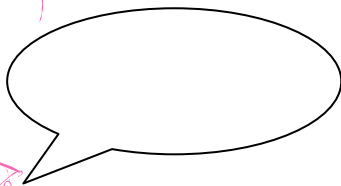
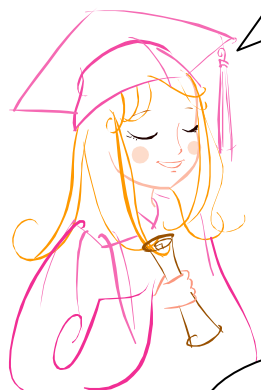
כובע לבן

כובע צהוב

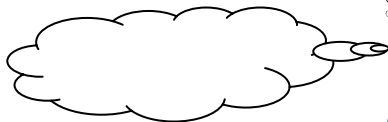
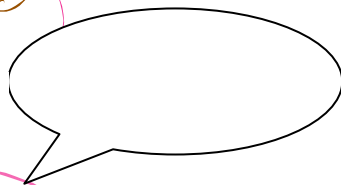
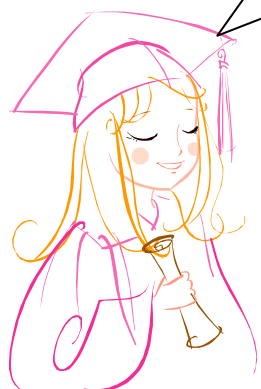
כובע שחור

כובע אדום

כובע כחול

כובע ירוק

יחידת לימוד חמישית - ערכים

<u>נושא:</u>	<u>שדרת הערכים</u>	
		מתודות
מטרות:	1. בירור ערכי- מה חשוב לי בחיים 2. מה בין ערך לנורמה 3. מה הייתי רוצה שיהיו ערכי	
מהלך שיעור	1. מהו ערך- דילמת הנהר	סיפור ודיון
פתיח	2. הסבר ערכים	הסבר והמשגה
	3. בירור סולם הערכים האישי-מכירה פומבית של ערכים דיון	משחק- מכירה פומבית
	4. מדד הערכים הקבוצתי- נייר קרפ	סבב
	5. ערכים הלכה למעשה	עבודה בקבוצות
	6. דיון ערכי בעקבות סרט- התנגשות בין ערכים	צפייה מונחית ודיון
סיום	7. גלולת הפלא- האם אפשר לשנות ערכים	דיון
ימ"ה	ידע: בירור ערכי אישי מיומנות: זיהוי ערכים בזמן קונפליקט ערכי התנהגות: התנהגות לאור ערכי	
מושגים	ערך, נורמה	
ערכים	התנהלות לאור מפה ערכית מודעת	

שדרת הערכים

1. דילמת הנהר (מבוסס על סיפור של רונית גולדברג- מרכז מטרות)

הסיפור מספר על חמישה חברים שיוצאים יחדיו לטיול תרמילאים בדרום אמריקה. החבורה מונה ארבעה בחורים ובחורה אחת, כאשר אחד הבחורים הוא בן זוגה של הנערה והם מתכננים להינשא לאחר הטיול. במהלך הטיול יוצאת החבורה לשיט קיאקים, אך הנהר בו הם שטים סוער, הקיאק מתהפך וכל החמישה שוחים לגדות הנהר, אך אינם מגיעים לאותה גדה. אל הגדה האחת מגיעה החבורה שכינוייה הוא L, מתבוננת סביבה כדי לחפש את החבר שלה, אך מגלה שלא הגיע אתה, ונמצאים איתה רק שניים מהבחורים האחרים בחבורה שכינויים R ו B. החבר שלה המכונה T והבחור האחרון בחבורה המכונה S הגיעו לגדה השנייה. L מיד נעשית אחוזת תזזית ורוצה להגיע במהירה אל הגדה השנייה כדי להתאחד עם בן זוגה T, אך היא יודעת שכוחותיה לא יעמדו לה לצלוח את הנהר לבדה. היא מתעשתת מיד ופונה ל R – ומבקשת ממנו לעזור לה לחצות את הנהר כדי להגיע לחבר שלה עכשיו.

R שהוא ידיד טוב שלה מתבונן בה ארוכות, אחרי הכול היא ידידתו והוא היה רוצה לעזור לה, ולאחר מכן מתבונן בנהר ורואה שהוא סוער. הוא עושה הערכת מצב ואז אומר לה: " מצטער, עד שהנהר יירגע אינני יכול להעביר אותך, אני לא מוכן לקחת סיכונים". אבל L רוצה להיות עם החבר שלה עכשיו ומיד ואין לה סבלנות לחכות, ולכן היא ניגשת ל I – ומבקשת אף ממנו לסייע לה I אומר לה: "אני מאוד רוצה לעזור לך, אבל אני לא יודע מתי יבואו לחלץ אותנו, בינתיים נורא משעמם פה, ואם תלכי יהיה יותר משעמם ואני בודד... אז בואי נעשה "עסקה", תישארי פה היום בלילה תשני לידי, ומחר אני מבטיח לעזור לך לחצות את הנהר". בלית ברירה L מקבלת את הצעתו של I, שאכן מקיים את הבטחתו ולמחרת מסייע לה לחצות את הנהר L. המאושרת רצה אל T החבר שלה, ומספרת לו את הקורות אותה מאז התהפך הקיאק.

T. שומע את סיפורה ומתמלא כעס: "אני אמרתי לך לעשות את זה? לכי מפה, אני לא רוצה לראות אותך L המומה ובוכייה מתגובתו של בן זוגה, ואז ניגש אליה S מניח יד מנחמת על כתפה ואומר לה: "אל תבכי, אני אוהב אותך, מאז ומתמיד אהבתי אותך!"

הסיפור כמובן מעורר תמיהות: מה לטלנובלה הזו ולערכים ?

- א. על כל תלמיד לדרג מ 1-5 בהתאם לדמות שהכי אהבתם- 1 והכי פחות-5.
- ב. לאחר הדירוג מגלים מהו הערך שעומד מאחורי כל דמות.

כל דמות מייצגת ערך. (אך ניתן לראות גם ערכים אחרים...)

L – אהבה, דבקות במשימה, יש אפשרות לראות - אגוצנטריות ופזיזות

R – אחריות, שיקול דעת ומתינות ניתן לראות גם חוסר החלטיות

I – יוזמה ניתן לראות גם אופורטוניסט ותועלתני

T – יושר, נאמנות, אמת, הוגנות, ויש הרואים בו אדם שתלטנות

S – רגישות, אכפתיות ניתן לראות אגואיסטיות

ג. דיון: האם ישנה הלימה בין הערכים שלכם לבין הדירוג שנוצר?
האם אתם יודעים אילו ערכים חשובים לכם יותר ואילו פחות?

2. הסבר- מהו ערך:

המורה יקרא היגדים. מי שמסכים עם ההיגד יקום.

- כאשר אני נתקל בקשיים בבחינה, אני נוטה להיעזר בשכן או בפתק.
- כל ילדי ישראל נהנים מחוק חינוך חובה חינוס.
- האוכל היה ממש זוועה, אבל לבעל הבית אמרתי שהארוחה טעימה.
- מפעל התנדבות למען קשישים עריריים הוא בעל חשיבות עליונה.
- זו ארץ בה נולדנו, ארץ בה נחיה, יהיה מה שיהיה.
- סליחה, שילמתי עבור חמש מחברות בלבד, וקיבלתי שמונה, הנה השלוש מיותרות.
- חוקי המסים בישראל מתייחסים לכל אזרח במדינת ישראל בצורה שווה, ללא הבדלי דת, גזע ומין.
- זו לא בעיה שלי אם יש חריגים בחברה. מדוע לי לתרום?
- זכותו של כל אדם לחיים, להגנה ולפרנסה.

מה הביא אותך להסכים או לא להסכים?

- אילו ערכים מייצגים כל משפט?
- ניתן לעבור על כל משפט ולרשום על הלוח את הערך שהוא מייצג.

הסבר והגדרות

בכל אחד מן המקרים שהוצגו, נעשה שיפוט ערכי:

שיפוט ערכי: שימוש באמות מידה תרבותיות של מה יפה, מה צודק ומה נכון לעשות.

למעשה השיפוט הערכי, הוא תוצר תרבותי.

ערך: אמת מידה לקביעת מה יפה, מה טוב מה נכון ומה צודק.

זוהי הוראה כללית מופשטת ולא ברורה של התנהגות.

הערכים הם כללים וניתנים לפרשנות שונה ע"י בני אדם שונים.

יש ערכים מופשטים כגון חופש, שוויון, חיי אדם, יושר וכו'. ישנם ערכים ספציפיים יותר כגון, אהבת המולדת, דייקנות, יעילות, חסכנות וכו'.

הערך מתייחס להתוויה כללית של טוב ורע ואינו מתייחס בצורה ספציפית לאופן יישומו. לשם כך נוצרו הנורמות. בכל חברה/ תרבות ישנם נורמות- כללים מקובלים כיצד להתנהג במצבים שונים.

3. מכירה פומבית של ערכים

המדריך "יחלק" לכל משתתף 1000 ₪.

בכל פעם המדריך יתלה שלט עם ערך על הלוח. מי שירצה לקנות את הערך עליו לנסות לקנותו במכירה פומבית. מי שהציע את הסכום הגבוה ביותר זכה בערך.

נספח- ערכים לפי א' ב'

לכל תלמיד יהיו בסוף ערכים החשובים לו.

❖ דיון בעקבות המכירה הפומבית

אילו הם הערכים החשובים לך?

איזה ערך היית מוסיף?

על איזה ערך לא היית מוותר?

4. מדד הערכים הקבוצתי - הראוי

לכל ילד מחלקים קרפ/מדבקות.

על הקירות כתובים ערכים. יש לחלק את הקרפ או המדבקות **בהתאם למידה הראויה של כל ערך שלדעתכם אידיאלי שיהיה בחברה הישראלית, בחברה בו הייתם רוצים להיות.**

ניתן לבחור מבין הרשימה, לפי התאמה לקבוצה:

1. יצירתיות: פיתוח דרכים חדשות לחשוב ולפעול
2. סקרנות: רצון לחקור ולחפש
3. אהבת הלמידה: שאיפה להרחיב את הידע והכישורים כל הזמן
4. פתיחות לראיה רחבה: יכולת לראות באובייקטיביות ובזוויות שונות ללא משוא פנים
5. פרספקטיבה: לחפש ולבחור מזוויות ראייה נכונות על מנת לפעול בהיגיון ולתת עצות טובות
6. אומץ לב: לפעול על פי האמונה והערכים גם כשקשה, תחת איום, קושי ואתגר ובכלל זה עמידה בלחץ חברתי
7. התמדה: יכולת לראות דברים דרך הקשיים ולהמשיך עד ההצלחה; בניגוד לוותרנות
8. חיות: אנרגיה חיובית: התלהבות ואהבת החיים ולחיות
9. אהבה: לדעת להעריך, להיות אכפתי ולשתף אחרים
10. טוב לב: לעשות עבור אחרים מבלי לדרוש תמורה
11. 11. אחריות: נטילת אחריות על מעשיך, אכפתיות כלפי החברה והסביבה ונאמנות לחברה ולחברך בחברה
12. הגינות: לפעול באופן שוויוני ללא אפליה, ובאופן
13. מנהיגות: להוביל להישגים תוך שמירה על הרמוניה

14. צניעות וענווה : לא לשים את דעותיך ואת עצמך מעל אחרים ; לתת להישגים לדבר בעד עצמם על פני התרברבות.
15. שליטה עצמי : דחיית סיפוקים ושליטה ברגשות ובמעשים על מנת לפעול בצורה ערכית כלפי אחרים
16. מצוינות : הערכה ליופי ולמצוינות ; השוואה לקריטריונים אובייקטיביים.
17. הכרת תודה : ידיעה והרבה והיכולת להוקיר תודה על הדברים הטובים בחיים ולאנשים .
18. תקווה : פיתוח אופטימיות על מנת לקוות לטוב ולעבוד על מנת להשיג אותו
19. הומור : ליהנות לצחוק ולהצחיק אנשים על מנת לראות את הצד הקל יותר של החיים
20. רוחניות : אמונות עקביות והגיוניות (קוהרנטיות) לגבי המטרה והמשמעות של החיים כאדם בחברה.

5. ערכים הלכה למעשה - התנגשות בין ערכים

בפעילויות הקודמות כל אחד בירר מהם הערכים החשובים לו. בחיים, פעמים רבות, הערך אינו מופיע לבדו, אלא ישנו קונפליקט, התנגשות בין ערכים, ויש צורך לבחור.

כל קבוצה מקבלת מצב. עליה לעבוד בקבוצה על הדילמות הערכיות. דונו בערכים המתנגשים בכל מצב וחוו דעתכם. אין תשובות נכונות או בלתי נכונות.

1. רון מעוניין ללמוד מדעים בכיתה מוגברת. בכיתה המדעים יש רק מקום אחד פנוי, וכל המועמדים חייבים להיבחן. התלמיד שיקבל את הציון הגבוהה ביותר, ילמד מדעים. דן, חברו הטוב של רון, ביקש ממנו עזרה. האם רון יעזור לו?

א. כן ב. לא

_____מדוע?

2. גליה מתנדבת במד"א, בכל יום רביעי היא מתייצבת לתורנות. המורה הודיעה ביום רביעי בבוקר על בוחן חשוב ביום חמישי, ועליה לשנן את החומר. האם תופיע לתורנות מד"א?

א. כן ב. לא

מדוע?

3. ניתן לקצר את הדרך מביתנו של שי לבית הספר ע"י מעבר בחצרות של בתים פרטיים. על אחד השערים לחצר תלוי שלט ובו נאמר: "שטח פרטי- אין מעבר". אם יישמע להוראה, יאחר לשיעור. האם יקצר שי את הדרך ויעבור באותה החצר?

א. כן ב. לא

מדוע?

4. שרונה וסיוון הן חברות טובות עוד מימי ביה"ס היסודי. לפני מספר ימים, גילתה שרונה כי סיוון מבריזה מבית הספר פעמים רבות.. סיוון, ביקשה משרונה שלא תגלה על כך דבר לאף אדם, ושלא תערב אחרים בעניין. האם על שרונה לספר על כך להוריה, ליועצת או לכל גורם אחר אפשרי?

א. כן ב. לא

מדוע?

6. סרט- קונפליקטים בין ערכים

הסרט והדיון מופיעים באתר ההשתלמות הווירטואלית

7. סיום: איזה ערך הייתי רוצה שיהיה לי?

גולת הפלא

תארו לעצמכם חנות פלאים דמיונית, שניתן להשיג בה גולות פלא המעניקות לבולע אותן ערכים שונים.

מכיוון שאין החנות מספקת ללקוחותיה יותר מגלולה אחת בכל משלוח, עליך לדרג את הגולות על פי סדר חשיבותן בעיניך- מן החשובה ביותר ועד לפחות חשובה.

גולת השפעה- תפתח בך תכונות, שבעזרתן תוכלי להשפיע על אנשים רבים, לארגן אותם ולשלוט בהם. תוכלי בנקל להלהיבם לבצע מפעלים חברתיים מורכבים ומסובכים. האנשים יאמינו בך ויסמכו עליך.

גולת החוכמה- תפתח בפניך אוצרות בלתי נדלים של בינה ודעת. תוכלי לתת מענה על כל שאלה ולהציע פתרון נבון לכל בעיה.

גולת היושר- תאפשר לך להבדיל בין טוב לרע, בין צדק לאי צדק. אורח חייך ישמש דוגמה ומופת לחיים ישרים ומוסריים.

גולת ההצלחה- תביא לך, שבכל תחום שתבחר/י בו תגיע/י למומחיות ולהישגים בלתי רגילים.

גולת העושר- תביא לך מזל וברכה בכל הנוגע לצבירת רכוש ונכסים יקרי ערך. תוכלי להשיג כל מה שנקנה בכסף.

גולת החיבה- תעשה אותך רצויה ומקובלת ביותר בחברה. רבים יחפשו את קרבתך וירצו שתהיי/ה להם ידיד/ה אישית.

גולת ההנאה- תגרום לך שתמצא/י הנאה בכל עיסוק, בילוי או פעילות.

גולת היופי- תגרום לך להיות יפה/ת תואר ומרוצה מצורת גופך וממשקלך.

גולת הבריאות- תעשה אותך לאדם חזק ובריא. לעולם לא תדבק בך מחלה ואיש לא יעז להרים עליך יד.

גולת העזרה- תפתח בך רצון ויכולת לעזור לאחרים במצוקתם ולהשביע את רצונם של הסובבים אותך.

❖ דיון בעקבות הבחירה

מה באמת הכי חשוב לי בחיים?

מה נעדר מחיי והייתי רוצה לשנות?

האם אני יכול לשנות את הערכים שלי?

נספח - מאמר

משמעותו המורכבת של חינוך לערכים - מאת: אלחנן בר-לב

ערכים הם מטבע לשוני שגור, בוודאי בניהם של מחנכים. מהם ערכים ובעיקר - מה אינם ערכים?

מהם ערכים? ישנם אלפי חוקרים ברחבי העולם העוסקים בערכים, ולרבים מהם הגדרות משלהם למושג "ערך". אם כן, חשוב לומר **מה איננו ערך**, ובמקום הגדרת ערכים – איך ניתן להבין מושג זה.

מוסכם על כל החוקרים **שהתנהגות ממשית אינה ערך**. עם זאת, **מה שמכוון את ההתנהגות האנושית יכול להיקרא ערך**. לפיכך, האם ערך יכול להיות חיובי או שלילי (כפי שההתנהגות האנושית היא לעתים חיובית או שלילית)? לא! – **הערכים מבוטאים תמיד בכיוון חיובי**.

אם כן, איך תורת הערכים מסבירה את מקורה של ההתנהגות השלילית? על כך בהמשך. כדי להדגים את ההבדל בין ערך להתנהגות ממשית, תוך מתן דוגמא להתנהגות הנתפסת בעינינו כשלילית, הבא ניקח את הערך "**כיבוד הורים**". זהו ערך, מאחר שהוא מתווה פעולות שונות, ואיננו ספציפי למצב נתון. פעולות שיכולות להיגזר מערך זה: פנייה מכובדת להורים, הימנעות מוויכוח כאשר הם כועסים עליך, טיפול מסור בהם בזקנתם ועוד. **אבל לפי איזה ערך פועל מי שאיננו מכבד את הוריו?** מרבית תורות הערכים טוענות שפעולה כזו, שכביכול מנוגדת לערך הנשאף-חברתית עולה בקנה-אחד בהכרח עם ערך אחר. למשל: נהנתנות. כל אחד מאתנו רוצה ליהנות מידי פעם, ולכן אנחנו נוסעים לחו"ל, רואים הצגות, שומעים מוסיקה וכד'. אצל מי שאינו מכבד את הוריו יתכן שערך הנהנתנות עולה על ערך כיבוד ההורים. **אם כן, התנהגות מהווה כמעט תמיד איזון בין ערכים, לעתים אפילו סותרים, במצב נתון. כל אדם פועל לפי העדפות ערכיות, שנובעות מכמה מרכיבים:**

(1) **התרבות בה הוא חי**, שמכוונת אותו להעדפות מסוימות. ישנה תרבות כללית, כמו העם אליו הוא שייך, דת וכו', אך יש גם תרבות מצומצמת יותר: הקהילה אליה הוא משתייך. למשל, אצל עבריינים לרוב מרכזי ביותר ערך הנאמנות לקבוצה, במידה כזאת, שהם מוכנים להקריב את עצמם למענה. (2) **מצבו האישי**, כפי שמנתח אותו אברהם מאסלו: יש הבדל בערכיו של המקובל והעשיר לבין אלו של אסיר בבית הכלא, שעיקר עיסוקו – הישרדות. (3) **אופיו**, בעיקר בהקשר לאירועים שעבר, המכוונים את העדפותיו הערכיות

נספח- ערכים לפי א-ב

גבורה גיוון גמישות גאווה דוגמא אישית דו-קיום דיוק / דייקנות	אצילות אריכות ימים בחירה בטחון ביטוי עצמי בהירות בין אדם לחברו בריאות	אינטימיות אכפתיות אמון אמונה אמנות אנושיות אסרטיביות אסתטיקה	אושר אותנטיות אחדות אחריות איזון איכות הסביבה אינטואיציה	אדיבות אהבה אהבת המולדת אמפתיה אמת אהדה אומץ אופטימיות
הרמוניה השפעה התלהבות התמדה התנדבות התפתחות	החלטיות הסתפקות במועט הערכה הצלחה הקשבה	הגשמה הובלה הומור הוקרת תודה הזדהות הישגיות	הארת פנים הבחנה הבנה הגיון הגינות	הנאה הסתגלות הגנה הרפתקנות
חכמת חיים חמלה חשיבה טבע	חופש בחירה חיים חינוך חכמה	חברות חדשנות חופש	זיכרון זמן פנוי	ודאות ויתור
כבוד כבוד המשפחה כיבוד האדם	יציבות יצירתיות ישירות	יסודיות יעילות	יושר יושר פנימי יושרה ייחודיות	ידע יוזמה יופי
מיקוד במטרה מנהיגות	מחויבות מחילה	למידה לקיחת סיכונים	כנות כריזמה	כוח כיף
משפחה מתונות	מקצועיות משמעת עצמית	מצוינות מקוריות	מעורבות מעשיות	מסורת מסירות / מסירות נפש
נתינה סבלנות	נכונות ניקיון	נחישות נימוס	נוחות	נאמנות נדיבות
סקרנות	ספונטניות סיפוק	סלחנות	סובלנות סליחה	סדר סדר חברתי
עשיית הבדל פטריוטיות	עניין עצמאות עקביות	עליזות ענווה	עוצמה עושר עזרה לזולת	עבודת צוות עדינות עונג
קלילות רוגע רוחניות	קדושת החיים קידמה	צניעות קבלה קבלה עצמית	צדק פתיחות צמיחה	פרפקציוניזם (שאיפה למושלמות פשטות)
שוויון שונות	רעות שאפתנות	רכות רצינות	ריגוש ריכוז	רומנטיקה
שלווה שלום	שכחה (לשכוח את העבר	שיתוף פעולה	שייכות שיפור מתמיד שיתוף	שותפות שחרור
סקיפות תושייה תמימות	שמירה על הטבע שפע שקט	שמחת חיים	שלמות שמחה	שליטה
תרומה	תרומה חברתית	תרבות	תקווה תקשורת	תעוזה

ערכים

	<u>שוויון</u>	נושא:
מתודות		
	1. הבנת המושג שוויון 2. הבחנה בהבדל בין שוויון לצדק 3. הכרת החשיבות בשאיפה לשוויון 4. הכרת דרכי הפעולה של היחיד בחברה	מטרות:
		מהלך שיעור
משימות – תחרות	1. משחק השוויון- משימות	פתיח
מדרש תמונה	2. תמונה- שווה זה לא אומר צודק	
דילמות	3. מחפשים צדק ושוויון- דילמות	
הסבר	4. השוויון בדתות השונות	
שיחה	5. אז מה עושים?	
ניתוח שיר	6. ניצוץ האהבה- הדרך לפיתרון	סיום
	ידע: המושג שוויון על מורכבותו מיומנות: התנסות בדילמות התנהגות: התנהלות סבלנית	ימ"ה
	שוויון, צדק,	מושגים
	קבלה, סבלנות	ערכים

שוויון

1. משחק השוויון: תחרות: משימות שונות בחוסר שוויון

התלמידים מקבלים משימות שוות, אך בכל פעם אחד הילדים צריך לעשות את המשימה בחוסר שוויון:

- לצייר בית על הלוח (אחד בעיניים עצומות)
- לרוץ עד העץ (אחד על רגל אחת)
- להרים את השולחן (אחד עם יד מאחורי הגב)

❖ דיון בעקבות התחרות:

מה היה כאן?

איך הרגיש האחד עם חוסר השוויון?

אם זו הייתה תחרות אמיתית (נושאת פרסים משהו משמעותי) מה היית עושה?

האם הרגשתם בחיים חוסר שוויון? ספרו

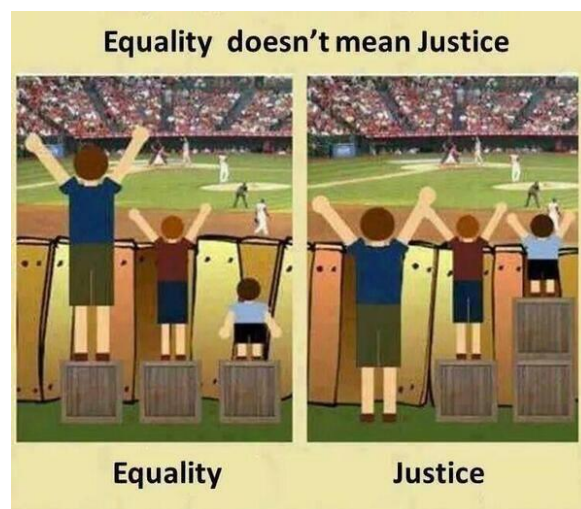
2. מדרש תמונה: שווה זה לא אומר צודק

הצג תמונה זו. מה רואים בתמונה?

האם אתם יכולים לחשוב על מקרים בהם יש שוויון אך אין צדק?

הרי אנו לא שווים- אחד שחור, לבן, יהודי, ערבי, שמן, רזה, יפה, חכם..

אם נשאף לצדק- לשוויון ערך, לשוויון בהזדמנות - הכול יראה אחרת

<http://www.humanrights.cet.ac.il/FileViewer.ashx?id=1301>

3. דילמות- צדק ושוויון:

הצג את האירועים תוך הבנת נושא השוויון הלכה למעשה

למנהל בית הספר יש אישורים לחמישה תלמידים בלבד להצטרף לתכנית לימוד אקדמית בתחום המדעים באוניברסיטת תל אביב. על פי אילו שיקולים יבחר המנהל את התלמידים שיצטרפו לתכנית?

הצעות

- לבחור חמישה תלמידים שלא ביקרו מעולם בתל אביב.
- לבחור חמישה תלמידים שנרשמו ראשונים לתכנית.
- לבחור את התלמידים בעלי ההישגים הגבוהים ביותר בתחום המדעים ובעלי שליטה בעברית ובאנגלית.
- לערוך הגרלה בין כל התלמידים כדי שלכולם יהיה סיכוי שווה להיבחר.
- כדי לשמור על שוויון בין התלמידים, על המנהל לזרוק את האישורים ולשלול את ההטבה מכלל התלמידים.
- איזו הצעה מקובלת עליך? הסבר למה בחרת בהצעה זו.

טענה: התיאור המובא לעיל (על אישורים לחמישה תלמידים בלבד) משקף מצבים יומיומיים: לחברה יש משאבים מוגבלים, ואי אפשר לחלק אותם לכולם. חלוקה הוגנת תתבסס על נתונים רלוונטיים (קביעת אמות מידה הוגנות, ובמקרה הזה - בחירה בתלמידים מצטיינים במדעים). האם אתם מסכימים עם טענה זו?

שאלה: מדינות מטילות מס על האזרחים למימון שירותים שהמדינה מעניקה להם.

אם מדינת ישראל תחליט להטיל על כל אזרחיה מס הכנסה שווה בגובה 1,000 ש"ח בחודש - האם יהיה בהחלטה זו כדי לממש את הזכות לשוויון?

קראו את הקטע המצוטט והשיבו על השאלות:

"כמאה תלמידים ממתנינים ברגעים אלו ממש בעיר פתח תקווה למשרד החינוך שיטיל או לא יטיל סנקציות (עונשים) על בתי הספר שמסרבים לקבלם ללימודים מטעמי 'אי התאמה'. כאשר מסתכלים על אותם ילדים 'לא מתאימים', קשה שלא להבחין בחוט מקשר בולט המחבר ביניהם. כן, כולם בעלי עור כהה, כולם שייכים למשפחות יוצאי אתיופיה. הרי סביר להניח, ויאשר זאת כל סטטיסטיקאי, שלא ייתכן שכל התלמידים שלא מתאימים מבחינה לימודית או התנהגותית הנם שחורים - בהתחשב באחוז הנמוך של כהי העור באוכלוסייה. התשובה ברורה: הם לא מתאימים משום הצבע שלהם." איתי מזרב 30.08.09

<http://www.blacklabor.org/?p=11612>

❖ דיון בעקבות המקרה:

איזו זכות נפגעה? מה לדעתכם צריכים הורי התלמידים לעשות במצב כזה? בחרו באחת הדרכים שלהלן או הוסיפו הצעה אחרת. נמקו את תשובתכם.

- דרך א: הורי התלמידים צריכים להשלים עם המצב ולחפש בתי ספר אחרים שיסכימו לקבל את ילדיהם.
- דרך ב: עליהם לפעול במסגרת החוק ולא לוותר כדי לממש את זכות ילדיהם ליחס שוויוני.
- דרך ג: ההורים צריכים לעזוב את הארץ.
- דרך ד: העלו טענה משלכם.

4. השויון במקורות:

שוויון משמעו יחס שווה לכל בני האדם - מבלי להפלות ביניהם. עקרון השויון נגזר מן התפיסה שאדם נברא בצלם אלוהים, ולפיכך אין לאדם

אחד זכויות עודפות על אלו של חברו, כלומר: אין אנשים שהם שווים יותר מאחרים.

לפי היהדות "לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא. ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו: אבא גדול מאביך, ושלא יהומינין אומרים: הרבה רשויות בשמים. ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא: שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד, וכולן דומין זה לזה: ומלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו. לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם." (משנה, מסכת סנהדרין פרק ד משנה ו)

לפי האיסלאם

מוחמד עליו השלום אמר: "האנשים שווים כמו שיניים של מסרק."

לפי הנצרות "ואין הפרש בין היהודי ליווני, כי אדון אחד לכולם, והוא עשיר לכל קוראיו." (איגרת פאולוס לרומאים 12: 10)
"גבירותיי ורבותיי, תנו לעבדים צדק ושוויון, בידיעה שיש לכם אדון בשמים."
האיגרת אל הקולוסים 1: 4

שאלות

1. מה לומדים לגבי מעמדו של ערך השויון בעיני שלוש הדתות?

2. אם בני אדם שונים במראה, בגזע, במין, בדת ובעוד מאפיינים, איך טוענים שהם שווים?

5. אז מה ניתן לעשות?

מדינת ישראל, כמדינה דמוקרטית, מחויבת לנהוג שוויון בכל בני האדם, ללא הבדל דת, לאום, מוצא, מגדר, מעמד אישי, גיל, נטייה מינית או מוגבלות. עם זאת, הזכות לשוויון עדיין אינה מעוגנת בחוק ברוב תחומי החיים, וגם אם קיימים חוקים בנושא הזכות לשוויון - לא תמיד הם נאכפים. דעות קדומות ואפליה עדיין רווחים בחברה הישראלית.

האם אפשר לשנות את המצב? איך עושים את זה?

לפניכם שלוש עמדות. עם איזו עמדה אתם מזדהים? מדוע?

עמדה א: רק חוקים ועונשים יוכלו לשמור על ערך השוויון בחברה המקומית ובחברה הכללית.

עמדה ב: לאזרחים יש תפקיד חשוב בשמירה ובהטמעה של ערך השוויון. הם אלו שנותנים לגיטימציה לחוקים ועושים אותם לחלק בלתי נפרד מהתרבות הישראלית.

עמדה ג: חוקים טובים הם חוקים המשקפים את ערכי החברה, לכן שילוב של חוקים השומרים על זכות השוויון ושל אמונה בערך השוויון יכול להבטיח חיים שוויוניים והוגנים יותר לכלל האוכלוסייה.

מה דעתכם על האמירה: "כדי שחוק יהיה חוק מקובל - אזרחים צריכים להאמין בו"? האם אתם מסכימים עם אמירה זו? מדוע?

השפעה ברמה הארצית לדוגמה:

- קידום נושאי חקיקה.
- בחירת נציגי ציבור שיקדמו את נושא זכויות האדם.
- פנייה למבקר המדינה ונציב תלונות הציבור.
- הגשת שאילתה והצעות לסדר היום באמצעות פנייה לחברי הכנסת דרך אתר האינטרנט של הכנסת.
- הקמת שדולה.

השפעה ברמה המקומית לדוגמה:

- לשמש דוגמה אישית.
- לפעול מתוך מעורבות חברתית, לסייע להגברת מודעות וקידום של יחס שוויוני בין אנשי הקהילה.
- להפעיל אקטיביזם ברשת (ברשתות חברתיות, בבלוגים וכדומה).
- לפנות אל התקשורת המקומית.
- לפנות אל הרשות המקומית.

6. ניצוץ האהבה - הדרך לפיתרון

כל אחד מקבל את מילות השיר.

מראים לתלמידים את הסרטון מיוטיוב.

כל תלמיד מסמן את השורה המשמעותית לו ביותר.

<https://youtu.be/8MfooiD-UhY>

ניצוץ של אהבה

אהוד בנאי ודקלון

מילים: אהוד בנאי לחן: עממי

כל אחד חי בעולם אחר
כל כך גדול השוני
כל אחד חי בעולם אחר
כל כך גדול השוני
את מה שאני מרגיש בפנים
איש לא מרגיש כמוני
את מה שאני מרגיש בפנים
איש לא מרגיש כמוני
את מה שאתה חושב עמוק
אני חושב שטוח
את מה שאתה חושב עמוק
אני חושב שטוח
מה שאתה רואה סגור
אני רואה פתוח
מה שאתה רואה סגור
אני רואה פתוח
את מה שאני רואה לבן
אתה רואה שחור
את מה שאני רואה לבן
אתה רואה שחור
כשיורדת עלי החשיכה
עליך זורח אור
כשיורדת עלי החשיכה
עליך זורח אור

מה שבשבילך חלום
לי זו האימה
מה שבשבילך חלום
לי זו האימה
מה שבשבילי שלום
לך זו מלחמה
מה שבשבילי שלום
לך זו מלחמה
למקום אליו אני הולך
הן גם אתה תגיע
למקום אליו אני הולך
הן גם אתה תגיע
כל הדרכים הרי עולות
אל אותו הרקיע
כל הדרכים הרי עולות
אל אותו הרקיע
אל המקום אליו אתה הולך
הן גם אני אגיע
אל המקום אליו אתה הולך
הן גם אני אגיע
אך בלי ניצוץ האהבה
שום דבר לא יתניע
אך בלי ניצוץ האהבה
שום דבר לא יתניע

❖ **דיון בעקבות השיר:**

- מהם לדעתך הפערים הגדולים ביותר בחברה הישראלית?
- האם ניצוץ האהבה יכולה לאחות אותם?
- כשאומרים: "ניצוץ האהבה שום דבר לא יטמיע" - למה מתכוונים. מה המעשים שצריכים לקרות?

מה כל אחד יכול לעשות?

ערכים

	<u>סטריאוטיפים</u>	נושא:
מתודות		
	1. הכרת ההתייחסות לשונה- מעמדות בחברה. 2. הבנת הצורך ביצירת קבוצות וסטריאוטיפים. 3. בירור אישי- כולנו "שמים במגירות" (מתנהלים בדרך סטריאוטיפית) 4. הכרת הכלים להתמודד עם סטריאוטיפים	מטרות:
		מהלך שיעור
משחק	1. משחק הקלפים	פתיח
מצגת וחידון	2. משחק מצגת- דמויות	
סיפור ודיון	3. דירה להשכיר-הסיפור ודיון	
סרט ודיון	4. דירה להשכיר- סרט אתיופים- רלוונטיות	
סרטון	5. קליפ סיום	סיום
		ימ"ה
	ידע: הבחנה בסטריאוטיפים אישיים מיומנות: יכולת מודעות לסטריאוטיפים התנהגות: קבלה, חוסר שיפוטיות	
	סטריאוטיפים	מושגים
	קבלה וסובלנות כלפי ה"אחר"	ערכים

סטריאוטיפים

1. משחק הקלפים - התייחסות לפי הערך בקלף.

לוקחים חבילת קלפים רגילה. לכל אחד נותנים קלף ומדביקים אותו על המצח – **בלי שהוא יראה איזה קלף יש לו.**

עליהם לשוחח (לתכנן מסיבת הפתעה, לדבר על חוויות סוף השבוע וכו...) כאשר ההתייחסות אחד לשני ע"פ ה"ערך" שבקלף.

בסוף המשחק - סבב: כל אחד מנסה לנחש איזה "ערך" היה לו.

❖ דיון בעקבות המשחק

באיזו מידה הערך היה דומה לניחוש?

מה הביא אתכם לחשוב שזה "ערככם"?

איך הרגשתם שמתייחסים אליכם לפי ה"ערך" שלכם?

למה הדבר דומה ב"חיים האמיתיים"?

2. מצגת סטריאוטיפים - הפעלה

יש להפעיל את המצגת ולפעול בהתאם.

<http://storage.cet.ac.il/PresentationBaRibua/stigma/story.html>

3. הסבר והגדרה:

סטריאוטיפ-דימוי פשוט יחסית, המייחס מכלול של תכונות לכל האנשים המשתייכים לקטגוריה חברתית נתונה.

לסטריאוטיפ נודע תפקיד מרכזי בבניית תמונת-עולם של הפרט, כאופן תפיסה חסכוני, הבורר, מפשט, מארגן ונותן משמעות לאינפורמציות הרבות והשונות שיש בידינו אודות קבוצת אנשים פלונית.

כדי לפעול ביעילות בתוך סביבתו החברתית, חייב האדם לערוך קטגוריזציה שלה, לחלקה למחלקות בעלות מבנה משותף ואופי סטריאוטיפי. רק בדרך זו יעלה בידו לבנות מערכי ציפיות בדבר התנהגותם של אנשים אחרים בסביבתו ובהתאם לכך להתנהג כלפיהם.

בהיותו דימוי סלקטיבי ומוכלל, אין הסטריאוטיפ מוסר תיאור מדויק של כל בני-הקבוצה האמורה, כי אם מציג את הקבוצה כישות הומוגנית תוך התעלמות מהבדלים אינדיבידואליים.

(מילון אבן שושן)

4. הקראת הסיפור דירה להשכיר (נמצא בנספח)

דיון בעקבות הסיפור דירה להשכיר:

- כיצד מתייחס החזיר לחתולה?
 - איך לדעתכם הרגישה החתולה כשהחזיר דיבר?
 - מאיזה סיבה מחליטות החיות שלא לשכור את הדירה? (הן לא רצו לגור באותו הבניין עם חיות שונות מהם)
 - האם אתם מסכימים עם הזמיר, הארנבת, החזיר והנמלה? האם הייתה להם סיבה טובה לא לעבור לדירה?
 - האם אתם מכירים אנשים שמתייחסים כך לאנשים אחרים?
 - תנו דוגמאות למקרים כאלו.
- חשוב להביא דוגמאות מהחיים האישיים ומהסביבה הרלוונטית.

❖ דיון לאחר הגעתה של היונה

- האם היונה מתייחסת בצורה שונה לחיות במגדל? כיצד?
- האם אתם מכירים אנשים שמתנהגים כמו היונה?
- איך מרגישים אנשים שמתייחסים אליהם כמו שהתייחסה היונה אל החיות?
- למה לדעתכם בחרה לאה גולדברג ביונה כחיה שרוצה לחיות עם כל השכנים?

היונה בחרה לראות את הטוב שבכל אחד מהחיות ולא להסתכל רק על החיצוניות שלהן. היא מאמינה שעל אף השוני הם יוכלו "לחיות ביחד בחברה טובה, בשלום ובנחת". היונה מסמלת את השלום שחלק חשוב ממנו הוא יחס של כבוד לאדם האחר ששונה ממני.

סיכום: בחברה שלנו יש מעט אנשים שבחרים להתנהג בחיים כמו שהתנהגה היונה בסיפור. כאשר אנחנו מתייחסים לאדם האחר רק על פי הסטיגמה והקבוצה אליה הוא שייך אנחנו מפסידים את הזדמנות לראות ולהכיר את התכונות הטובות והמיוחדות שלו. עלינו לזכור תמיד כי כל בני האדם שווים למרות היותם שונים, מעצם היותם בני אדם. רק אם נתייחס

זה אל זו על בסיס היכרות אישית, רק אם נכבד את האחר והאחר יכבד אותנו תהיה חברה שנעים להיות בה. בכל מקום שאנחנו נמצאים, בקבוצה, בכיתה ובביה"ס, עלינו לתת לכל אדם את האפשרות להיות עצמו ולבטא את הכישורים, המחשבות והרגשות שלו.

5. הסרט דירה להשכיר - אני לא כזה (אפליה נגד אתיופים)

<https://youtu.be/ztN6D1FMqWM>

תיאור הסרט (5 דק') - כשיעלי, סטודנטית צברית, עומדת לחתום על חוזה לשכירת הדירה מן, חברו של אביה, נכנס לדירה ממו, חברה הסטודנט בן העדה האתיופית. דן, שזמן קצר קודם לכן שמח על סיכום העסקה עם יעלי מתחמק, למראה החבר, מהחתימה על ההסכם. בוויכוח שמתפתח בין יעלי ובין ממו עולות תחושותיהם של השניים על אודות היחסים בין עולים מאתיופיה לבין הוותיקים בחברה הישראלית ועל אודות מערכת היחסים ביניהם, כזוג.

❖ דיון בעקבות הסרט:

מה מרתיע את דן, בעל הדירה, מחתימה על החוזה?

מה, לדעתכם, ממו מרגיש במפגש?

מי לא הייתם מוכנים שיהיה שכן שלכם:

הומו/לסבית/ אוטיסט/ ערבי/ מתנחל/ אשכנזי/

תארו לעצמכם שהוא רופא והוא הציל את חיי אימא שלכם...

חשוב מאד: לאדם אין זהות אחת. זה שהוא רוסי, זה לא אומר על מעגלים אחרים שיש לו – תכונות, יכולות, העדפות

6. סיום:

אז מה ניתן לעשות? איך אפשר, למרות השוני להדליק את ניצוץ האהבה?

רק באמצעות הבנה.

האינסטינקט שלנו פועל נגד האחר- במראה, בריח, בהרגשה... רק אם נבין, ונשנה הרגלים, נוכל לא לפחד ולהתייחס עם ניצוץ של אהבה לאחר. לשונה.

סרטון לכולנו אותה אהבה גם אם אנו לא אותו דבר

<https://youtu.be/PnDgZuGIhHs>

סרטון מקוצר

<https://youtu.be/PnDgZuGIhHs?t=20s>

דירה להשכיר / לאה גולדברג

בעמק יפה בין כרמים ושדות. עומד מגדל בן חמש קומות . ומי גר במגדל?

בקומה הראשונה תרנגולת שמנה. כל היום בביתה על משכבה מתהפכת. היא כל-כך שמנה שקשה לה ללכת. בקומה השנייה גרה קוקייה, כל היום היא מהלכת, עושה ביקורים, כי בניה גרים בקינים אחרים. בקומה השלישית חתולה כושית נקייה, מגונדרת. על צוואר יש לה סרט. בקומה הרביעית גרה סנאית. בשמחה ונחת אגוזים מפצחת. ובקומה החמישית גר מר עכבר. אך לפני שבוע ארז חפציו ונסע. איש אינו יודע לאן ומדוע. כתבו דיירי המגדל שלט, תקעו מסמר מעל לדלת, וקבעו שלט בקיר: **דירה להשכיר**

והנה בשבילים, בדרכים, בכבישים - אל הבית באים דיירים חדשים.

ראשונה באה נמלה, לקומה חמישית עולה, קוראים את השלט. פותחת את הדלת, עומדת בפנים ומסתכלת. באים מכל הדירות השכנים, עומדים מסביב, מסבירים לה פנים:

-הנאים החדרים בעיניך?

-נאים.

-הנאה המטבח בעיניך?

-נאה.

הנאה המסדרון בעיניך?

-נאה.

-אם כן שבי איתנו הנמלה!

-לא, לא אשב.

-למה?

אומרת הנמלה: השכנים אינם טובים בעיני. אני הנמלה בבית אחד עם תרנגולת עצלה? כל היום על משכבה מתהפכת, מרוב שומן קשה לה ללכת!

נעלבה התרנגולת, והנמלה הלכה לה.

הלכה הנמלה ובאה הארנבת. חיש מהר עולה לקומה אחרונה. קוראה את השלט, פותחת הדלת, עומדת בפנים ומסתכלת. באים מכל בדירות השכנים, עומדים סביב,

מסבירים לה פנים:

-הנאים החדרים בעיניך?

-נאים.

-הנאה המטבח בעיניך?

-נאה.

הנאה המסדרון בעיניך?

-נאה.

_אם כן שבי איתנו, הארנבת!

-לא לא אשב.

-למה?

-השכנים אינם טובים בעיני. איך אשב פה, אם לעשרים ארנבות, עם קוקייה מפקירה הבנים? כל בניה גדלו בקינים זרים, כולם עזובים, כולם מופקרים. מה לקח ילמדו ילדי?

נעלבה הקוקייה, והארנבת הלכה לה.

הלכה הארנבת בא החזיר. קרא את השלט "דירה להשכיר". ואחרי שקרא את השלט, התגלגל ועלה ופתח את הדלת. עומד ומביט בעיניו הקטנות בכתלים, בתקרה ובחתונות. באים מכל הדירות השכנים, עומדים סביבו, ומסבירים לו פנים:

-הנאה הדירה בעיניך?

-נאה.

-הנאה המטבח בעיניך?

-נאה המטבח, אף כי לא מלוכלך!

-הנאה המסדרון בעיניך?

-נאה.

אם כן, שב אינו!

-לא לא אשב.

-למה?

-השכנים אינם טובים בעיני, איך אשב אני חזיר, לבן בן לבנים מימי בראשית, בכפיפה אחת עם חתולה כושית! לא נאה לי ולא יאה לי.

קראו השכנים: לך, לך לך חזיר! גם לנו לא נאה ולא יאה!

הלך החזיר. בא זמיר. שר הזמיר בקול רינה, עולה הזמיר לקומה אחרונה. קורא את השלט, פותח את הדלת, מסתכל בדירה, בכתלים, בתקרה... באים מכל הדירות השכנים, עומדים מסביבו, מסבירים לו פנים:

-הנאים החדרים בעיניך?

-נאים

-הנאה המטבח בעיניך?

-נאה.

אם כן שב אתנו!

לא, לא אשב. השכנים אינם טובים בעיני. איך אשב בשלווה ובנחת. וסנאית כל היום אגוזים מפצחת. עולה קול פיצוחם עד לב השמיים, איום ונורא, מחרש אוזניים. ואזני רגילות לקולות אחרים, רק לשירים ולמזמורים.

נעלבה הסנאי, והזמיר הלך לו. הלך הזמיר, באה יונה. חיש קל עלתה לקומה אחרונה. קוראה את השלט, פותחת הדלת, עומדת בפנים ומסתכלת. באים אליה כל השכנים, עומדים מסביבה, מסבירים לה פנים:

-הנאים החדרים בעיניך?

-החדרים צרים.

-הנאה המטבח בעיניך?

-נאה המטבח, אך אינו מרווח.

-הנאה המסדרון בעיניך?

-מרובה בו הצל, המסדרון אפל.

-ובכן לא תשבי אתנו?

-אשב ואשב בחפץ לב, כי השכנים טובים בעיני:

התרנגולת- טובת כרבולת, הקוקיה- יפהפיה, החתולה- כל כך נקייה, והסנאית בעלת אגוזים, יודעת לחיות חיים עליזים. רואה אני כי נוכל לחיות ביחד בחברה טובה, בשלום ובנחת.

שכרה היונה את הדירה, יום- יום הומה היא בחדרה.

כך בעמק יפה בין כרמים ושדות, עומד מגדל בן חמש קומות. ובמגדל גרים עד היום, שכנים טובים חיי-שלום.

יחידת סיום

<u>שיעור סיום</u>	נושא:
מתודות	
	מטרות: סגירת התוכנית ורפלקציה
	מהלך שיעור
השמעת שירים ואיסוף אישי	1. סיכום המסע דרך שירים
מילוי והשוואה	2. שאלון עמדות פתיחה
שיחה	3. רפלקציה ודיון סיום
סרטון	4. סרטו סיכום- שיתוף פעולה
	ימ"ה ידע: בירור אישי מיומנות: דיון עצמי התנהגות: רפלקציה
	מושגים שונות, רב תרבותיות, זהות
	ערכים סבלנות, פלורליזם

סיום

מהלך השיעור

עברנו מסע. מסע לבירור הזהות האישית שלנו : המאפיינים, העדפות, התרבות, העמדות, וכעת אנו נמצאים בסופו. במסע זה פגשנו את עצמנו אל מול הסביבה בה אנו חיים : החברים, המשפחה, הקהילה והמדינה- מדינת ישראל.

אז מי אני ישראלי?

1. איסוף משפטים משירים:

ברקע יושמעו ברצף שירים שעסקו בהם בתוכנית ושירים חדשים.

בכיתה יפוזרו מילות שירים.

כל תלמיד יסתובב עם דף אשר יחלק אותו לשניים :

<u>אני כיום</u>	<u>אני בתחילת המסע: עיין ערך ישראלי</u>
-----------------	---

התלמיד יאסוף משפטים מהשירים אשר רלוונטיים אליו וירשום אותם במקום המתאים. ניתן להשתמש בשירים אלו או להחליף/ להוסיף :

<u>מעל מרבד של עננים דיוד ברזה</u> https://youtu.be/0-jxjawGN8o	<u>הכי ישראלי התקווה 6</u> http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=5629&wrkid=37864 http://www.youtube.com/watch?v=Dlr1ioQlxa4
<u>עיניך אחינועם בני ומירה עוואד</u> https://youtu.be/RN8B1xvCxI0	<u>מספרים הדג נחש</u> www.youtube.com/watch?v=YDI9GHauE34 https://youtu.be/r4GMBPmj5jk
<u>ניצוץ האהבה אהוד בנאי ודקלון</u> https://youtu.be/8MfooiD-UhY	<u>שיר ישראלי שלמה גרוניך</u> www.youtube.com/watch?v=olBylKCfIo

יש עוד שירים ללא מנגינה בהמשך

6. שאלון

מקבלים שאלון ריק (כמו שקיבלו בתחילה) וממלאים אותו ראה נספח שיעור 1

אני ישראלי כי:

מס' הטיעון	מסכימ/ה במידה רבה	מסכימ/ה במידה בינונית	לא מסכימ/ה בכלל
1			
2			
3			
4			
5			
6			

כדי להרגיש ישראלי הייתי רוצה ש....

בסיום המילוי, כל תלמיד מקבל את הדפים מהשיעור הראשון (ששמרתם!)

3. דיון סיום: רפלקציה - בעקבות ההתבוננות בשירים והשאלון

- מה הדבר הבולט שלמדת (כללי, על עצמך) בתוכנית?
- מהו הדבר הבולט שהשתנה עבורך בתהליך שעברנו בתוכנית?
- כיצד הדבר בא לידי ביטוי בחייך?
- על אילו מעגלים בחייך זה משפיע?
- מה ניתן לעשות עם זה?

ומה המסקנה, מהו הסיכום?

כל אחד לוקח משהו מהדרך שעבר. אך כולנו כחברה חייבים להבין שהריבוי, הגיוון השונות הם בעלי ערך והון. הם חשובים. ורק ביחד נוכל להיות חברה צומחת ומשמעותית

4. סרטוני סיום: קבוצה שיתוף פעולה סרטון <https://youtu.be/GFdt11WF2mE>

נספחים:

הכי ישראלי **התקווה 6** מילים: לא ידוע לחן: לא ידוע

<http://shironet.mako.co.il/artist?type=lyrics&lang=1&prfid=5629&wrkid=37864>

<http://www.youtube.com/watch?v=Dlr1ioQlxa4>

הודו דרום אמריקה זה הכי ישראלי
ילדי חוץ בקיבוץ זה הכי ישראלי
פוגים, אסימונים, שלוקים לילה כלכלי
איי ספיקבאט לא מספיק זה הכי ישראלי
שרים !

במבה במבה, מסטיק עלמה, מתל אביב עד בן גוריון
שקל שנקל, אוי כפרה, אריק איינשטיין הגדול
היידה היידה, היידה הייטק – למשטרה 1-0-0
דמקה דמקה, מטקה מטקה
אוהבים אותך שמעון פרס

ערב חדש, אבטיח קר

זהו זה ולא אחרת !
גיבוש צנחנים ערק איילים
אין לנו ארץ אחרת !
ים סוף ים המלח ים תיכון ים כנרת
שביזות יום א' בשבת שבאה וחוזרת
פקק בחג עם אוסף של כוורת
עוד מונדיאל אבל בלי הנבחרת

מגבעת חלפון עד אסקימו לימון
מי מתעסק זה מיקו ?
שים לי חומוס צ'יפס סלט וצנון
אבל עם דיאט או קולה זירו
ולא לשכוח מחיאות כפיים עם הנחיתה
ואם התור ארוך נא לבצע עקיפה
נכון הבטיחו שנהיה גדולים כבר לא יהיה צבא ?
עכשיו כולם על הרגליים לשירת התקווה

קפה תורכי ופל בלגי זה הכי ישראלי
גם נשיקה צרפתית וריקוד יווני
מפתח שוודי וויסקי סקוטי בורגר ספרדי
נחמן מאומן זה הכי ישראלי – גוביינה !

יהיה בסדר – אני פורק סחורה
יהיה בסדר waze-אם אין ברירה
יהיה בסדר – אובמה יעזור
יהיה בסדר- ואלוהים ישמור
יהיה בסדר – אנחנו נשתדל
יהיה בסדר – יש כיפת ברזל
יהיה בסדר – השיר כולו מקורי
יהיה בסדר – רק הלחן עממי
יהיה בסדר

מספרים

www.youtube.com/watch?v=YDI9GHauE34

<https://youtu.be/r4GMBPmj5jk>

הדג נחש

מילים ולחן: הדג נחש

אחד הוא מספר המדינות מהירדן לים
שתיים - מספר המדינות שיום אחד יהיו כאן .
שלוש שנים וארבע חודשים הוא הזמן שנתתי לצה"ל ,
לא הייתי בקבע, הייתי בנח"ל .
חמישה שקלים עולה נסיעה באוטובוס עירוני
בעצם, ארבע תשעים ,
אבל עד שהדיסק יצא נותרו עוד כמה חודשים .
הייתי בן שש כשסאדאת בא לארץ ,
בן שבע כשהם חתמו על ההסכמים .
שמונה הוא המספר של אורי מלמיליאן ,
שהוא בלי שום ספק גיבור ילדותי .
תשע פעמים הייתי קרוב מדי לפיגוע ,
לפחות - נכון לעכשיו .
עשר - התשובה הכי ישראלית
לשאלה - מה המצב ?

גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים .
גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים .
גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים .
גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים .

אשתי בת עשרים ושבע, אני בן שלושים .
מתקרב מאד הרגע בו נרצה להביא ילדים .
אבל נרצה גם שיהיה להם הכל

אוכל, בגדים, כדורגל, משחקים .
 את מנכ"ל בנק הפועלים זה לא מטריד
 כי הוא מביא הביתה כל יום
 עשרים ותשע אלף שמונה מאות ושש עשרה שקלים .
 כל יום? אינעלרבאק
 תחלקו את זה בשתיים בחמש בעשר
 וזו עדיין משכורת חודשית יפה להיום ,
 יסכימו איתי אלפי מפוטרי מפעלי הטכסטיל
 בישובי הדרום .
 הצמיחה בישראל באלפיים ואחת
 היתה מינוס אפס נקודה שש אחוז .
 אנשים שעד אתמול היתה להם עבודה
 רואים עגבנייה בפח וחושבים
 "איזה ביזבוז ."
 מצב המשק הישראלי הוא החמור ביותר
 בארבעים ושמונה השנים האחרונות .
 ארבעים ושמונה ?
 מוכר לי המספר הזה !
 מאיפה לעזאזל ...?
 ארבע חברות סלולאר מתחרות על האוון
 של שבעים וחמש אחוז מהישראלים ,
 מנכ"ל סלקום הולך לבנק פעם בחודש
 מפקיד משכורת
 שש מאות שבעים וארבע אלף שקלים
 יש רבע מיליון מובטלים
 שלושים ושש אלף מהם נוספו השנה .
 כנראה שאלי לוזון צודק כשהוא שר ...
 גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
 עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים ...
 זייפנים מציעים בעשרה שקלים
 דיסק שעבדנו עליו ארבע שנים .
 הדולר עלה בעשרות אגורות
 תוך שלושה שבועות הזניק את שכר הדירה
 למאות אלפי אנשים .
 בכיס אין מספיק לספרי לימוד וטיטולים

מה עשתה הממשלה בתגובה ?
קיצצה שתיים עשרה אחוז מקצבאות הילדים .
כשאשה תלך לעבודה היא תביא כל שעה
שבע שקל ועשרים אגורות
בממוצע פחות ,
ממה שגבר באותה העבודה היה מביא
ואני לא נביא .
אבל בין חמש מאות לשש מאות איש
ימותו השנה בכביש ,
אדוני כבוד שר התחבורה ,
איך הנתון הזה גורם לך להרגיש ?
ועדיין המספר הכי גדול עד היום
שמגלם את התקווה אבל ממחיש את האסון
הוא זה שכשאומרים אותו
כל אדם שפוי עובר לדום הוא ...
שש מיליון .

גם אני כמו כל היהודים עסוק במספרים
עשרים וארבע, שבע, שתיים עשרה חודשים...

שיר ישראלי

www.youtube.com/watch?v=olBylKCflo

שלמה גרוניך

מילים: אהוד מנור

לחן: שלמה גרוניך

השלג שלך
והמטר שלי
הוואדי שלך
והנהר שלי
נפגשים סוף סוף
בחוף ישראלי
עם כל החלומות והגעגועים
עם כל הזיכרונות
הטובים והרעים

בשיר חדש ישן
שמאחה את הקרעים
הנה מה טוב
הנה מה טוב
ומה נעים .

במקצב יווני עם מבטא פולני ...
בסלסול תימני עם כינור רומני ...
מי אני? מי אני ?
כן אני! אלי אלי !
שיר ישראלי .

העמק שלך
וההר שלי
היער שלך
והמדבר שלי
נפגשים סוף סוף
בנוף ישראלי
עם כל החלומות והגעגועים
עם כל הזיכרונות
הטובים והרעים
בשיר חדש ישן
שמאחה את הקרעים
הנה מה טוב
הנה מה טוב
ומה נעים .

במקצב יווני עם מבטא פולני ...
בסלסול תימני עם כינור רומני ...
מי אני? מי אני ?
כן אני! אלי אלי !
שיר ישראלי .

ה- "למד" שלי
וה- "חת" שלך
ה-"עין" שלי

וה-"ריש" שלך
נפגשים סוף סוף
עם תוף ישראלי
עם כל החלומות והגעגועים
עם כל הזיכרונות
הטובים והרעים
בשיר חדש ישן
שמאחה את הקרעים
הנה מה טוב
הנה מה טוב
ומה נעים .

במקצב יווני עם מבטא פולני ...
בסלסול תימני עם כינור רומני ...
מי אני? מי אני ?
כן אני! אלי אלי !
שיר ישראלי.

מעל מרבד של עננים

<https://youtu.be/0-jxjawGN8o>

דיויד ברוזה

מילים ולחן: חואן מנואל סראט

תרגום: יהונתן גפן

אחי כשאתה טס לקליפורניה
767 של אל-על
תזכור למסור לה בושם ריח
של פרדס פורח
אבטיח, מלח ים ,
חול חמסין וצל של דקל
המית חליל, מיתר של נבל
לילה בכינרת
וחיילים בדרך

סוף של מלחמה

אתה גבוה
כל כך גבוה
מעל מרבד של עננים
חושב רק עליה
מתגעגע
אתה בורח

אחי כשאתה טס לקליפורניה
767 של אל-על
ספר לה מה נשמע בבית
ענפים של זית
אקליפטוס, תאנה ,
חורשת ברושים שמיים תכלת
ממטרה וצחוק של ילד
קח לה למזכרת
חיילים בדרך
סוף של מלחמה

עינייך

<https://youtu.be/RN8B1xvCxI0>

אחינועם ניני ומירה עוואד

מילים: אחינועם ניני, גיל דור ומירה עוואד

לחן: אחינועם ניני, גיל דור ומירה עוואד

,There must be another

Must be another way

עינייך אחות, כל מה שליבי מבקש אומרות.
עברנו עד כה דרך ארוכה, דרך כה קשה יד ביד
והדמעות זולגות זורמות לשווא, כאב ללא שם
אנחנו מחכות רק ליום שיבוא אחרי,

There must be another way

There must be another way

عينيك بتقول (עינייך אומרות)

راح يبجي يوم وكل الخوف يزول (יבוא היום שבו כל הפחד ייעלם)

بعينيك اصرار (בעינייך נחישות)

انه عنا خيار (שקיימת האפשרות)

نكمل هالمسار (להמשיך את הדרך)

مهما طال (כמה שתיארך)

لانه ما في عنوان وحيد للاحزان (משום שאין כתובת אחת לצער)
بنادي للمدى, للسماالعنيد (אני קוראת למרחבים, לשמיים העיקשים)

There must be another way

There must be another way

,There must be another

Must be another way

דרך ארוכה נעבור, דרך כה קשה יחד אל האור

عينيك بتقول (עינייך אומרות)

كل الخوف يزول (כל הפחד ייעלם)

And when I cry, I cry for both of us

My pain has no name

: And when I cry, I cry to the merciless sky and say

There must be another way

והדמעות זולגות, זורמות לשווא, כאב ללא שם.
אנחנו מחכות רק ליום שיבוא אחרי,

There must be another way
There must be another way
There must be another
Must be another way

ירוּשָׁלַיִם / רַחֵל פְּרָחִי

פְּעֻמוֹן מְצַלְצֵל רִיחַ לְבוֹנָה, הַמוֹאֲזִין קוֹרֵא

מְרֹאֵשׁ

מִסְגָּד, וְאַזּוֹב קָטָן שֶׁצָּמַח עַל אֶבֶן בְּסִיסַת עַל

אֶבֶן

קִדְקִיד וְקוֹל תְּפִלָּה קוֹל דְּמָמָה דְּקָה.

שֶׁלֹּשׁ תְּפִלוֹת וְעִיר כָּל כָּד עֲתִיקָה.

הַסִּיכּוּי" / אַהֲרוֹן בַּכֵּר

סַמְטָה קַטְנָה בְּשׁוֹק, בַּדֶּרֶךְ לְכוֹתֵל.

חֶאֱג' מוֹסֵלְמִי בְּתִרְבוּשׁ מִשִּׁי, בְּגִלְמִיָּה אֲרוּכָה, פּוֹסַע

לְאֵטוֹ נִשְׁעַן עַל מַקְל.

שְׁנֵי נִזְרִים שְׁקוּעִים בְּשִׁיחָה.

שְׁלוֹשָׁה בַּחֲוָרֵי יִשִּׁיבָה, בַּצַּעַד חֲפוּז.

גְּלִימָה בְּגִלְמִיָּה נוֹגַעַת, מִלְמוֹל בְּמִלְמוֹל.

הַסְּבִיבָה מִבֵּיטָה בֵּהֶם בְּעֵינֵי אֲבֵן. הִיא מְעַרִיכָה אֶת

גוֹדֵל הַסְּכָנָה, גַּם אֶת גוֹדֵל הַסִּיכּוּי הַטְּמוּן בְּמִרְאָה

הַזֶּה, שִׁישׁ בּוֹ כָּל הָאֲחָדוֹת שֶׁאֵפְשֵׁר לְמַצּוֹא

בְּנִגּוּדִים. כָּל זְמַן שֶׁהֵם מִסְתּוֹבְבִים כְּאֵן יַחְדוֹ,

אֵלֶּה בַּצַּד אֵלֶּה, קִיִּים סִיכּוּי. הֵם הַסִּיכּוּי.

ארץ ישראל / ע. הלל

מתבונן באדמה החזקה הזאת

מביט בהם, בהררי הסלע החמוצים,

צופה בשמי אין-קץ-הנהרה

ובכל הפנים והאנשים הללו

ורואה ארבעת אלפים שנים של יופי

וצעקה

תיירים - יהודה עמיחי

פעם ישבתי על מדרגות ליד שער במצודת דוד, את שני הסלים הכבדים שמת לידי.
עמדה שם קבוצת תיירים סביב המדריך ושמשתי להם נקודת ציון. "אתם רואים
את האיש הזה עם הסלים? קצת ימינה מראשו נמצאת קשת מן התקופה הרומית.
קצת ימינה מראשו". אבל הוא זו, הוא זו! אמרתי בלבי: הגאולה תבוא רק אם יגידו
להם: אתם רואים שם את הקשת מן התקופה הרומית? לא חשוב: אבל לידה, קצת
שמאלה ולמטה ממנה, יושב אדם שקנה פרות וירקות לביתו.

שיר פטריוטי / רוני סומק

אני עירקי-פיג'מה, אשתי רומניה

והבת שלנו היא הגנב מבגדד.

אמא שלי ממשיכה להרתים את הפרת והחדקל,

אחותי למדה להכין פירושקי מאמו הרוסיה

של בעלה.

החבר שלנו, מרוקו-סכין, תוקע מזלג

מפלדה אנגלית בדג שנולד בחופי נורבגיה.

כלנו פועלים מפטרים שהורדו מפגומי המגדל

שָׂרְצִינוּ לְבָנוֹת בְּבָבֶל.

בְּלָנוּ חֲנִיתוֹת חֲלָדוֹת שְׂדוֹן קִישׁוֹט הָעֵיף

עַל טַחְנוֹת הָרוּחַ.

בְּלָנוּ עֲדִין יוֹרִים בְּכוֹכְבֵּים מְסֻנְרֵיעֵינִים

רָגַע לְפָנֵי שָׁהִם נְבֻלָּעִים

בְּשִׁבִיל הַחֶלֶב.

בתי קפה

https://youtu.be/ljne_4BOHJg

עברי לידר - מילים ולחן: עברי לידר

לפעמים נראה כאילו כל מה שאני עושה
זה לשבת בבתי קפה ולתכנן את העתיד שלנו
לפעמים נראה כאילו כל מה שאני רוצה
לחכות שמישהו יקרה, שמישהו יזיז אותנו
זה דור שלם של אנשים שלא אכפת להם כמעט מכלום
עם מי לישון, מתי לקום ואיפה הזהות שלנו?
זה שערות מפלסטיק או זה אמיתי
תקשיבי די גייי זה לא שם פרטי
למרות שחצי תל אביב תסתובב כשתצעקי

לפעמים נראה כאילו כל מה שאני עושה
זה לשבת בבתי קפה ולדבר על החיים שלנו
תכניות שלום וטוק שואו וחצי מנחה
איך כסף זה דבר יפה כשהוא הולך איתנו
אז שמישהו יוציא לו את הבטריה מהגב
הוא רוצה הכל והוא חייב עכשיו
להשתנות, הוא לא יתן לזה לקרות
לא יתן לזה להיות
כי שנתיים של טיפול כבר לא עוזרות

לפעמים נראה כאילו כל מה שאני עושה
זה לשבת בבתי קפה ולשחק את התפקיד שלנו
בחור רגיש שלא לוקח אחריות על מה שהוא עושה
איך אושר זה דבר יפה שיחלקו גם לנו
זה דור שלם של אנשים שלא אכפת להם כמעט מכלום
עם מי לישון עם מי לקום ואיפה הילדות שלנו ?
בתוך מחשב, בתוך אתר של כמה מופרעים
שכבר איבדו את הרצון שיהיו להם פנים

יחידת לימוד שביעית – הערכה חלופית יחידת עבודה

	עבודה 10 שנו"ל	נושא:
		שיעור 1
	1. הכרת המושגים דת ותרבות 2. בירור אישי- ציר דת 3. הדתות המונותיאיסטיות 4. הצגת הדתות	מטרות:
		מהלך שיעור
חבל, אטבי כביסה	1. פתיח- בירור אישי- ציר דת	פתיח
	2. טבלה- אסוציאציות מדתות	
מצגת	3. בין דת ותרבות- דיון והסבר (מצגת)	
תמונות ומצגת	4. סמלים או מצגת עבודה בקבוצות	
מצגת	5. סרט הדתות מטדי	
תמונות	6. סיום- התרכזות ב4 דתות דרך בית התפילה. והסבר על העבודה	סיום
	תרבות, דת, סמל, מונותיאזם,	מושגים
	סובלנות, פלורליזם, שוויון,	ערכים

פירוט מהלך השיעור

1. פתיחה - בירור אישי. תרגיל

המורה יתלה בכיתה חבל. בקצה אחד יכתוב **חילוני** ובשני **דתי**. כל תלמיד יקבל כרטיסיה וירשום את שמו ויתלה את מיקומו בציר לפי דעתו.

שיחה:

היכן מיקמת את עצמך? הסבר.
האם בעבר היית במיקום אחר?
האם בעתיד תרצה להיות במיקום אחר?

2. אסוציאציות דתות - טבלה

על הלוח רושמים דתות.
על כל תלמיד "לזרוק" מושגים שקשורים לדת, וכותבים אותם בטבלה
ניתן להכין כרטיסיות עם מושגים כך שכל תלמיד ישים את הכרטיסיה במקום המתאים בטבלה.

נתונים על הדתות בעולם - מצגת.

3. בין דת ותרבות - דיון והסבר (מצגת)

מהי דת?
כיצד "רואים דת"
תרבות
דומה ושונה דת ותרבות - מצגת

4. סמלים - העומק של הדת (מצגת/ כרטיסיות בקבוצות)

הסבר סמלים - מצגת
כל קבוצה תקבל סמל.
על הקבוצה לכתוב לאיזה דת הסמל שייך
מהם העקרונות שבאים לידי ביטוי בסמל
כל קבוצה מציגה ומראים במצגת את התשובות.

5. פתיח 5 הדתות המרכזיות – סרט מטדי

סיכום על הלוח - טבלה דומה ושונה בדתות.

6. סיום - 4 הדתות בישראל - עבודה.

כל קבוצה מקבלת תמונה של בית תפילה. עליהם לכתוב מהו בית התפילה של איזו דת.
דף עבודה - העברת קוים.
המשך - הסבר על שוק הדתות בעבודה.

יחידת לימוד שביעית- הערכה חלופית

עבודה/תוצר + מחוון

ערך העבודה במסלול 10 = 30% המבחן = 70%

הנחיות

- העבודה היא קבוצתית
 - העבודה מלווה בתוצר ויזואלי- כמו: פוסטר, סרטון, בול, סטיקר
- בסיום העבודה הקבוצה תציג את התוצר בפני מנהל השכלה והיחידה.

הנחיות לעבודה – בנספח הנמצא באתר

למורה

הכנת עבודה היא אחד הכלים המאפשרים צמיחה של לומד עצמאי, המתנסה באתגר אינטלקטואלי מתוך בחירה. הכנת העבודה מזמנת לתלמיד אפשרות להתעמק ולחקור נושא שמעניין אותו ונבחר על ידו, לחפש מידע, לשאול שאלות, לארגן מידע. לצורך הכנת עבודה, על הלומד לצאת לחפש את הידע - הידע אינו נתון המוכן לו מראש. עליו לבנות את גוף הידע, לצור לו צורה ולייצג אותו בצורה הולמת. הכנת העבודה היא אחת מן הדרכים להעריך את יכולתו של התלמיד ליישם את התכנים העיוניים שלמד ואת המיומנויות שרכש תוך כדי עבודתו. כתיבת עבודה יכולה להוות בסיס להעצמה אישית עבור הלומד.

תפקידיו של המורה המנחה

1. לזמן לתלמיד את מרב האפשרויות לפעול באופן עצמאי.
2. לסייע לתלמיד בחיפוש מקורות מידע מקצועיים עדכניים ורלוונטיים.
3. לעודד אצל התלמיד יצירתיות, סקרנות, התמדה וביקורת עצמית.
4. להדריך את התלמיד לגבש את הידע שצבר ולארגן את כתיבת העבודה

תוצר יכול להיות אובייקט דו-מימדי (כרזה, מפה) או תלת-מימדי (דגם, סרטון)
תוצר מבוסס כתיבה (נייר עמדה, גיליון עיתון), אירוע (דיבייט, סיור), מיזם
(תערוכת כרזות / תצלומים, עריכת קמפיין) משחק ועוד.

התוצר יוצג בסביבת הלימוד, שהלומד יציג אותו לפני חבריו, שיערוך להם משחק
או יראה סרטון או פוסטר.... כמו השפים שבסוף הבישול מגישים את המנה שהכינו
לאחר שהשקיעו בה בתוכן ובעיצוב – כך יוכל הלומד להגיש את העבודה שלו
ולהתגאות בה, על התוכן ועל העיצוב.

אתם יכולים להכין תוצר דיגיטלי כמו: כרזה דיגיטלית, משחק טריוויה במצגת או ב
Kahoot, כרטיסיות מידע, Roojoom, לוח מודעות כמו Linoit, סרט, קליפ או כל
רעיון אחר שיש לכם.

אתם יכולים לבחור להכין גם משהו חומרי, מוחשי כמו: דגם, פוסטר, קולאז', ציור,
פסל, תערוכה ועוד.

עוד אפשרות היא להכין משהו חוויתי כמו: משחק, מסלול סיור, שיר, פעילות
סביבתית וכדומה.

כל תוצר יתאים ובתנאי שהוא יראה / ידגים / ימחיש את הנושא העיקרי של
העבודה והדברים החשובים שלמדתם.

מחווון הערכה לפרזנטציה

הערכה על שלב זה תעשה על ידי מנחה השכלה ומנהל השכלה.

כחלק מההכנה לקראת הפרזנטציה, מומלץ לעשות חזרות ולעבור על המחווון כדי לבדוק את רמת הביצוע.

המשימה	קריטריונים להערכה	הגעת ליעד	אמצע הדרך	תחילת הדרך
הצגת העבודה - תוכן	<ul style="list-style-type: none"> ✓ מעורבות הלומד בנושא ובתהליך ✓ מידת הבקיאות בתוכן ✓ דרך הצגת הנושא (מיקוד ובהירות) ✓ שימוש במושגים עיקריים ✓ הסקת מסקנות וגיבוש תובנות 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ הלומד מעורב בנושא ✓ בקיא בתוכן, ענה על כל השאלות ✓ הציג את הנושא באופן ברור וממוקד ✓ עשה שימוש במושגים עיקריים ✓ הציג תובנות ומסקנות 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ הלומד מעורב בנושא ✓ מכיר את התוכן, ענה על חלק מהשאלות ✓ הציג את הנושא באופן ברור וממוקד ✓ עשה שימוש חלקי במושגים עיקריים ✓ הציג תובנות ומסקנות באופן חלקי 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ הלומד אינו מעורב בנושא ✓ אינו מכיר את התוכן, ענה על חלק קטן מהשאלות ✓ הציג את הנושא באופן לא ברור ולא ממוקד ✓ לא עשה שימוש חלקי במושגים עיקריים ✓ לא הציג תובנות ומסקנות
הצגת תוצר	<ul style="list-style-type: none"> ✓ הצגת הרעיון המרכזי בבהירות ובאופן 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ התוצר מציג את הרעיון המרכזי בבהירו 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ התוצר מציג את הרעיון המרכזי בבהירות 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ התוצר אינו מציג את הרעיון

המרכזי אינו ✓ ממוקד ובהיר - מבולבל / לא קשור ערוך ✓ אסתטי ת ברמה נמוכה	ממוקד באופן חלקי ערוך ✓ אסתטית ברמה בינונית	ת ובאופן ממוקד ערוך ✓ אסתטי ת ברמה גבוהה	ממוקד אסתטיקה ✓	
--	---	--	--------------------	--

המשקל היחסי	קריטריונים להערכה	הממד
20%	- העבודה כוללת מבוא, מושגים, ערכים רשימת מקורות - העבודה כתובה בצורה ברורה ועניינית - העבודה ערוכה ומסודרת	איכות ההגשה
30%	- העבודה כוללת היבטים שונים בנושא - העבודה כוללת היבטים רלוונטיים של נושא - התכנים מובאים ברצף הגיוני	איכות העבודה
30%	-מכיל מושגי מפתח ההסברים נכונים -כתובים בצורה ברורה ועניינית	ערכים ומושגים
20%	- עמידה בלוח זמנים - מידת העצמאות של תלמיד -	תהליך העבודה

לפניכם דוגמה לתהליך העבודה (בנושא קומיקס)

<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/comix/cp/homepage/lamore.htm>

למדו בהנאה